

Huize Hoevelaken, Hoevelaken

rapport Visie + Ontwerputwerking (versie3)

27 november 2024 | stichting Beheer Huize Hoevelaken

DEBIE & VERKUIJL

COLOFON

Visie + ontwerputwerking park

Huize Hoevelaken
Westerdorsstraat 68
3871 AZ Hoevelaken

Kenmerk: 2021-0274
versie 3 dd. 27 november 2024

Voorblad: Aanzicht entree Huize Hoevelaken (AHH)

Achterblad: Luchtfoto situatie 2023 (AHH)

OPDRACHTGEVER

stichting Beheer Huize Hoevelaken

Contactpersoon: [REDACTED]

Westerdorsstraat 68

3871 AZ Hoevelaken

(t) [REDACTED]

(e) info@vandemheen.nl

PROJECTTEAM

[REDACTED] (D&V) projectarchitect

[REDACTED] (D&V) erfgoed ontwerper

[REDACTED] (D&V) erfgoed specialist

[REDACTED] (D&V) ontwerpassistent/tekenaar

[REDACTED] (Roordink architecten) projectarchitect

[REDACTED] (Roordink architecten) BIM-modelleur

OPDRACHTNEMER

Debie & Verkuijl tuin park landschap

Contactpersoon: [REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED] Renswoude

(i) www.debieenverkuijl.nl

(t) [REDACTED]

© 2024, Debie & Verkuijl tuin park landschap, Renswoude.

Alles uit deze uitgave mag verveelvoudigd of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij papier of digitaal, uitsluitend met correcte bronvermelding.

b o u w b e d r i j f
r. van de mheen bv

ROORDINK | ARCHITECTEN BNA
WWW.ROORDINKARCHITECTEN.NL

1. INLEIDING

1.1 LIGGING	6
1.2 OPGAVE	7
1.3 WERKWIJZE	7
1.4 TOPONIEMEN	9
1.5 IN TE PASSEN NIEUWBOUW	10
1.6 TIJDLIJN TRANSFORMATIES	12
1.7 SAMENVATTING	13
1.8 FASEKAARTEN	15

2. GESCHIEDENIS

2.1 ONDERGROND	18
2.2 LANDSCHAP DNA	19
2.3 LANDSCHAPPELIJKE CONTEXT	20
2.4 TOPOGRAFISCH OVERZICHT	24
2.5 TIJDLIJN	25
2.6 BOUW- EN TUINGESCHIEDENIS	31

3. HEDEN

3.1 INVENTARISATIEKAART 2021	46
3.2 VANDAAG DE DAG	47

4. ANALYSE

4.1 TOEN NU	53
4.2 ONTBREKENDE VERFIJNING	61
4.3 METHODIEK	62
4.4 WAARDERING	63

5. ONTWERP

4.1 VISIE	69
4.2 ONTWERPINGREPEN	73
4.2.1 ENTREE + POORTEN	75
4.2.2 OMMUURDE PARKEERPLAATS	77
4.2.3 WEILAND + BOOMGAARD	81
4.2.4 VOORPLEIN	83
4.2.5 SUNKEN GARDEN	87
4.2.6 TUINPAVILJOEN	91
4.2.7 ART DECO VIJVER	93
4.2.8 TUINKAS	99

6. REALISATIE

6.1 REEDS UITGEVOERD HERSTEL	105

7. BIJLAGE

7.1 BRONNEN	111
7.2 BIJLAGEN	111

LEESWIJZER

Voorliggend rapport beschrijft de landschappelijke inpassing van drie bijgebouwen op park Huize Hoevelaken, gelegen in Hoevelaken. In dit voorstel zijn tevens enkele verbeteringen in het park meegenomen die meer recht doen aan het historische ontwerp van Wattez uit 1925.

De rapportage is opgesteld aan de hand van bestudering van de afgebeelde kaarten en literatuur. Omdat het historisch onderzoek van SB4 een belangrijk basisdocument vormt heeft er geen aanvullend archiefonderzoek plaatsgevonden.

Hoofdstuk 1 leidt deze rapportage in met de **algemene objectgegevens**, de locatie van het object en de opdrachtomschrijving. Een toponiemenkaart toont de relevante onderdelen die in de rapportage genoemd worden en beschrijft kort met een naamsverklaring enkele specifieke onderdelen. De verschillende in te passen bijgebouwen worden afgebeeld. De verschillende tuinfases worden overzichtelijk naast elkaar afgebeeld. In een tijdlijn worden de transformaties op een rij gezet. Een beknopte samenvatting sluit dit inleidende hoofdstuk af.

Hoofdstuk 2 beschrijft beknopt de **ontwikkelgeschiedenis** die op Hoevelaken heeft plaatsgevonden. De situering in de omgeving en haar relatie met de ondergrond. Een beknopt chronologisch overzicht vat de gebeurtenissen kort samen en koppelt deze aan de geschiedkundig relevante periodes. De geschiedenis beschrijft de specifieke bouwkundige wijzigingen en bijbehorende tuinaanleg en verbeeldt deze met heldere fasekaarten. Het verhaal wordt met historische archiefbeelden, prenten en kaartmateriaal ondersteund.

Hoofdstuk 3 analyseert de aanwezige **historisch-ruimtelijke karakteristiek**. Deze verduidelijkt de ruimtelijke indeling en ontwerpgedachte van het park met heldere schema's. De opeenvolgende transformaties die op het terrein plaatsvonden worden in de verschillende thema's; bebouwing, wegen, groen, water, massa-ruimte en zichtlijnen getoond. Tevens worden toen en nu aan de hand van historisch en actueel beeldmateriaal met elkaar vergeleken.

Hoofdstuk 4 schetst een beeld van de huidige situatie. Een inventarisatiekaart toont de huidige aanleg. De veldinventarisaties zijn beknopt samengevat en met foto's verbeeld. Een waardering vat beknopt de sterkten, zwakten, kansen en bedreigingen van het terrein samen.

Hoofdstuk 5 beschrijft de waardering. Deze waardering is een aanvulling op de gangbare systematiek volgens **de Richtlijnen Tuinhistorisch Onderzoek (2012)**. Met onze toegepaste waardering wordt de indifferente waarde uitgesplitst in een neutrale én verstorende waarde. Er wordt zodoende gewaardeerd op vier niveaus, zijnde: dragende, ondersteunende, neutrale én verstorende waarden. Vervolgens wordt er aan elk element haar cultuurhistorische waarde, ensemblewaarde, tuinhistorische waarde en/of gebruikshistorische waarde toegekend. In deze gekozen methodiek wordt meer recht gedaan aan de van belang zijnde behoudenswaardige elementen.

In de bijlage zijn de geraadpleegde **bronnen** opgenomen. Om de rapportage compact te houden zijn deze als voetnoten meegenomen in de hoofdttekst.

1. INLEIDING

Bronbeek, Arnhem

Plangebied op Topografische kaart

Plangebied (rood kader) op luchtfoto

1.1 LIGGING

Huize Hoevelaken is sinds 2021 in eigendom van Stichting Beheer Huize Hoevelaken, van [REDACTED]. Het terrein is niet openbaar toegankelijk.

Het huidige terrein is ruim 10ha groot en bestaat uit een ensemble van gebouwen en tuindelen rondom het hoofdhuis. In de landschappelijke parkaanleg bevinden zich diverse gebouwen, waaronder het hoofdhuis (1925-1928), het voormalig koetshuis (1867) en moestuinmuur en rentmeesterswoning. Daarnaast staan er op het terrein nog meerdere bijgebouwen, zoals de portierswoning (1937).¹

¹ Stenvert 2000, p. 204.

Op het terrein, in het voormalig koetshuis is het kantoor van Bouwbedrijf van de Mheen gevestigd. Huize Hoevelaken is met haar front op het zuiden gericht, haar entree ligt aan de westzijde.

Het complex ligt aan de westzijde van het Gelderse dorp Hoevelaken, aan de grens met de provincie Utrecht. De buitenplaats wordt omkaderd door de Westerdorpsstraat (zuidzijde), de Boslaan en de wijk Woonpark (oostzijde), het Hoevelakense Bos (noordzijde) en weilanden van o.a. de paardenhouderij Klein Hoevelaken (westzijde). Ten westen van het landgoed liggen het verhoogde tracé van de rijksweg A28 en knooppunt Hoevelaken.

Voorheen strekte het landgoed zich uit van de Hoevelakense Beek in het zuiden tot aan het riviertje De Laak in het noorden. Het noordelijk deel van het landgoed is in eigendom van Geldersch Landschap en Kasteelen.

Het terrein bevat een landschappelijke parkaanleg met slingerivier aan de oostzijde en een hartvormige vijver met twee eilanden achter het huis, lanen, een ommuurde moestuin, een siertuin in gemengde stijl en een parkbos en weilanden. De kavel is gemiddeld 250 meter breed en 445 meter lang en heeft een oppervlakte van 103765,36 m².

1.2 OPGAVE

Huize Hoevelaken en haar omliggend park getuigen van een rijk verleden. Sinds 1410 vormt Huize Hoevelaken een betekenisvol teken in het oude Gelderse slagenlandschap. Het huis heeft diverse prominente bewoners gekend, zoals het geslacht van Zuylen van Nijevelds, (gouverneur der kwartieren en kastelen van Eemland en Stoutenburg en raad van de bisschop van Utrecht), van Rede van Renswoude, [REDACTED] (president-directeur van de Nederlandse Handel Maatschappij). Het huis kende ook roerige tijden tijdens de Duitse bezetting in de 2e WO, en diende als hoofdkantoor van het NV. Bouwfonds Nederlandse Gemeenten. Vanaf 2016 wordt het huis opnieuw particulier bewoond en komt in 2021 in handen van de huidige eigenaar, [REDACTED]. De huidige eigenaar wil de voormalige grandeur terug brengen en Huize Hoevelaken een toekomst en uitstraling geven die het verdient. Onderliggend rapport beschrijft deze ambitie.

In de afgelopen decennia is het terrein op het gebruik en haar functie afgestemd en getransformeerd. Ondanks dat Hoevelaken in eerste instantie een overdadige parkaanblik bood, was de vitaliteit van het park en het monumentale bomenbestand de laatste decennia achteruit gegaan. Aan bureau Debie & Verkuijl is enerzijds gevraagd drie nieuwe bijgebouwen landschappelijk in te passen, en anderzijds het park te revitaliseren. Het historische tuinontwerp van Wattez vormt daarin de belangrijkste onderlegger.

1.3 WERKWIJZE

In dit rapport wordt in heldere stappen het ontwerp toegelicht. Allereerst worden de cultuurhistorische kwaliteiten van Park Hoevelaken in een historisch-ruimtelijke analyse inzichtelijk gemaakt. Op basis van deze analyse heeft D&V een visie opgesteld die recht doet aan haar cultuurhistorische waarden. De ontwerpvisie geeft richting aan de verbetering van het terrein en vormt de basis voor de landschappelijke inpassing van drie bijgebouwen; zijnde een tuinpaviljoen, een garage en tuinkas. Met deelontwerpen en referentiebeelden wordt de visie verbeeld. Sinds 2021 zijn meerdere tuinherstelwerkzaamheden uitgevoerd die in dit rapport nader worden toegelicht. Het ontwerp is uitgewerkt in technische details en een beplantingsplan.

Voor het opstellen van de historisch-ruimtelijke analyse is gebruik gemaakt van bestudering van historische kaarten en afbeeldingen. Tevens zijn schriftelijke bronnen en artikelen geraadpleegd waar als bronvermelding naar wordt verwezen. Het historisch onderzoeksrapport van SB4 is als belangrijkste bron gebruikt. Er heeft zodoende geen aanvullend archiefbezoek plaats gevonden. Tenslotte zijn meerdere terreinbezoeken in onderliggende rapportage verwerkt.

Het project is tot stand gekomen in nauwe samenwerking met de opdrachtgever [REDACTED] Roordink architecten (Putten) en Debie&Verkuijl (Renswoude). Daarnaast heeft bureau Steenbergen&Kas (Veenendaal) de terreininmeting uitgevoerd, is er een quickscan natuurwaarden uitgevoerd door Groenewold Adviesbureau voor Milieu & Natuur en verzorgt Buro Ontwerp&Omgeving (Arnhem) de juridische onderbouwing voor de omgevingsvergunning.

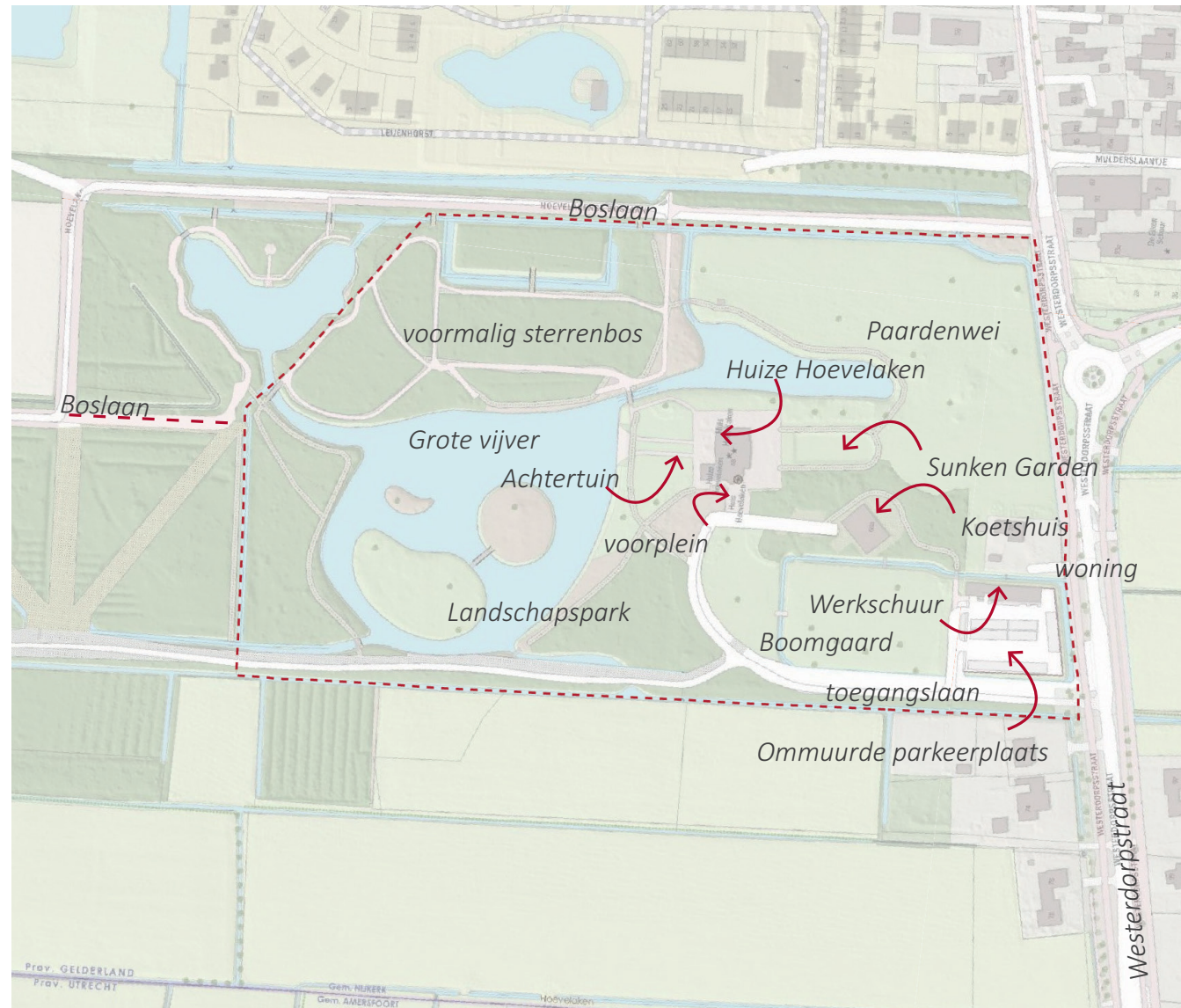
sitautie 2023 - Luchtfoto (AHH).

1.4 TOPONIEMEN

De volgende toponiemen worden in dit rapport gebruikt:

- **Art Nouveau (Jugendstil)** is een populaire kunststroming rond de 20ste eeuwswisseling die geïnspireerd was op vloeiende belijningen van de natuur.
- **Art Deco** was de opvolger van de Art Nouveau waarbij de vloeiende lijn plaats maakte voor geometrische motieven. De stijl wordt gekarakteriseerd door patronen en heldere kleuren.
- **Boslaan oftewel Middenlaan** is de oude zichtas die vanuit de havezate doorgezet was richting het noorden over de gehele lengte van het park. Het huidige huis is iets gedraaid ten opzichte van deze oude zichtas waardoor er een scheve zichtas is ontstaan.
- **Gemengde stijl** is een tuinstijl die een combinatie toont van de vloeiende belijning met de strakke regelmatige belijning die tussen 1860 en 1930 toegepast werd.
- **Laken** duidt op meren.
- **Landschapsstijl** is een tuinstijl die geïnspireerd is op de schilder- en dichtkunst en een romantische wandeling biedt met doorzichten door een geïdealiseerd arcadisch landschap.
- **Leijenhorsterbos** ligt zuidelijk van de Westerdorpsstraat.
- **Overbosch** ligt ten noorden van de Nijkerkerstraat.
- **Spoorhoek** is het bosperceel naast het afgesneden Overbos wat na de aanleg van de spoorlijn Utrecht-Zwolle in 1860-1865 werd van het landgoed werd afgesneden.
- **Sterrenbos** is de aanduiding van een bos dat doorkruist wordt met vier paden in andreaskruis-vorm die een sterke perspectief beleving gaven.
- **Sunken Garden** is een verdiept gelegde siertuin, die met taluds of keermuurtjes wordt omkaderd. Dit type tuin is begin twintigste eeuw vanuit Engeland in Nederland geïntroduceerd.

Toponiemenkaart (Kadastrale kaart)

1.5 IN TE PASSEN NIEUWBOUW

Om de locatie af te stemmen op de wensen van de huidige eigenaren als woonhuis zijn enkele aanvullende voorzieningen noodzakelijk. In de directe omgeving van het hoofdgebouw worden een nieuw te bouwen tuinpaviljoen, een garage-berging en een tuinkas ingepast. Het bestaande koetshuis is in gebruik als kantoor.

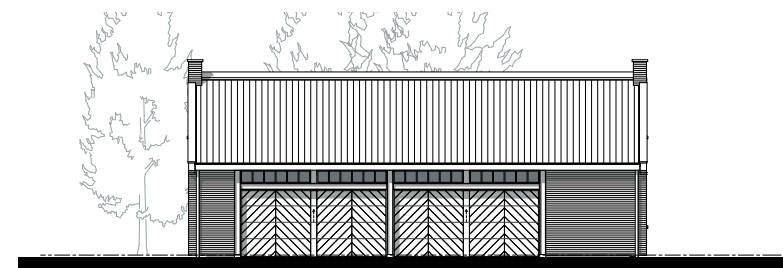
Bureau Roordink Architecten heeft de ontwerpen voor deze bijgebouwen verzorgt, die hier rechts zijn afgebeeld. In deze rapportage zijn deze bouwwerken landschappelijk in de historische tuin ingepast. De onderbouwing hiervan volgt in de volgende hoofdstukken.

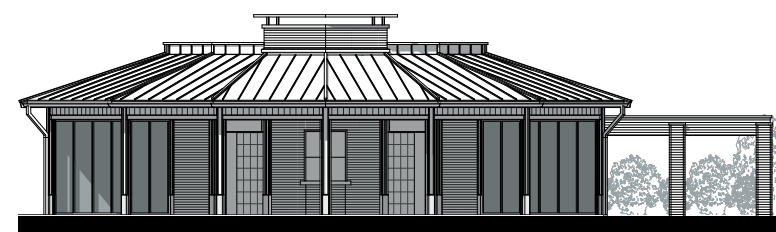

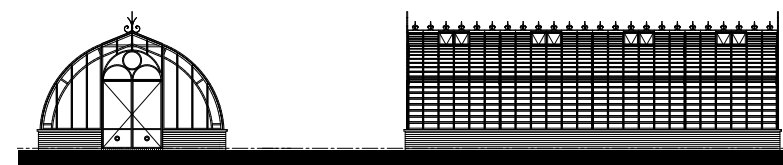
hoofdhuis [noord]

garage

theekoepel

tuinkas

Roodrink architecten, aanzichten diverse nieuwbouw en uitbreidingen.

1.6 TIJDLIJN TRANSFORMATIES

1132 — 1672	Fase 1. Middeleeuws kasteel
1132	Eigendom van Andreas van Kuijk, bisschop van Utrecht.
	In erfpacht bij Remvard, Otward, Hemelric en Heribert.
1410	Eerste vermelding van kasteel Hoevelaken.
1679 — 1795	Fase 2. Classicistisch herenhuis
1675	Tijdens Franse bezetting wordt kasteel Hoevelaken afgebrand.
1679	Herbouw herenhuis door Jacoba Maria van Rede van Renswoude.
1732	Verkoop aan Willem Jan van Deden tot den Berg Maurik en Oldenaller. Aanleg parkbos met zichtlaan (Boslaan) en halfroond voorplein.
1789	Uitbreiding met boerderij Leijenhorst en bijbehorende landerijen.
1795 — 1841	Fase 3. Introductie Landschapsstijl
1854	Aanleg waterpartij 'Franse werk' door Jan Elias Nicolaas van Lynden (gouverneur Gelderland).
1841	Vernieuwing van aanleg met lanensels, rabatten en bouwland, totaal grondgebied is 295 hectare groot.
1841 — 1925	Fase 4. uitbreiding landschappelijke aanleg
1860-1862	Landschappelijke aanleg bevat productiebos, rabattenbos, heidegronden en parkbos met slingerpaden en slingerbeken, open akkers en moestuinen.
1850 - 1871	Aanleg nieuwe vijver 'Oud Werk' in Overbosch.
1876	Vervanging koetshuis door Margaretha Cormelia Schimmelpenninck van der Oije-van Lynden.
1895	Uitbreiding woonhuis met woontoren.
1925 — 1963	Fase 5. Nieuwbouw en modernisering
1925	Aankoop door C.J.K. van Aalst (president-directeur Nederlandse Handel Maatschappij).
	Afbraak oude havezate en bouw nieuw huis (60 m noordelijker) door M.A. en J. van Nieukerken.
1925-1926	Aanleg park in Gemengde stijl met Art nouveau elementen door P.H. Watez. (Grote vijver, hartvormige vijver in parkbos en 'Nieuw Werk' in Overbosch)
1929	Uitbreiding tuinmanswoning en verbouwing koetshuis tot garage en bouw houten tuinpaviljoen met rieten kap.
1937	Bouw portierswoning.
1943	Vordering door Duitse bezetter, aanzienlijke schade tijdens Tweede Wereld Oorlog.
1949-1963	Herstelwerkzaamheden park en huis, rangschikking onder Natuurschoonwet en bewoond door familie van Aalst.
1958	Bouw bosvilla 'Op de Haar'
1963 — 1992	Fase 6. Renovatie en vernieuwing (Heidemaatschappij)
1963	Verkoop aan Bouwfonds Nederlandse Gemeenten als hoofdkantoor, wijzigingen park (entreelaan, parkeerplaats, oostelijke slingervijver, versobering voor- en achtertuin. Familie Van Aalst betreft bosvilla 'Op de Haar'.
1967	Overdracht noordelijk parkbos (70 ha) aan Geldersch Landschap en Kasteelen.
1984	200 m lange Boslaan wordt heringeplant.
2016	Verkoop Huis Hoevelaken aan particulier en opnieuw bewoond als woonhuis.
2017	Renovatie hartvormige vijver door GLK.
2018	Aanleg wijk Woonpark met 165 duurzame woningen
2021 — 2023	Fase 7. Heden
2021	Aankoop door dhr. Van de Mheen als woonhuis en kantoorlocatie Bouwbedrijf van de Mheen.
2021-2023	Renovatie (gedeeltelijk uitgevoerd naar ontwerp D&V): aanplant 210 bomen, vergroening parkeerterrein, hestel moestuin en boomgaard.

1.7 SAMENVATTING

De totstandkoming van Huize Hoevelaken gaat terug tot de eerste vermelding in 1132. Haar bijna negen eeuwen durende ontwikkeling kunnen we indelen in zes transformaties;

1• Middeleeuws kasteel (1132-1673)

In het woeste onontgonnen veen- en moerasgebied werd een omgracht versterkt kasteel Hoevelaken rondom een binnenplaats gebouwd.

2• Classicistisch herenhuis (1679-1854)

Het in 1672 afgebrande kasteel werd in 1679 door de weduwe [REDACTED] herbouwd als modern classicistisch herenhuis met twee bouwhuizen aan weerszijden. Een formeel opgezet parkbos met middenas omringde het geheel.

3• Introductie van de Landschapsstijl (1795-1841)

Het park krijgt enkele landschappelijke elementen zoals slingerpaden en de gegraven slingervijver het 'Franse werk' in het Overbosch.

4• Uitbreiding van de landschappelijke aanleg (1841-1925)

Het parkbos is omgevormd tot een idyllisch 'fermee Ornée' waarbij op een kunstige wijze het aanwezige hoogteverschil landschappelijk is ingepast. Er ontstaat een afwisselend landschap met lanen, rabattenbos, slingerpaden en slingerbeken, open akkers en graslandjes. De havezate wordt met een toren uitgebreid.

5• Nieuwbouw en modernisering (1925-1963)

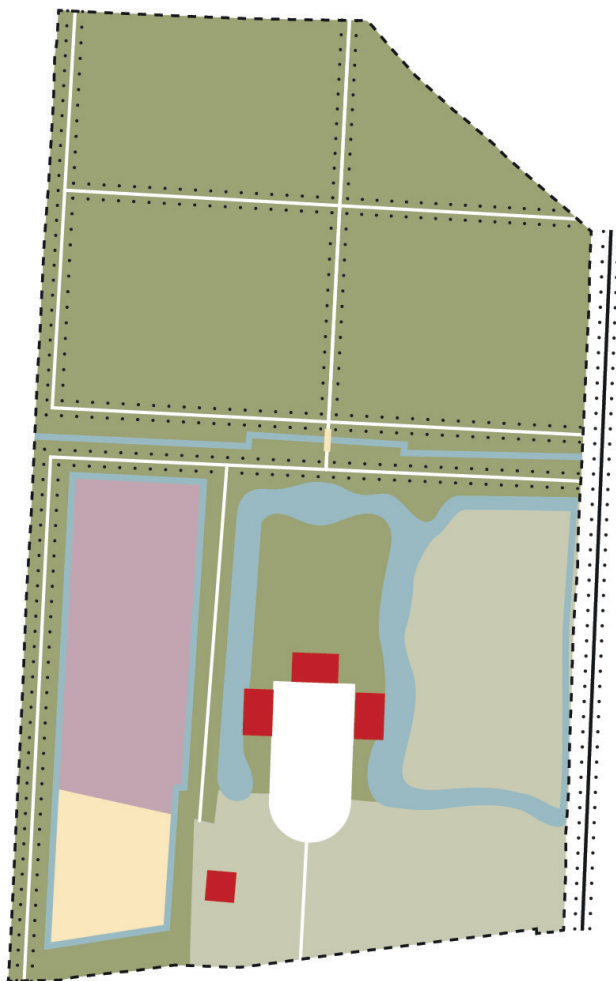
De oude havezate wordt door het Haagse architectenduo [REDACTED] en [REDACTED] vervangen door een nieuw gebouwd landhuis met tuinpaviljoen en botenhuis. De bestaande bijgebouwen; koetshuis, tuinmanswoning en oranjerie worden verbouwd, uitgebreid of vervangen. Het geheel wordt door tuinarchitect [REDACTED] landschappelijk ingepast in een parkontwerp in Gemengde Stijl met Art Nouveau elementen.

6• Opsplitsing van het landgoed (1967-2021)

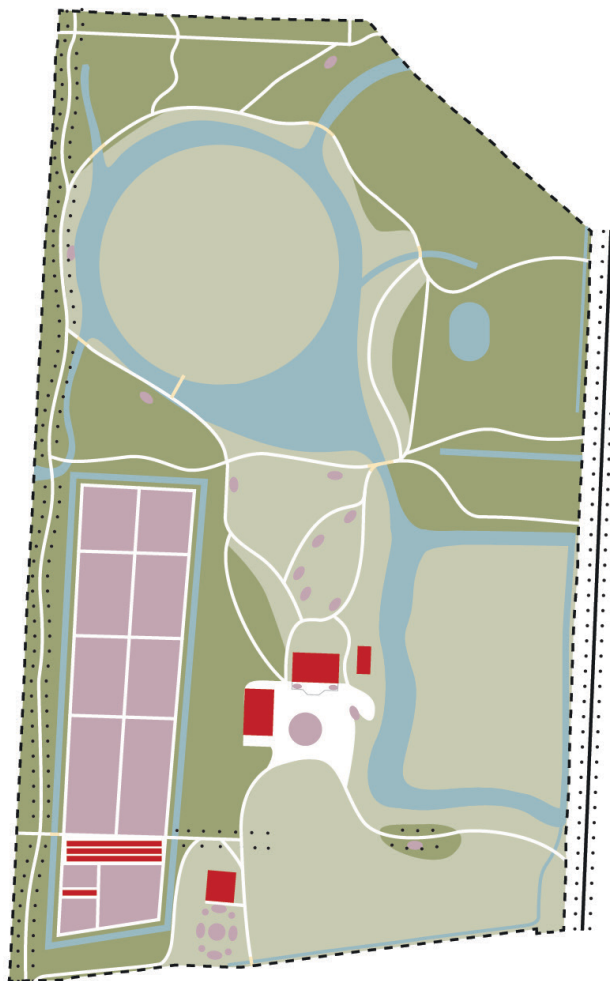
Het landgoed wordt opgesplitst; het zuidelijk deel vormt sinds 1963 het nieuwe hoofdkantoor van het Bouwfonds en het noordelijk parkbos wordt verkocht aan het Gelders Landschap en Kasteelen. De trappartijen van de grote vijver, de entreelaan, de oostelijke slingervijver, de voortuin en de paden rondom het koetshuis worden gewijzigd en gerenoveerd. Geldersch Landschap herplant de middenas (1984), herstelt de hartvormige vijver (2017) en Bouwfonds realiseert een plasdras natuurgebied en bouwt een nieuwe woonwijk (2018) aan de oostzijde van de Boslaan. In 2019 wordt Huis Hoevelaken door een particulier aangekocht die het opnieuw in 2021 doorverkoopt. Huize Hoevelaken wordt sindsdien weer particulier bewoond.

Samenvattend zijn er een aantal bijzonder waardevolle karakteristieken uit het onderzoek geëxtraheerd:

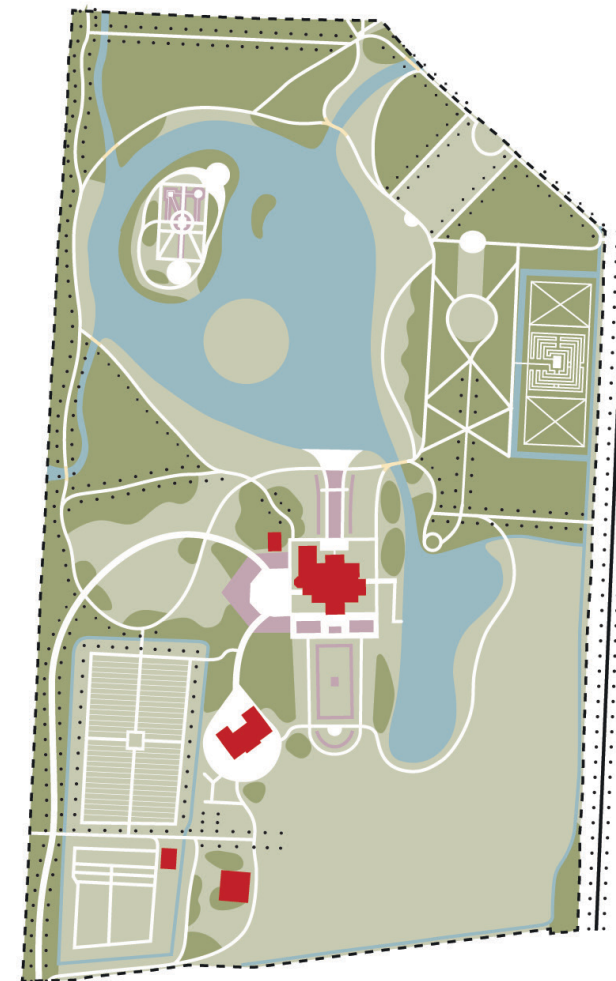
- **De geografische situering** op de grens van Utrecht en Gelderland, in de natte Gelderse Vallei;
- **De langgerekte terreinvorm** als onderdeel van het slagenlandschap als oude Gelderse ontginning;
- Het park als **onderdeel van de groene bufferzone** tussen Amersfoort en Hoevelaken;
- **Het bebouwingsensemble** in neo-classicisme;
- **Het landschappelijke ensemble** van slingervijvers, glooiende gazons met sierbeplanting en de weides met boomclumbs;
- De resterende **parkonderdelen van Wattez**;
- **De bomencollectie** uit de landschappelijke aanleg;
- **De behouden laanstructuren** langs de terreingrens;
- **De betrokken architecten** [REDACTED] en [REDACTED] en [REDACTED];
- **De behouden slootstructuur** die de boomgaard en voormalige nutstuin omkaderd;
- De herinnering aan haar voormalige **bewoners en gebruikers**.

Fasekaart 1784 - Classicisme -

Fasekaart 1853 - introductie van de landschapstijl -

Fasekaart 1925 - Wattez - (Gemengde stijl met Art Nouveau en Art Deco elementen)

1.8 FASEKAARTEN

Op deze pagina zijn de van belang zijnde fasekaarten naast elkaar afgebeeld, zodat ze goed vergelijkbaar zijn. In paragraaf 2.6 wordt de bouw- en tuingeschiedenis aan de hand van deze fasekaarten nader toegelicht.

Fasekaart 1963 - 2019 - Bouwfonds -

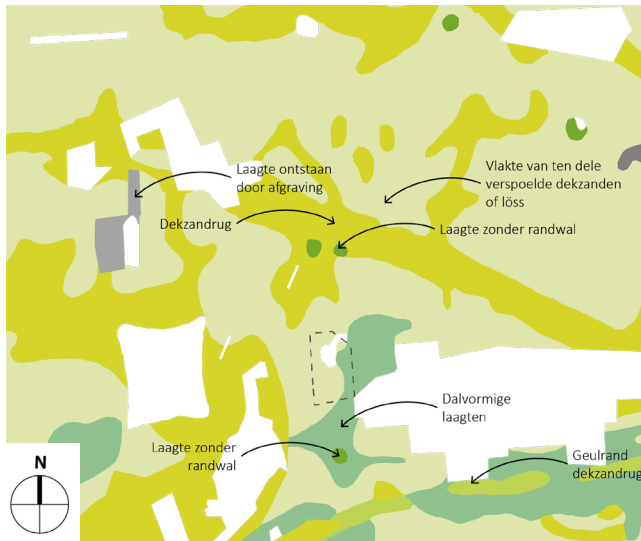

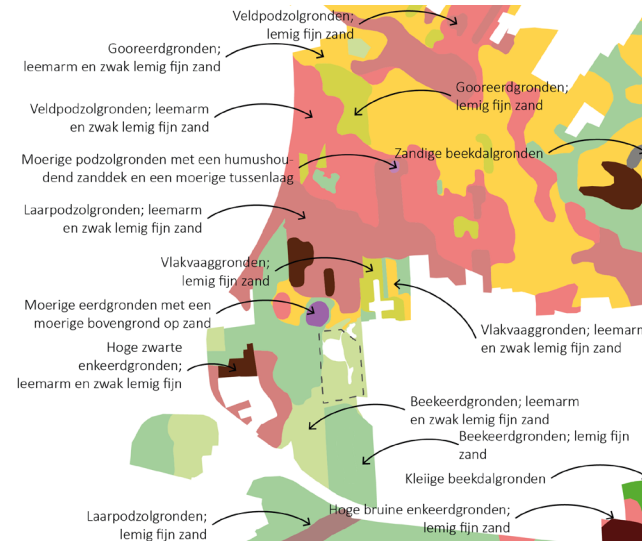
An aerial photograph of a large estate. In the center is a large, multi-story manor house with a dark roof and a central tower. A wide, rectangular lawn leads to the house. A winding river flows through the estate, with a small bridge crossing it. To the right of the river is a residential development with several houses. The estate is surrounded by dense trees and green fields. In the background, a city skyline is visible under a clear sky.

2. GESCHIEDENIS

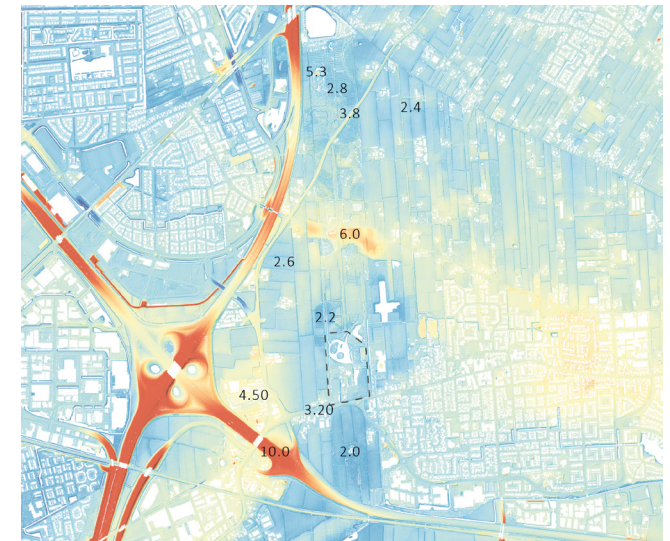

Geomorfologiekartaal

Bodemkartaal

Hoogtes in meters + NAP

2.1 ONDERGROND

Hoevelaken is gesitueerd aan de noordzijde van de Utrechtse Heuvelrug, in de zogenaamde Gelderse Vallei. Dit lage gebied grensde aan het stroomgebied van de Eem en bestond uit plassen en poelen die gevoed werden door beken vanaf de heuvelrug, zodat er een uitgestrekt veengebied met plassen werd gevormd. De Utrechtse Heuvelrug is een stuwwal uit de voorlaatste ijstijd (Saalien) die tijdens de laatste ijstijd (Weichselien) met dekzand en löss werd overstuift. De hellingen zijn daarna nauwelijks door erosie aangetast.

Het gebied is vanaf de Middeleeuwen in verschillende fasen ontgonnen, waarbij de veenlaag is afgegraven en het gebied is ontwaterd door een gegraven langgerekt slotenpatroon.

De Geomorfologische Kaart van Nederland toont overeenkomstig dan ook een dalvormige laagte aan de oostzijde en ten dele verspoelde dekzanden of löss aan de westzijde.

De bodemkaart bevat een wit vlak van de bebouwde kom dat tijdens de bodemopname (Stiboka 1975) niet is gekarteert. Het plangebied bestaat uit leemarm en zwak leemig fijn zand (beekeerdgronden). Aan de noordzijde bevinden zich vlakvaaggronden en laarpodzolgronden.

In het gebied komt grondwatertrap Ib en IIc voor. Ib heeft een Gemiddeld Hoogste Grondwaterstand (GHG) t.o.v. maaiveld) van >25 cm en een (Gemiddeld Laagste Grondwaterstand (GLG) t.o.v. maaiveld) van <50 cm. IIc heeft een GHG van >40 cm en een GLG van 50-80 cm.

Het hoogteverschil op het terrein is met kleuren weergegeven, van blauw naar geel en oranje oplopend. De Westerdorpstraat aan de zuidzijde ligt op +3.2 meter t.o.v. NAP. Het terrein loopt daarna richting noorden af naar +2.2 meter t.o.v. NAP.

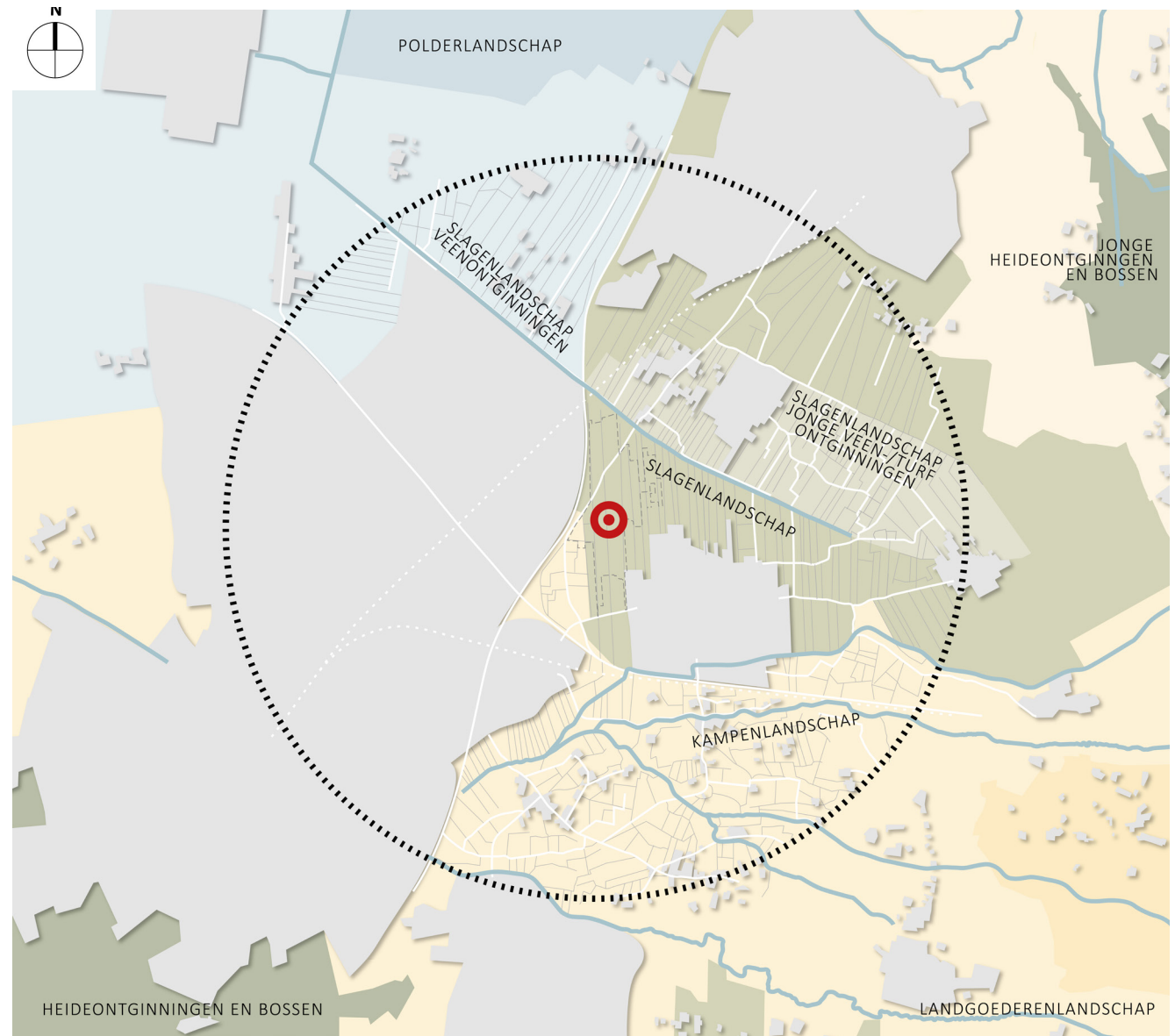
Het hoogste punt bevindt zich op de noordelijker gelegen dekzandrug, genaamd Veenwal, en ligt op +6.0 meter t.o.v. NAP.

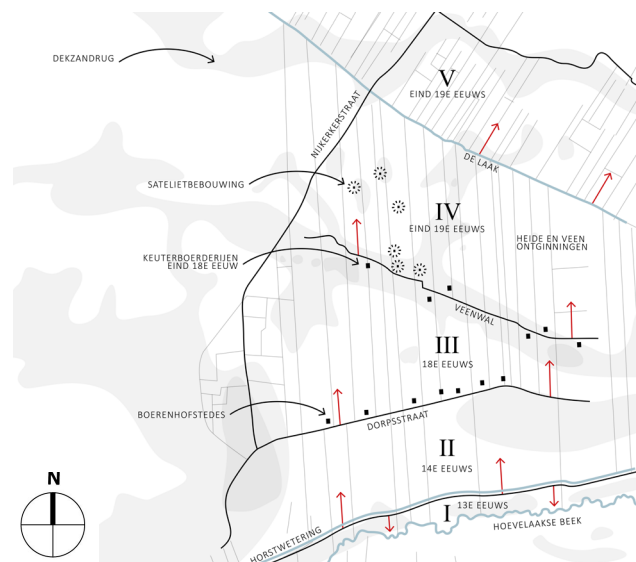
2.2 LANDSCHAP DNA

Huize Hoevelaken ligt op de overgang van de Utrechtse stuwwal naar het nattere veengebied van de Eem. Het landschap rondom bevat twee typen gronden; de hogere droge gronden en lagere natte gronden die in verschillende fases zijn ontgonnen en in gebruik genomen. We onderscheiden drie soorten ontginningen: slagenlandschap, kampenlandschap en veenontginningslandschap. Elke ontginning heeft zijn eigen historie en karakteristiek.

Het slagenlandschap rondom Hoevelaken kenmerkt zich door vochtige elzensingels en broekbossen. Op de hoger gelegen dekzandrug bevinden zich de bewoningslinten, graslanden, akkers en loofbos.

Landschap-DNA kaart van Gelderland (D&V)

Ontginningsfasen van de omgeving.

1784-1795 - Hoevelaken en het naast gelegen Welda door Mheer (NL-HaNA_4.OSK_U5.5 en NL-HaNA_4.OSK_U5.6).

1850 - Kadastrale Minuut (Topotijds).

2.3 LANDSCHAPPELIJKE CONTEXT

Hoevelaken stond in 1132 bekend als ‘terra inculta inutilis’, een onaantrekkelijk stuk land nabij de veengebieden rondom de Eem.¹ De natte omstandigheden zorgden ervoor dat het gebied in verschillende fasen werd ontgonnen. Bovenstaand kaartje toont vijf ontginningen die vanaf de Dorpsstraat (de latere Wester- en Oosterdorpsstraat) plaatsvonden. Eerst naar het zuiden en daarna richting het noorden. In de dertiende eeuw werd vanaf de hoger gelegen dekzandruggen eerst in zuidelijke richting gronden tot de Hoevelakense beek ontgonnen, waarnaar aansluitend in de veertiende eeuw richting het noorden het veen in lange smalle kavels, zogenaamde ‘slagen’, werd afgegraven en ontgonnen. De slagen hadden wisselende breedtes. In de achttiende eeuw ging de ontginning richting het noorden verder tot aan de Veenwal, een oude dekzandrug, die zodoende hoger ligt. In de negentiende

eeuw volgde de ontginning richting het omstreeks 1200 gekanaliseerde riviertje de Laak. De keuterboerderijen vestigden zich pas vanaf de achttiende eeuw op de drogere hoger gelegen dekzandruggen en vormden zo langgerekte ontginningslinten in oostwest richting.

We zien op de hierboven afgebeelde kaart uit 1810 dat het terrein van Huize Hoevelaken volledig is ingepast in het langgerekte slagenlandschap met twee kaarsrechte lanen aan weerszijden. Het parkbos strekte zich aan de noordzijde uit tot aan het riviertje De Laak met de Veensteeg en aan de zuidzijde tot aan de Hoevelakense beek.

Op de kaart van [redacted] uit 1784-1794 is Hoevelaken gesitueerd tussen de zuidelijke ‘Tabaks- en Koornlanden’ en noordelijke ‘Laage en Zeer laage gelegen Veengronden’.

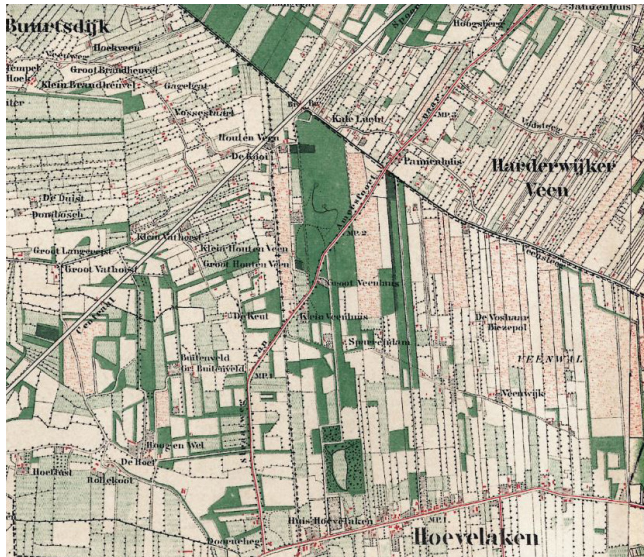
De Kadastrale Minuut uit 1850 toont een afwisselend aangelegd landschap met een parkbos dat ingericht is met lanen, rabattenbos, slingerpaden en slingerbeken, open akkers en graslandjes. Dat het gebied nog zeer nat is en nog veel woeste grond bevat is zichtbaar op de Kadastrale minuut van 1870. Er zijn vier typen bosbegroeiing aangegeven; sierparkbos (groen gestippeld vlak), productiebos (groen vlak), rabattenbos (blauw gearceerd vlak), natte heidegronden (rood gestippeld). De resterende gronden werden als grasland en akkerland gebruikt.

Het landschap heeft een kleinschalig afwisseld karakter door bosjes, singels en heidegronden. Aan de oostzijde van Hoevelaken ligt de buitenplaats Weldam, die eveneens een aaneengesloten bos rondom een zichtlaan heeft.

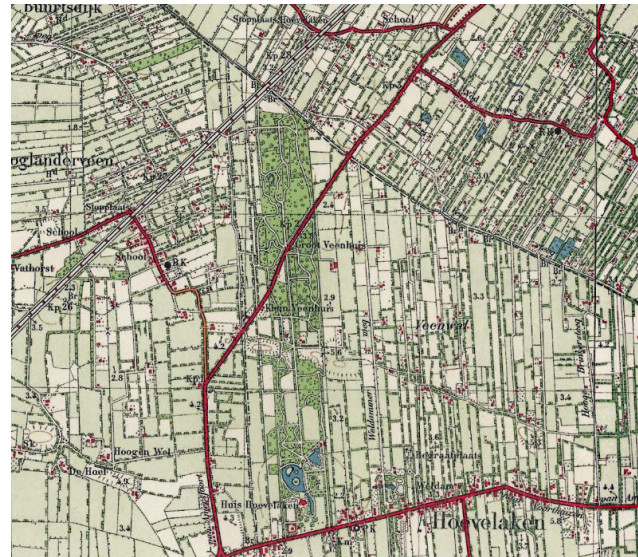
¹ [redacted] *Hoevelaken, Huis en Heerlijkheid*, Ermelo 1979, 3e druk p. 7.

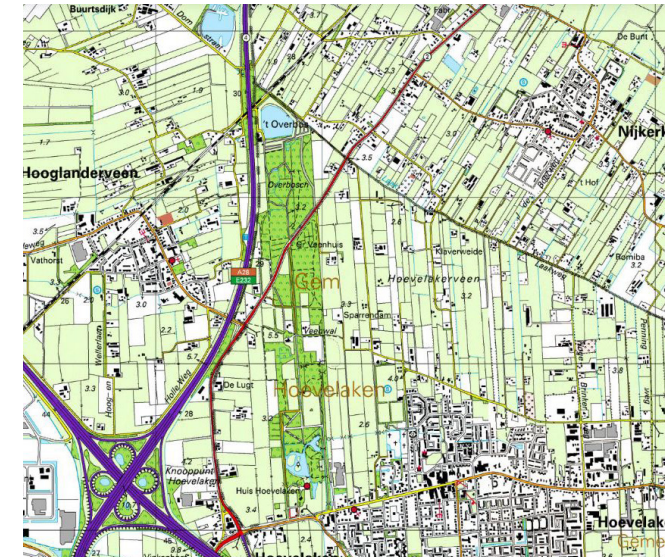
2. GESCHIEDENIS

1870 - Kadastrale Minuut (Topotijdreis).

1931 - Kadastrale minuut (Topotijdreis).

2020 - Kadastrale minuut (Topotijdreis).

Pas na de 2e WO zien we het landschap rondom Huize Hoevelaken duidelijker veranderen. De verstedelijking van Amersfoort en Hoevelaken neemt toe; het landschap wordt afgestemd op een hogere agrarische productiviteit en wordt grootschaliger en opener.

In de tweede helft van de 20e eeuw zien we een sterke verdichting van het landelijke gebied en een groei van de bebouwing van Hoevelaken en Amersfoort. De verstedelijking rukt op en snelwegen doorsnijden het landschap. Het landschap wordt tevens grootschaliger doordat kleine bosjes en landschapselementen worden gerooid en kavels worden vergroot ten behoeve van agrarische productiviteit.

Anno 21e eeuw is het Hoevelakense bos is niet alleen als Rijksmonument beschermd, maar is tevens onderdeel van het Gelders Natuur Netwerk. In de Omgevingsvisie is het gebied onderdeel van de Groene Haak, waarbij het de verbinding vormt tussen het zuidelijk gelegen natuurgebied De Schammer en het noordelijk natuurgebied de Laak.

2010 - De versoberde Sunken Garden. (AHH)

2000 - De versoberde Sunken Garden van bovenaf gezien. (AHH)

2010 - De versoberde achtertuin met enkel gras. (AHH)

2020 - De nieuwe paden die de scheve zichtas benadrukken van bovenaf gezien. (AHH)

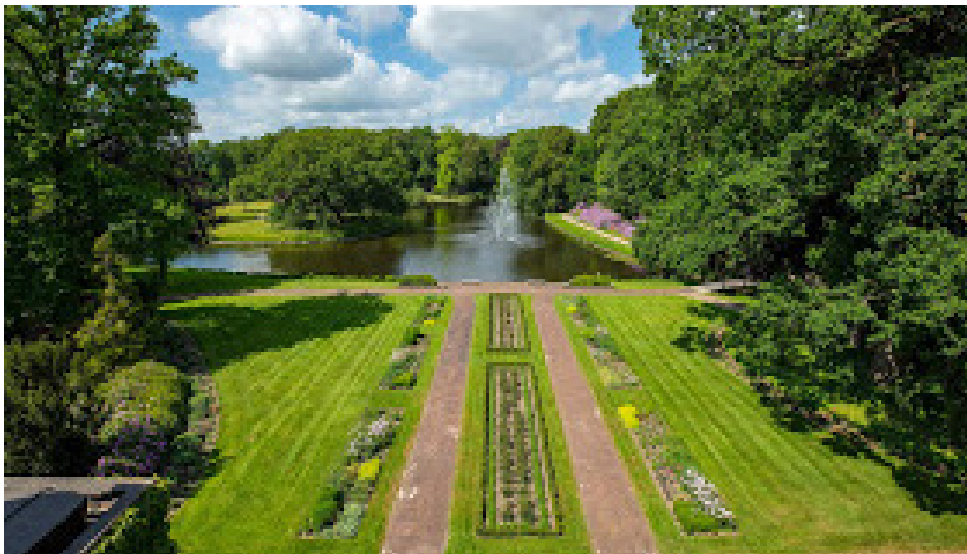
2. GESCHIEDENIS

2020 - De Sunken Garden met aangelegde paden en smalle borders aan de buitenzijde. (AHH)

2023 - De Sunken Garden met aangelegde paden en smalle borders aan de buitenzijde. (D&V)

2020 - De zichtas richting Boslaan met borders aangeplant richting Boslaan. (AHH)

2023 - De zichtas richting Boslaan met borders aan weerszijden. (D&V)

2.4 TOPOGRAFISCH OVERZICHT

1628 - Detail Episcop[atvs] Vltraiectinvs (coll RUG).

1850 - Kadastrale minuut (Topotijdreis).

1870 - Kadastrale minuut (Topotijdreis).

1891 - Kadastrale minuut (Topotijdreis).

1911 - Kadastrale minuut (Topotijdreis).

1931 - Kadastrale minuut (Topotijdreis).

2.5 TIJDLIJN

De totstandkoming van Huize Hoevelaken gaat terug tot de eerste vermelding in 1132. Haar bijna negen eeuwen durende ontwikkeling kunnen we indelen in zes transformaties;

1• Middeleeuws kasteel (1132-1673)

In het woeste onontgonnen veen- en moerasgebied werd een omgracht versterkt kasteel Hoevelaken rondom een binnenplaats gebouwd.

2 • Classicistisch herenhuis (1679-1854)

Het in 1672 afgebrande kasteel werd in 1679 door de weduwe [redacted] herbouwd als modern classicistisch herenhuis met twee bouwhuizen aan weerszijden. Een formeel opgezet parkbos met middenas omringde het geheel.

3• Introductie van de Landschapsstijl (1795-1841)

Het park krijgt enkele landschappelijke elementen zoals slingerpaden en de gegraven slingervijver het 'Franse werk' in het Overbosch.

4• Uitbreiding van de landschappelijke aanleg (1841-1925)

Het parkbos is omgevormd tot een idyllisch 'fermee Ornée' waarbij op een kunstige wijze het aanwezige hoogteverschil landschappelijk is ingepast. Er ontstaat een afwisselend landschap met lanen, rabattenbos, slingerpaden en slingerbeken, open akkers en graslandjes. De havezate wordt met een toren uitgebreid.

5• Nieuwbouw en modernisering (1925-1963)

De oude havezate wordt door het Haagse architectenduo [redacted] en [redacted] vervangen door een nieuw gebouwd landhuis met tuinpaviljoen en botenhuis. De

bestaande bijgebouwen; koetshuis, tuinmanswoning en orangerie worden verbouwd, uitgebreid of vervangen. Het geheel wordt door tuinarchitect [redacted] landschappelijk ingepast in een parkontwerp in Gemengde Stijl met Art Nouveau elementen.

6• Opsplitsing van het landgoed (1967-2021)

Het landgoed wordt opgesplitst; het zuidelijk deel vormt sinds 1963 het nieuwe hoofdkantoor van het Bouwfonds en het noordelijk parkbos wordt verkocht aan het Gelders Landschap en Kasteelen. De trappartijen van de grote vijver, de entreelaan, de oostelijke slingervijver, de voortuin en de paden rondom het koetshuis worden gewijzigd en gerenoveerd. Geldersch Landschap herplant de middenas (1984), herstelt de hartvormige vijver (2017) en Bouwfonds realiseert een plasdras natuurgebied en bouwt een nieuwe woonwijk (2018) aan de oostzijde van de Boslaan. In 2019 wordt Huis Hoevelaken door een particulier aangekocht die het opnieuw in 2021 doorverkoopt. Huize Hoevelaken wordt sindsdien weer particulier bewoond.

1602 'Het Huis te Hoevelaken', naar ene schets op het stadhuis te Utrecht', door [redacted] heer van Zylichem, afgebeeld in de Gelderse Volksalmanak (1874) (GA nr. 1551-1966)

1740 Het classicistisch herenhuis Hoevelaken van voren gezien, geflankeerd door bouwhuizen, door [redacted] (1691-1759). (Rijksmuseum inv.nr. RP-T-1921-402(R))

1784-1794 't Heerenhuys' Hoevelaken en het naast gelegen Weldam [redacted] inv.nr. NL-HaNA_4.OSK_U5.5 en NL-HaNA_4.OSK_U5.6)

1846 Detail situatietekening met positionering van het classicistisch herenhuis en koetshuis, Waterstaat in Gelderland (AE inv.nr. 262, fotonr. Kaart_175, SB4)

2. GESCHIEDENIS

ca. 1874 - 't Huis Hoeelaken' met links het nieuwe koetshuis, anonieme tekening (GA, nr. 1551-647).

1905 - Huis Hoevelaken, foto [redacted] (AE, inv.nr 90317)

1891 - Detail Kadastrale Minuut. (Topotijdreis)

1905 - Detail Kadastrale Minuut. (Topotijdreis)

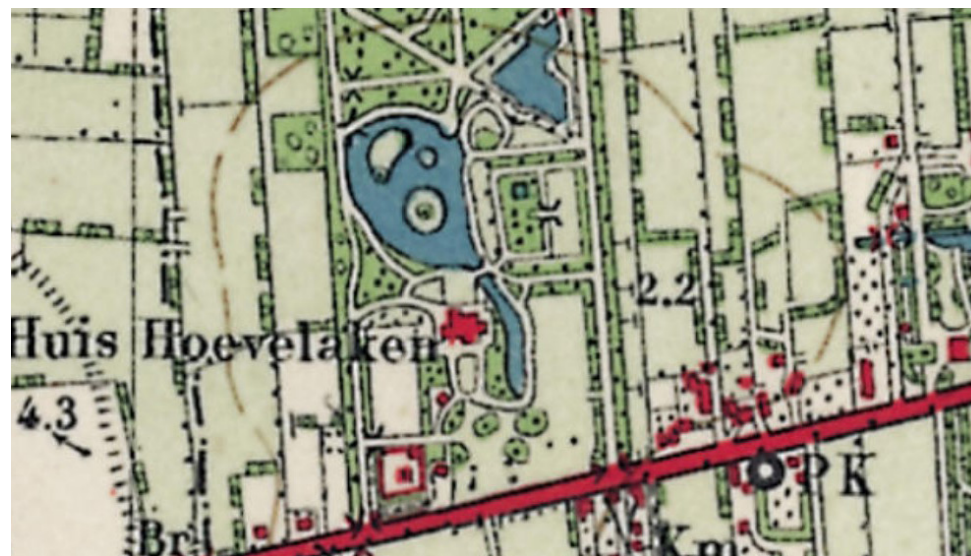
ongedat. {na 1895} - Aan de zuidwestzijde is een toren aangebouwd. (Huisarchief map Zuidzijde kasteel, foto Zuid-kasteel-02)

ongedateerd [ca 1930] - Het gemoderniseerde Huis Hoevelaken door het architectenduo van Neukerken. (Huisarchief foto kasteel zuid, nr 23)

1905 - Detail Kadastrale Minuut. (Topotijdreis)

1930 - Detail Kadastrale Minuut. (Topotijdreis)

2. GESCHIEDENIS

1950 - Zuidzijde van het Huis.

2019 - Zuidzijde van het Huis. De kadastrale minuut toont dat de sunken garden sterk vervaagd is.

1970 - Detail Kadastrale Minuut. (Topotijdreis)

2020 - Detail Kadastrale Minuut. (Topotijdreis)

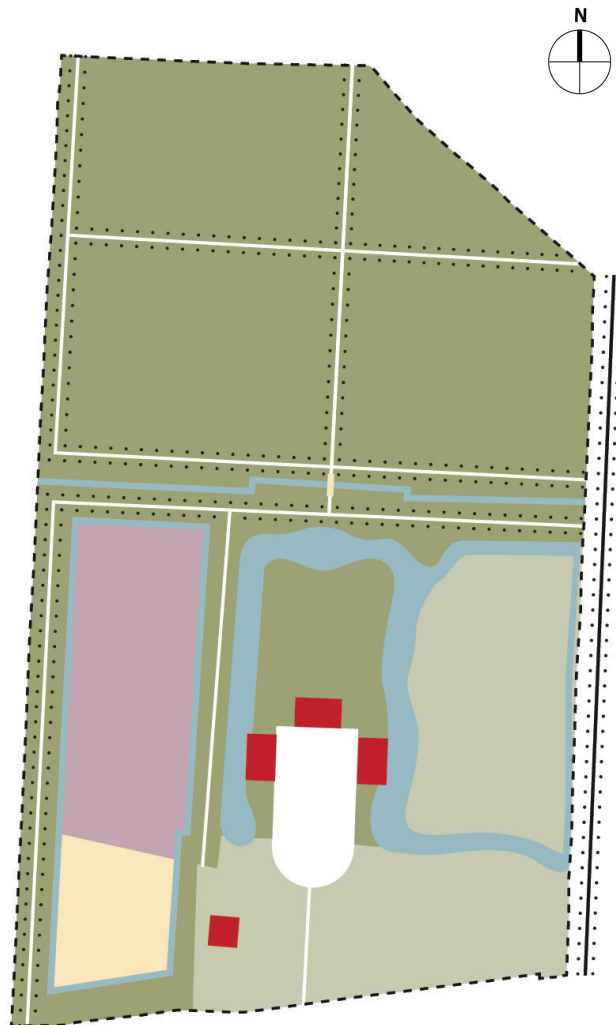
1740 - [redacted] (Rijksmuseum inv.nr. RP-T-1921-402(R))

1811-1832 Detail minuutplan Hoevelaken, Gelderland, sectie A, blad 01 [RCE MIN05090A01]

2.6 BOUW- EN TUINGESCHIEDENIS

Fasekaart 1784 - Classicisme -

Op basis van de beschikbare plattegronden, ontwerpen en de bronnen zijn vijf fasen verbeeld zodat de eenduidige tekenwijze goed vergelijkbaar is. Zij worden hierna volgend afgebeeld en beknopt beschreven.

Fase 1: Middeleeuws kasteel (1132-1672)

In 1132 sloot [redacted] bisschop van Utrecht, een 'copecontract' met [redacted] en [redacted]. Hiermee kwam het onontgonnen gebied 'Hoevelaken' in erfpacht bij de vier mannen. In 1410 werd kasteel [redacted] voor het eerst vermeld. Vanaf 1402 bleek dit eigendom te zijn van [redacted] heer van [redacted]. Zijn vader was [redacted] gouverneur der kwartieren en kastelen van Eemland en Stoutenburg en raad van de bisschop van Utrecht en beoefende hij de rechtsmacht van Amersfoort uit.¹

¹ Kok 1979, p. 9, 10.

Fase 2: classicistisch Herenhuis (1679-1795)

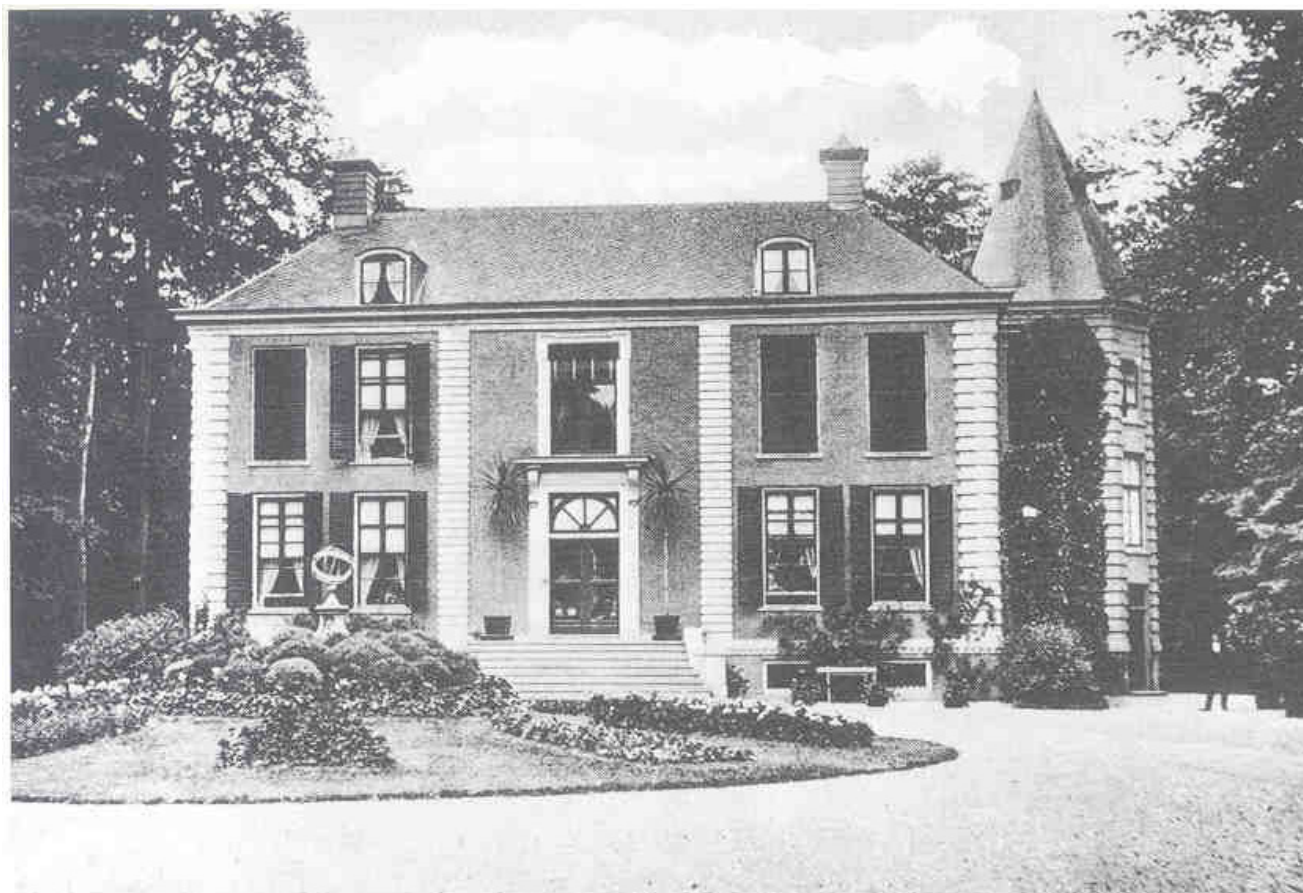
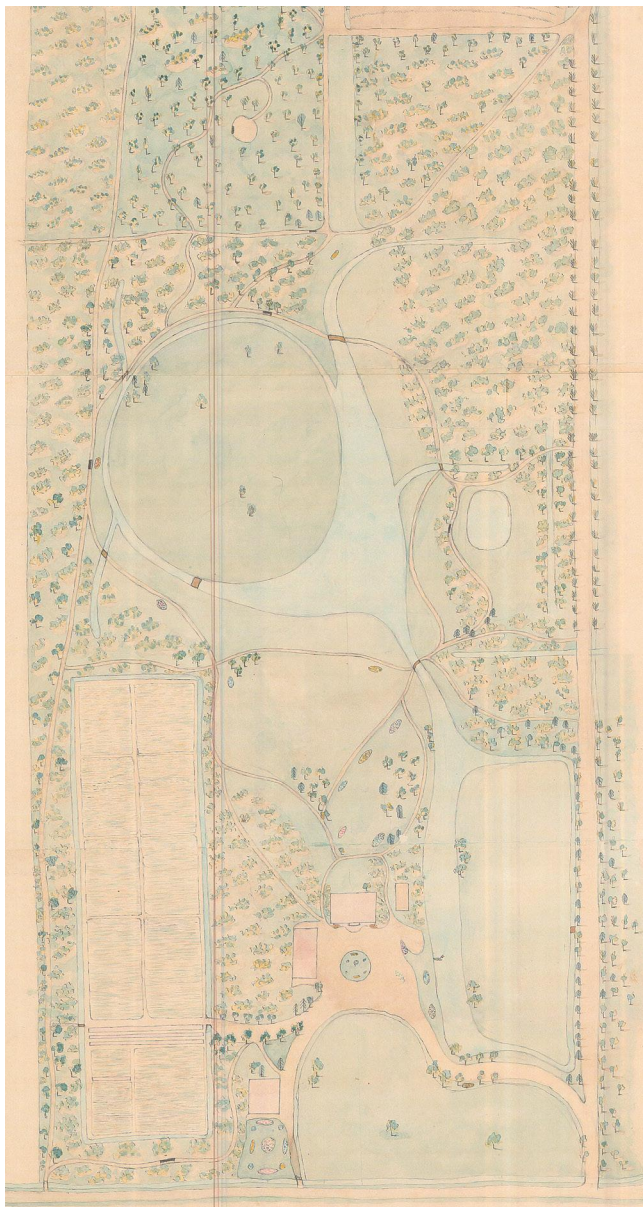
Tijdens de Franse bezetting in 1672 brandde het huis af. [redacted], douairière van de minderjarige [redacted] bouwde daarna iets noordelijker (60 m ten zuiden van de locatie van het huidige landhuis)² een voor die tijd modern classicistisch herenhuis met schilddak dat bekroond werd met een koepeltorentje. Het voorplein werd omkaderd met twee bouwhuizen aan weerszijden dat toegankelijk was via een kaarsrechte oprijlaan vanaf de Westerdorpsstraat dat uitkwam op een half rond voorplein. De prenten van [redacted] en [redacted] Pronk geven een indruk van de nieuwe situatie. (zie afb. links) In 1732 werd het kasteel aan [redacted] tot den Berg Maurik en Oldenaller verkocht. Het parkbos aan de achterzijde werd uitgebreid met 'goede beplanting' en 'een nieuwe Laan (...) eindigende, omtrent een half uur gaans verder, op den weg van Nieuwkerk' (...), de huidige 'middenlaan' of 'Hoevelakense Boslaan'.³ Omdat de Boslaan in de huidige situatie schuin aantakt op het huis kunnen we ervan uit gaan dat dit oudere huis iets gedraaid ten opzichte van het in 1925 gebouwde huidige huis stond. In 1789 werd Hoevelaken uitgebreid met de boerderij Leijenhorst en haar landerijen ten zuiden van de Westerdorpsstraat, die 'op dezelfde slag' als Hoevelaken lagen.⁴

De kaart van [redacted] (zie afb.) uit 1784-1795 toont het 'Heerenhuys' met een half rond voorplein dat aan de westzijde geflakeerd wordt door een bouwhuis. Een zuidelijke uitbreiding van de kaarsrechte laan is midden op het huis aan de overzijde van de Dorpsstraat doorgezet naar het nieuw aangekochte terrein van Leijenhorst.

² SB4 2018, p. 19.

³ Kok 1979, p. 17.

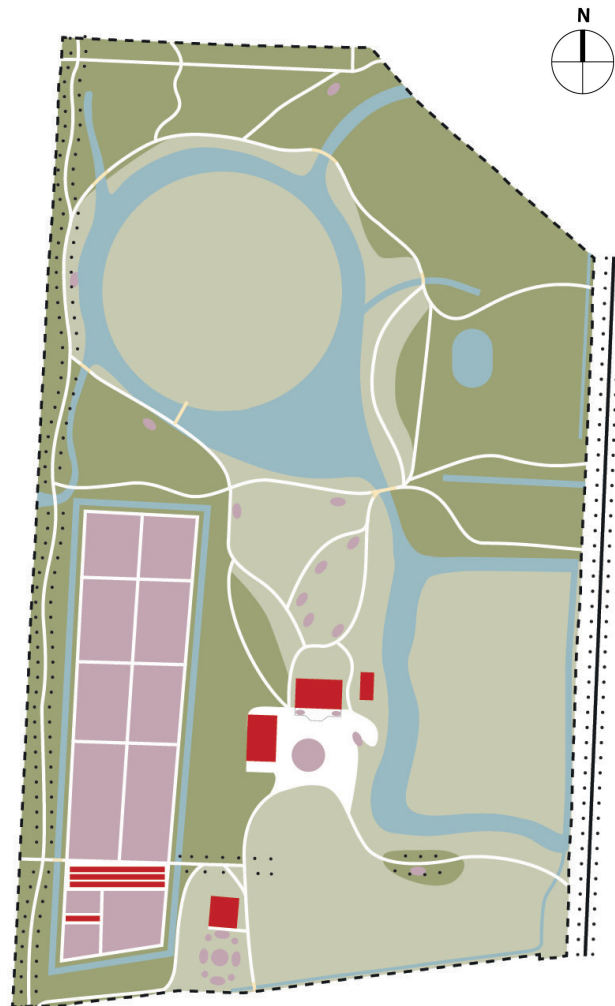
⁴ SB4 2018, p. 20.

1953 - Anzicht met zicht op de zuidzijde van de havezate en haar entree en het aangebouwde torentje. (SHH)

1853 - Deeluitsnede plankkaart in drie delen opgesplitst:
 'Hoevelaken', door [redacted]
 [redacted] (huisarchief en [redacted] Atlas Gelderse
 Buitenplaatsen, de Veluwe, alphen aan den Rijn, 1988, kaart 48)

Fase 3: introductie van de Landschapsstijl (1795-1841)

Tijdens de Frans-Bataafse tijd (1795-1813) werd een slingervijver, genaamd het 'Franse werk', gegraven in het noordelijke Overbosch door de toenmalige eigenaar [REDACTED] (1766-1841), gouverneur van Gelderland.⁵ Op de eerste Kadastrale Minuutplan van 1826 is het 295 hectare grootte bezit ingericht in Vroege Landschapsstijl, met enkele formele onderdelen zoals de nutstuin en het rechthoekig lanenstelsel met bosvakken, rabatten en bouwland. De nieuwe aanleg was in 1841 gereed en is voor de verkoop beschreven door A. [REDACTED] van der Aa. De parkaanleg is in 1853 door [REDACTED] opgetekend. (zie afb.)

⁵ SB4 2018, p. 25.

Fase 4: uitbreiding van de landschappelijke aanleg (1841-1925)

De Kadastrale Minuut uit 1850 toont een afwisselend aangelegd landschap met een parkbos dat ingericht is met lanen, rabattenbos, slingerpaden en slingerbeken, open akkers en graslandjes. Dat het gebied nog erg nat is en veel woeste grond bevat is zichtbaar op de Kadastrale minuut van 1870. Er zijn vier typen begroeiing; parkbos (groen gestippeld vlak), productiebos (groen vlak), rabattenbos (blauw gearceerd vlak) en natte heidegrond (rood gestippeld). De resterende gronden werden als grasland en akkerland gebruikt.

Twee nieuwe vijvers, aangeduid als het 'Oude Werk' en 'Nieuwe Werk', zijn tussen 1850-1871 tot stand gekomen voordat het Overbosch deels doorsneden werd voor de spoorlijn Utrecht-Zwolle (1876).¹

In 1871 liet [REDACTED] het oude koetshuis afbreken en vervangen door een nieuw koetshuis (1876) in neoclassicistische stijl. In aansluiting op het gemoderniseerde park werd het koetshuis ongeveer op dezelfde plek, maar iets gedraaid ten opzichte van het hoofdgebouw geplaatst, waardoor een betere uitgang aan de Westerdorpsstraat ontstond.² (zie afb.) In de noordoosthoek van de 'broeierij' werd enkele jaren later een orangerie gebouwd. (zie Kadastrale kaart 1891) Tevens is zichtbaar dat het 'Oude Werk' vergraven is voor de aanleg van een eilandje met heuvel. De middenlaan werd doorgetrokken tot aan de waterpartij. Nadat [REDACTED] in 1895 de Heerlijkheid erft vergroot hij aan de zuidwestzijde het huis met een toren.

¹ SB4 2018, p. 31.

² Stenvert 2000, p. 204.

Fasekaart 1853 - introductie van de landschapsstijl -

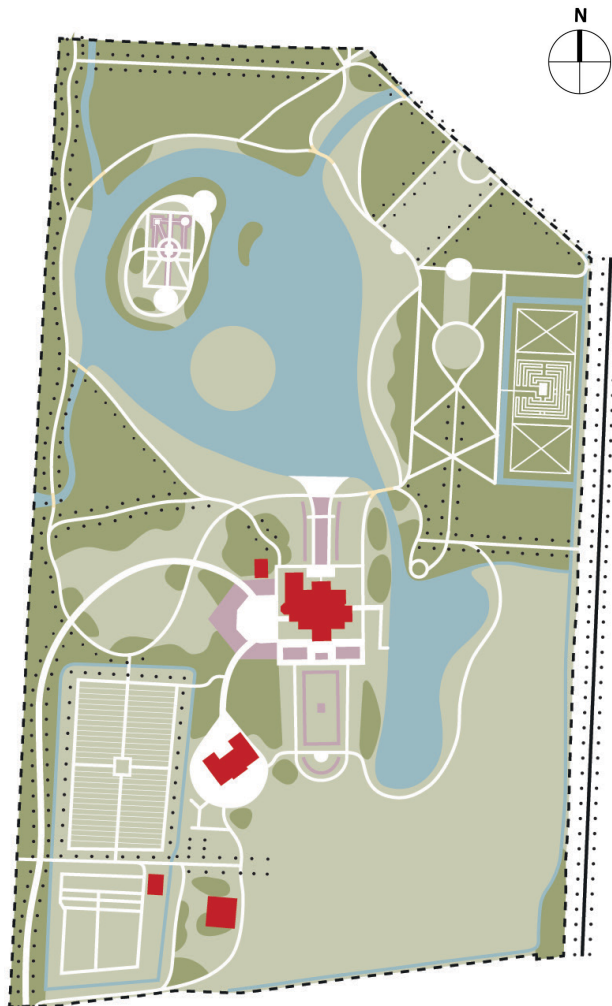

1925 - 1e ontwerp van Watz (huisarchief, stichting Beheer Huize Hoevelaken)

1926 - 2e ontwerp van Watz (Huisarchief, stichting Beheer Huize Hoevelaken)

Fasekaart 1925 - Wattez - (Gemengde stijl met Art Nouveau en Art Deco elementen)

Fase 5: nieuwbouw en modernisering (1925-1963)

In 1925 wordt Huis Hoevelaken aangekocht door [redacted] van Aalst, president-directeur van de Nederlandse Handel Maatschappij. Hij laat de oude havezate afbreken en een nieuw landhuis bouwen door het Haagse architectenbureau van [redacted].⁶ De broers [redacted] en [redacted] Nieuwkerken ontwierpen een landhuis met een verhoogde middenrisaliet, een aangebouwde ingangspartij met achtkantige toren met ui-vormige spits en aangebouwde dienstvleugel. Dit nieuw gebouwde landhuis staat 60 meter noordelijker en werd meer centraal op het vroegere huiseiland geplaatst. Dit huis staat iets gedraaid ten opzichte van haar oudere voorganger, wat zichtbaar is in de scheef weglappende middenas, de Boslaan. Het bestaande koetshuis werd uitgebreid en verbouwd tot garage. In de moestuinen werd de oude orangerie vervangen door een nieuwe kweekkas, de tuinmanswoning wordt uitgebreid die op de Kadastrale wijzigingskaart van 1929 zijn aangegeven.⁷ Een L-vormig, eenlaagse portierswoning nabij de Westerdorpsstraat wordt in 1937 gebouwd.⁸

Tuinarchitect [redacted] maakt in ieder geval twee tekeningen in 1925 en 1926 die resulteerden in een ingrijpend gewijzigd en gemoderniseerde aanleg in Gemengde stijl met Art Nouveau elementen. De nieuwe oprijlaan werd naar het westen verplaatst zodat er voor het huis een siertuin aangelegd kon worden. (zie afb.) De lage ligging van het terrein en omgelegde wegen werden verhoogd met grond afkomstig van de vergrote uitgegraven vijverpartijen. Het centrale eiland was vergraven tot drie kleine eilanden. De aanzet van de middenlaan aan de noordzijde werd in een sterrenbos verankerd. Een nieuwe hartvormige vijver takte aan de vergrote vijver aan de noordzijde van het huis. Een dubbel pad met sierperken

verbond het huis aan de noordzijde met een brede trap met gebogen zijwangen aan de oever van de vijver. Wandelpaden zorgden voor afwisselende zichten in het park. Vanaf de andere zijde van de vijver was een terras met balustrade dat zicht bood over de vijver naar het huis. Een doolhof en kunstige wandelpaden verlevendigden het bosdeel, en op het grote eiland lag een bloemenparterre. De moestuin werd in tegenstelling tot het eerste voorstel passend functioneel ingericht. (zie afb.)

Het architectenbureau Van [redacted] bleef na de bouw ook betrokken bij plannen van de tuin. Er werd een houten tuinhuis met rieten kap dichtbij het hoofdhuis geplaatst. (zie afb.) Dit huisje staat niet op de tekening van Wattez en is door van Nieuwkerken vermoedelijk toegevoegd. Ook een kleine vijver met eiland, genaamd 'Nieuwe Werk' in het Overbosch, met slingerbeken en laan zijn in deze periode aangelegd.⁹

Vlak voor de 2e WO erft [redacted] Huize Hoevelaken dat hij tot 1942 bewoont. Begin 1943 wordt Huize Hoevelaken door de Duitse bezetter gevorderd. Het huis is ter nauwer nood aan luchtaanvallen van de RAF ontsnapt, maar werd uitgewoond door Canadese soldaten. Na herstelwerkzaamheden van het park wordt in 1949 het landgoed gerangschikt onder de Natuurschoonwet. Het huis wordt na herstel weer bewoond door van Aalst zijn gezin tot 1963.¹⁰

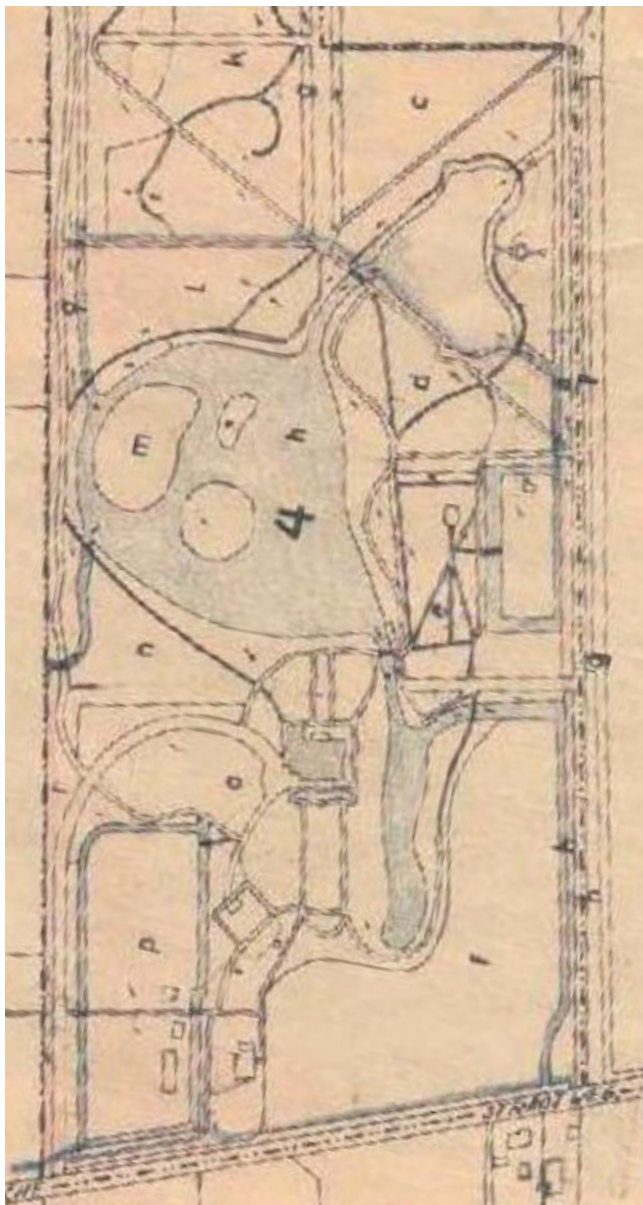
⁹ SB4 2018, p. 45.

¹⁰ SB4 2018, pp. 45-47, 48.

⁶ Kok 1979, p. 23.

⁷ SB4 2018, pp. 39-41

⁸ Stenvert 2000, p. 204..

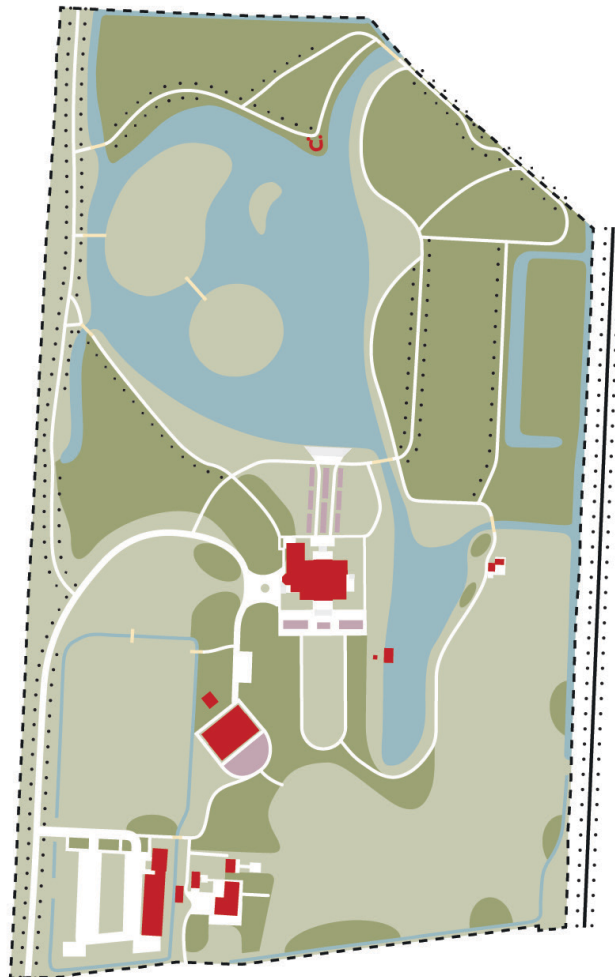

Fase 6 Opsplitsing van het landgoed (1967-2019)

Vanwege fiscale druk wordt het huis in 1963 verkocht aan NV. Bouwfonds Nederlandse Gemeenten (vanaf 2015 bekend als DPD), die er haar hoofdkantoor en representatieve ontvangstruimten in vestigde. Van Aalst jr. betreft dan de bosvilla 'Op de Haar' uit 1958 aan de Boslaan, dat tot 1987 in hun eigendom was.¹¹ De kaart van de Heidemaatschappij uit het Bouwfondsarchief toont de situatie na de aanleg van de Rijksweg naar Apeldoorn en voor de verbreding van de A12 in 1970. Enkele opvallende wijzigingen zijn de rechtgetrokken entreelaan, de versmalde oostelijke slingerivier en de gewijzigde voortuin en de gewijzigde paden rondom het koetshuis. (zie kaart)

Het noordelijke bosdeel (70 hectare bos, landerijen en enkele dienstwoningen) zijn met financiële steun van de Provincie Gelderland in 1967 aangekocht door Stichting het Geldersch Landschap (nu bekend als Geldersch Landschap & Kasteelen). In 1984 is de 200 meter lange middenlaan vervangen met jonge beuken. In 2017 is de hartvormige vijver en omgeving gerenoveerd volgens ontwerp van Watez.¹² Op het terrein van het voormalig hoofdkantoor van het Bouwfonds, aan de oostzijde van park Hoevelaken, werd in 2018 de wijk Woonpark met 165 duurzame woningen gebouwd en wordt een plasdras natuurgebied gerealiseerd dat overgedragen wordt aan Geldersch Landschap en Kasteelen.

Vanaf 2016 komt het kasteel weer in particuliere handen. In 2018 heeft SB4, Bureau voor historische Tuinen, Parken en Landchappen uit Wageningen enkele aanpassingen voor het park ontworpen die deels worden uitgevoerd. In 2021 wordt het kasteel aangekocht als woonhuis door [REDACTED], een lokale ondernemer. Het koetshuis wordt in gebruik genomen als kantoor voor zijn bedrijfsactiviteiten.

Fasekaart 1963 tot 2019 - voor restauratie

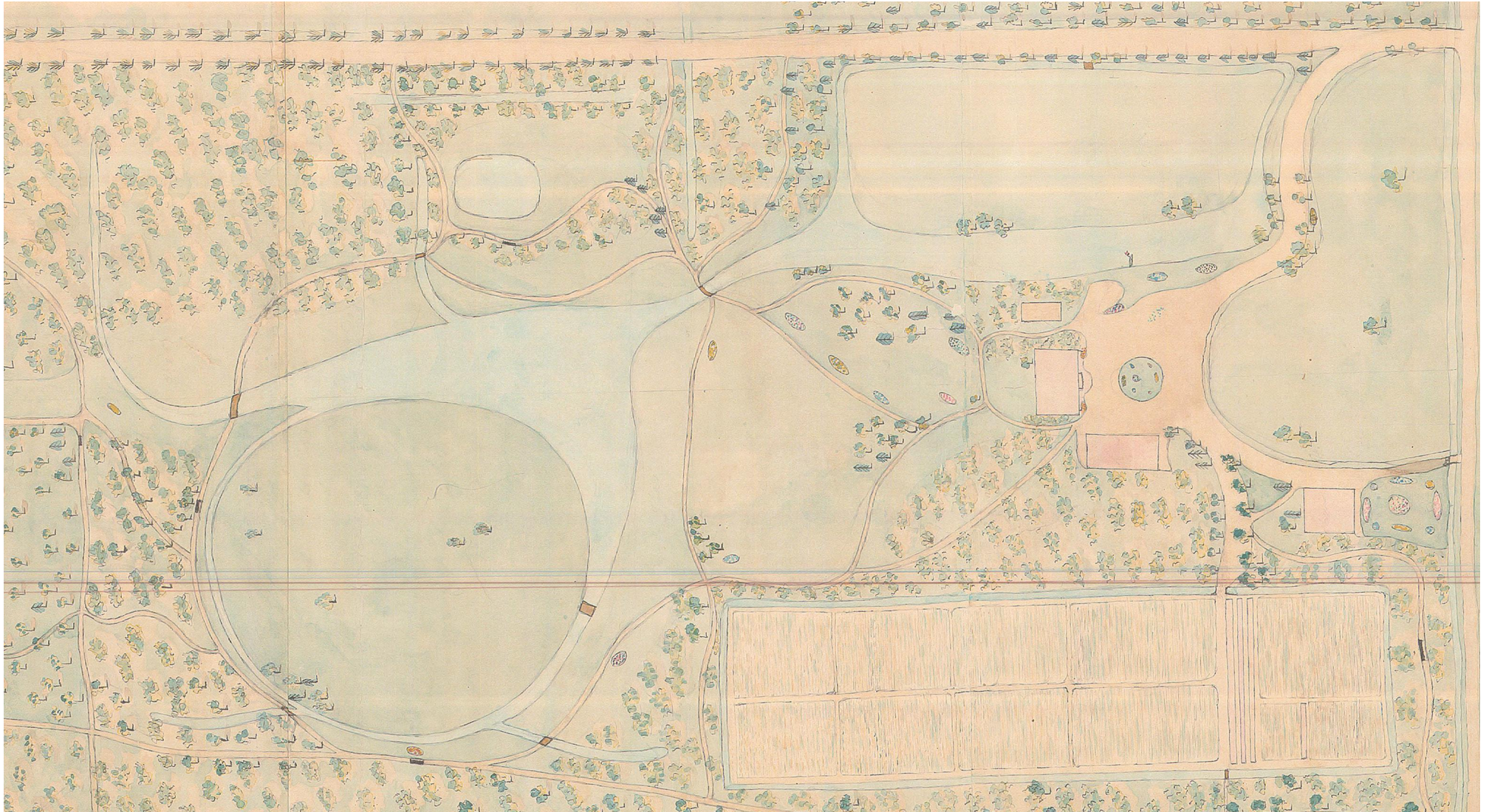
[ca. 1930 - Zicht op de trappartij aan de oever en de noordgevel van het huis (SB4 2018, p 42).

¹¹ Kok 1979, p. 28.

¹² SB4 2018, p. 53.

1853 Landschapsstijl

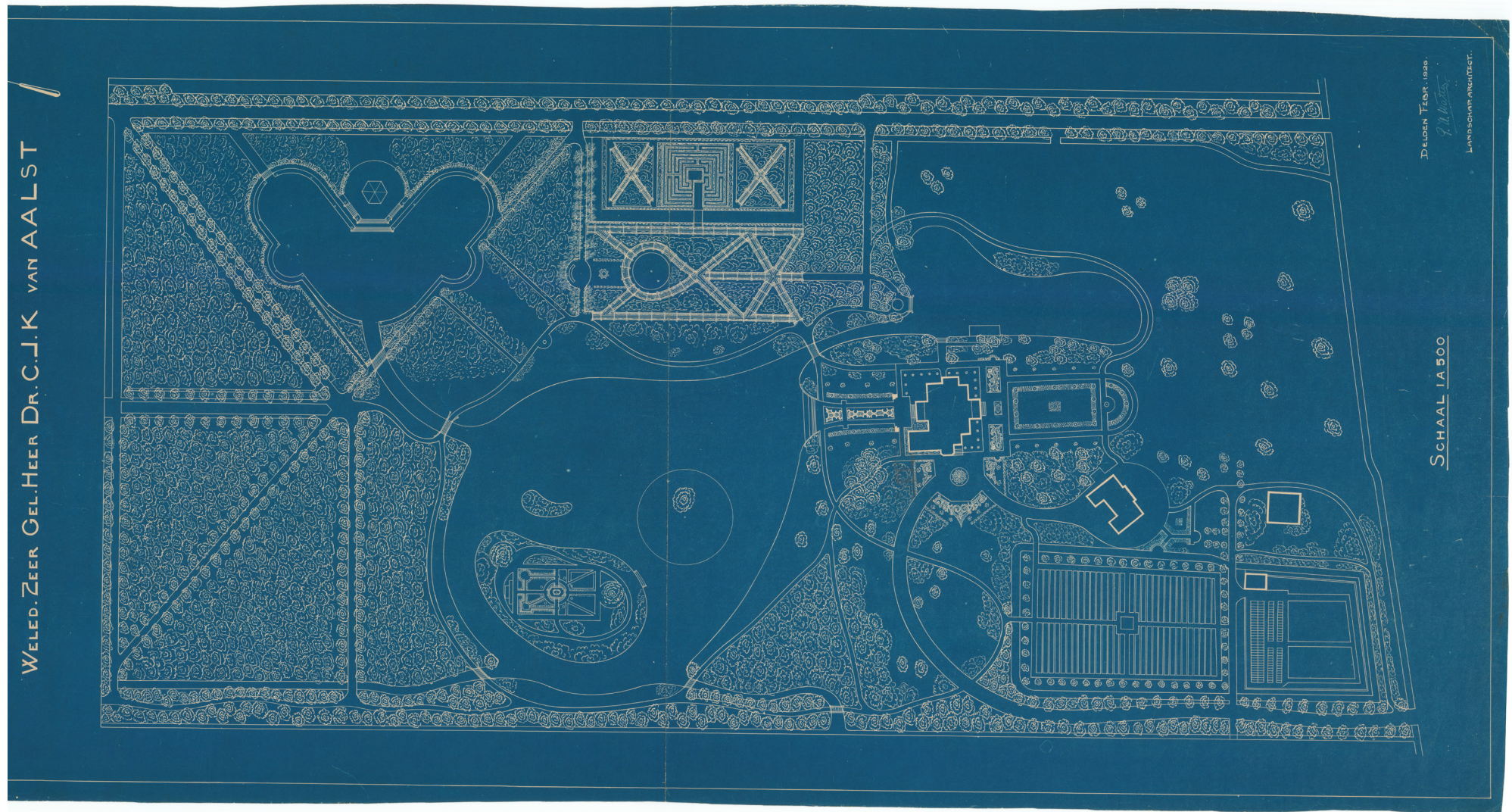
1853 - Ontwerp parkaanleg 'Huize Hoevelaken'

[Atlas Gelderse Buitenplaatsen, de Veluwe]

1925 Gemengde stijl

1925 - Ontwerp parkaanleg 'Huize Hoevelaken' [huisarchieff]

2019 reconstructieplan

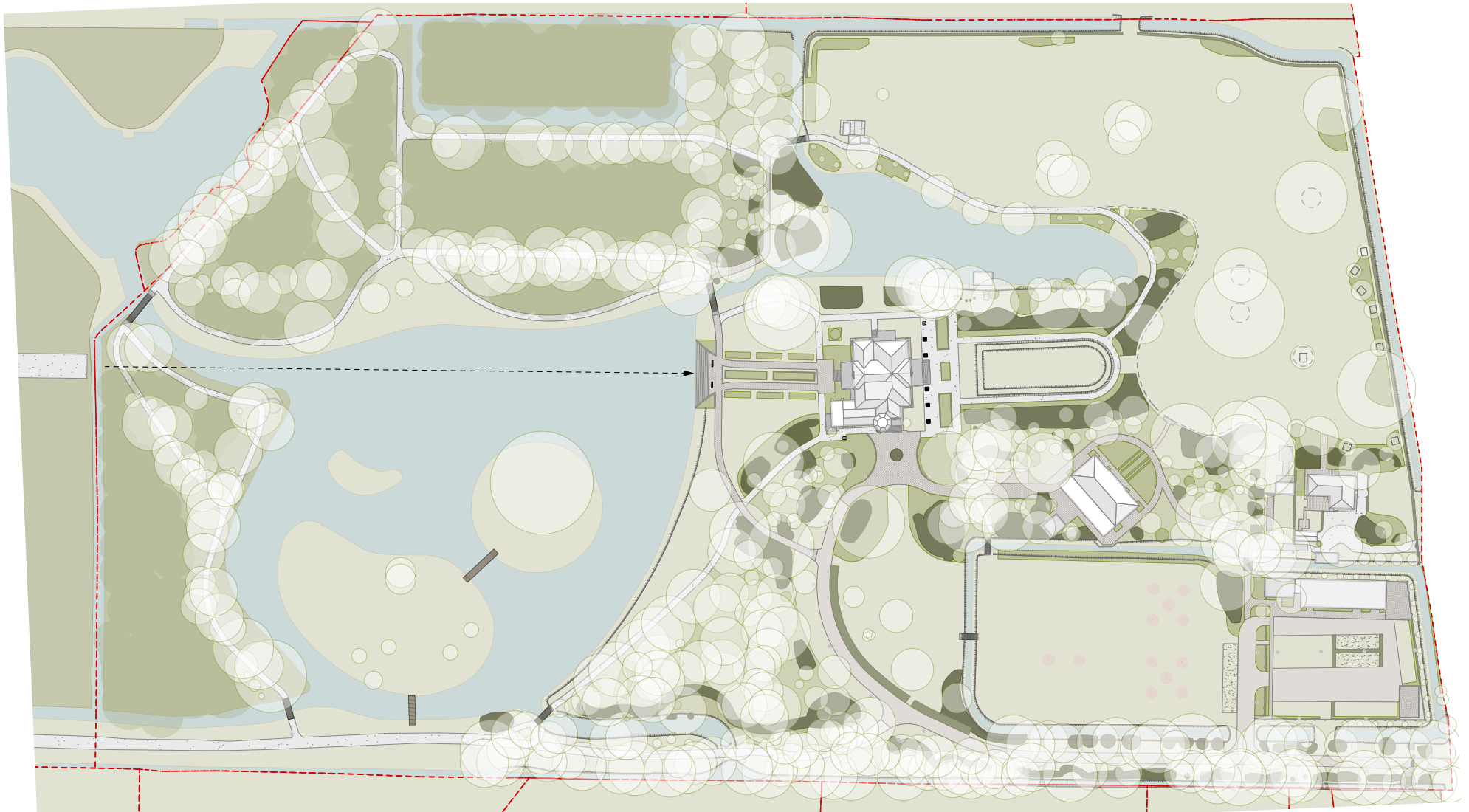

2019 - Herinrichtingsplan Landgoed Hoevelaken [SB4]

2021 situatiekaart

2021 - situatiekaart park 'Huize Hoevelaken' [D&V]

3. HEDEN

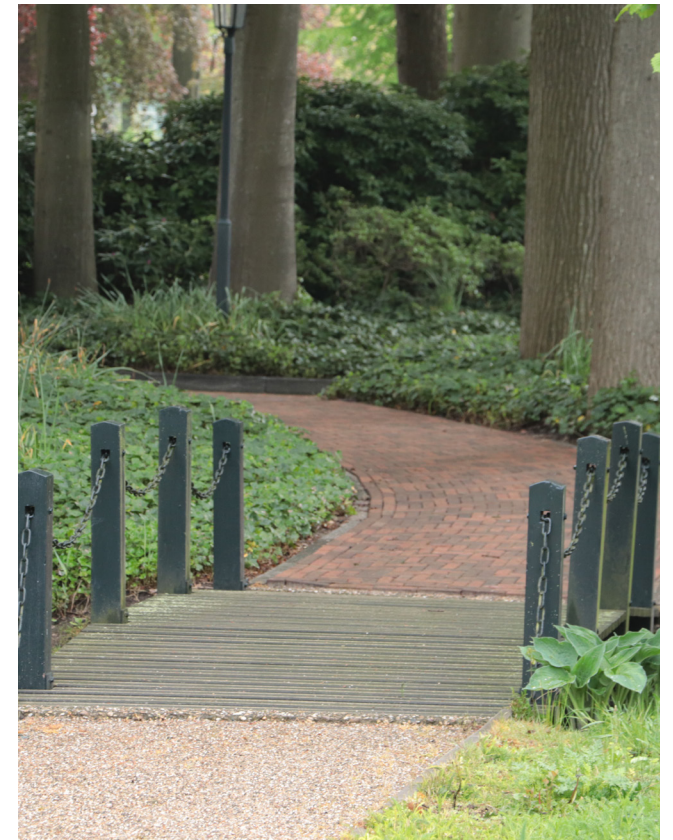

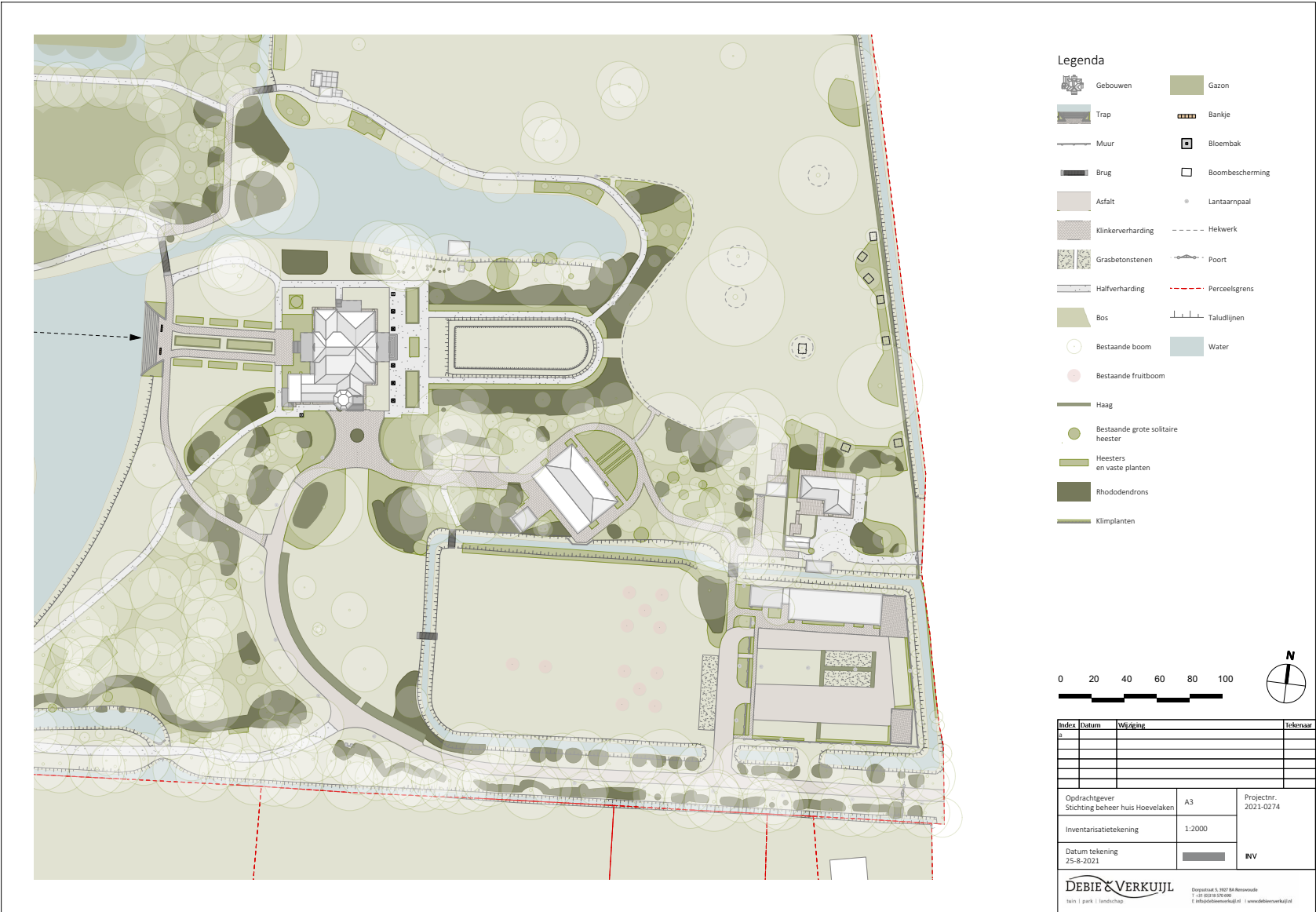

3. HEDEN

3.1 INVENTARISATIEKAART 2021

3.2 VANDAAG DE DAG

Park Hoevelaken is een landschapspark dat net als vele historische parken is ontstaan door de inbreng van haar voormalige eigenaren. De sporen van de ontginning van het landschap, het slagenlandschap, zijn herkenbaar in de langgerekte percelering van het parkbos, dat ingepast is in de langerekte 'slag'. Het parkbos bevat dan ook nog restanten van kaarsrechte lanen die herinneren aan de formele tuinstijl. De middenlaan als oude zichtas aan de noordzijde, de omkaderende lanen aan de oost- en westzijde en de resterende lanen die onderdeel zijn van het sterrenbos vormen de meest prominente lanen in het gehele parkbos.

Daarnaast hebben de waterpartijen een belangrijke rol in de belevingswaarde van het landschapspark. Het terrein ligt in één van de natste delen van de Gelderse Vallei. De ontginning van dit gebied ging dan ook gepaard met de aanleg van een ingenieus waterafvoerend slotenstelsel dat de basis legde voor het huidige slagenlandschap. De rabatten boden naast waterregulering, mogelijkheden om bos aan te leggen. Het terrein kent twee grote vijverpartijen aan de noord- en oostzijde. Ook zijn de restanten van watergangen bewaard gebleven die de contouren van de voormalige moestuin duiden.

Vanwege de lage ligging is bij de bouw van het huis in 1926 grond opgeworpen. Het huis en de westelijke toegangslaan liggen zodoende iets verhoogd ten opzichte van het omliggende park. Met name in de zuidelijke voortuin is dit tot herkenbaar door de 'Sunken Garden'.

De tuin die Watzel in 1926 aanlegde bevatte fraaie decoraties. Zijn toegepaste vormtaal categoriseren we in Gemengde stijl met Art nouveau en Architectonische stijlelementen. De jaren dat het Bouwfonds het terrein als representatieve kantoorlocatie gebruikte hebben haar sporen achter gelaten. Veel van de verfijnde tuinelementen

zijn verwijderd. De boomgaard, moestuin, sierperken en parterres zijn verwijderd. De fraaie belijning van de oude slingerpaden zijn vervaagd en ruimtes zijn functioneel heringericht. De slingerende toegangslaan is recht getrokken, het voorplein bij het hoofdhuis is verkleind en ter plekke van de voormalige gebogen weg naar het koetshuis is een 'verlaagde' rechte parkeerplaats aangelegd.

Ondanks de laatste restauratie uit 2018 herkennen we slechts een sobere versie van het fraai gedecoreerde Watzel ontwerp.

Na de aankoop in 2021 door [REDACTED] hebben er al de nodige verbeteringen en aanpassingen in de tuin plaats gevonden;

- De entreelaan is herstelt; uitgevallen laanbomen zijn opnieuw herplant met volwassen beuken en Rhododrons,
- Grote boomclups zijn in de zuidelijke weide aangeplant volgens ontwerp van Watzel,
- De moestuin is deels teruggebracht op haar oude contour,
- Parkeren is uit het zicht in de ommuurde nutstuin op groene opstelplekken ingepast, nieuwe fruitbomen zijn aangeplant en de asfaltverharding is verwijderd en vervangen door passende materialen,
- De storende asfaltweg tussen boomgaard en nutstuin is verwijderd, zodat de boomgaard weer als een ruimtelijke eenheid op de oude ommuurde nutstuin aansluit,
- Het park is naar de gebruikelijke buitenplaatsentraditie opnieuw verrijkt met een kunstzinnige tuinbeelden-collectie.

4. ANALYSE

situatie 1970 - Luchtfoto (AHH).

Situatie anno 2023 - luchtfoto (AHH)

de westgevel + entree

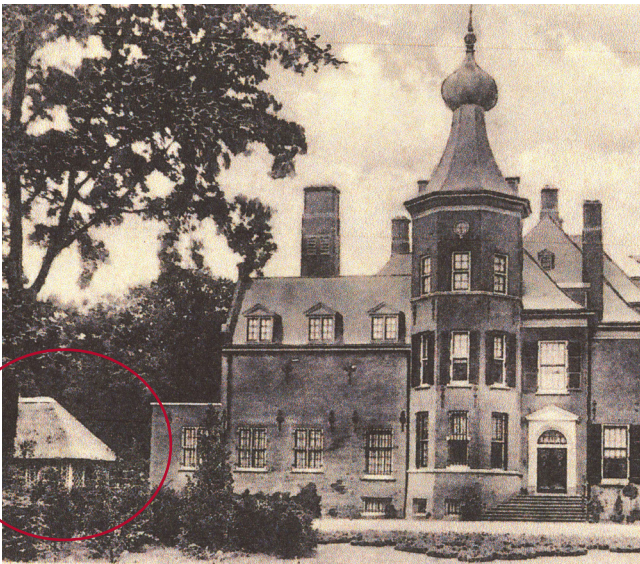
1880 boerderij, [redacted] (gedenboek 1881)

1912 (coll het leven)

2023

ca. 1926 - zicht op entree westzijde + parterre (ansicht HA)

datering onbekend - zicht vanaf entree over parterre naar westen)

2021 - zicht naar westen

ongedateerd - Een fraaie natuurstenen balustrade vormde een uitkijkpunt over de grote vijver.

4.1 TOEN | NU

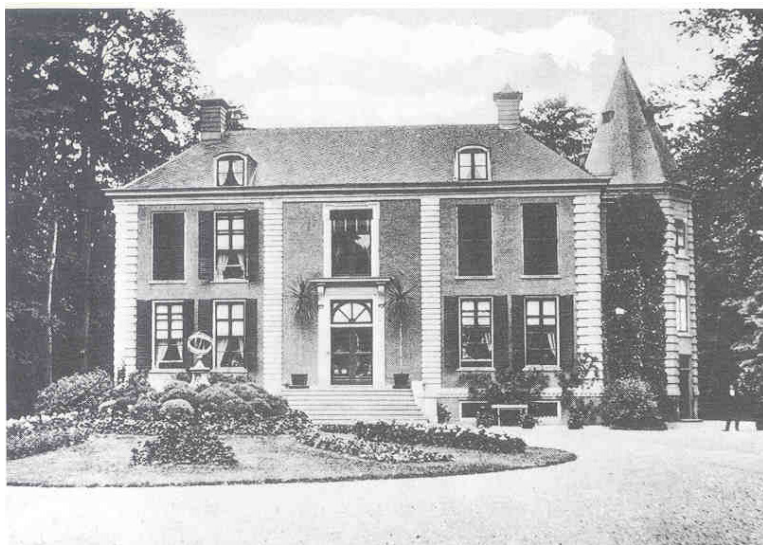
In deze paragraaf wordt een beeldoverzicht getoond van de verschillende plekken zodat een vergelijking tussen de oude situatie en de huidige situatie mogelijk is. De lijnvoering van paden, sierbeplanting en tuinsieraden worden daarmee verbeeldend verduidelijkt. De pagina's zijn voor zover mogelijk ingedeeld per gevelzijde.

We onderscheiden:

- de westgevel + entreeplein,
- de zuidgevel + sunken garden en weide,
- de noordgevel + achtertuintuin en grote vijver,
- de oostgevel + slingervijver,
- het koetshuis,
- de boomgaard
- de ommuurde moestuin.

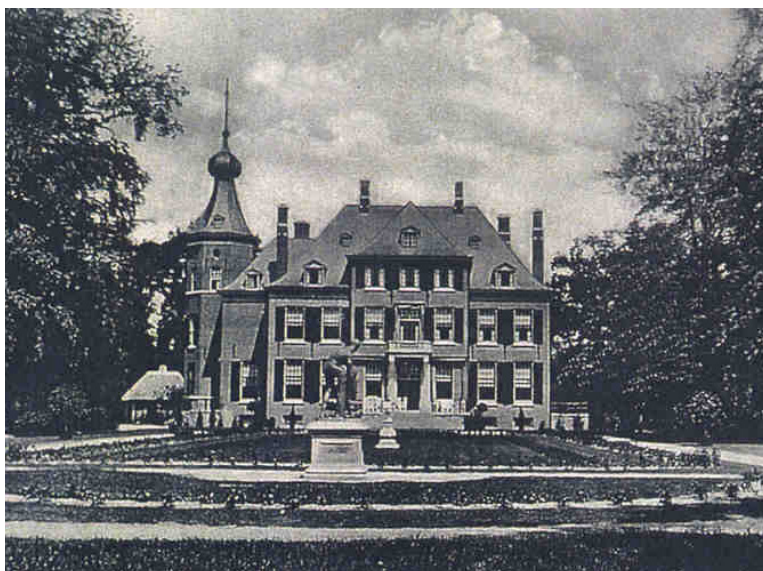
de voortuin + zuidgevel

1850 - Zicht op voorzijde classicistisch herenhuis met bloemperk (HA)

2023

1926 - zicht op de voortuin (ansicht, SB4)

2021 - Een kaal grasveld markeert de Sunken garden, rhododendrons omkaderen de ruimte.

2021 - De paden en borders rondom de Sunken garden zijn herstelt volgens het herstelplan van SB4 in 2018.

4. ANALYSE

de achtertuin + noordgevel

1926 - Zicht op de achtertuin en de 'scheve' middenas. Met verschillende haagjes is de parterre kunstige ingedeeld. (HA)

ca 1926 - Zicht op de 'scheve middenas' met parterre en de slingervijver aan de noordzijde. (HA)

ca 1930-1935 Zicht op de noordgevel met de parterre. (HA)

2017- Zicht op de vijver over kale gazons.

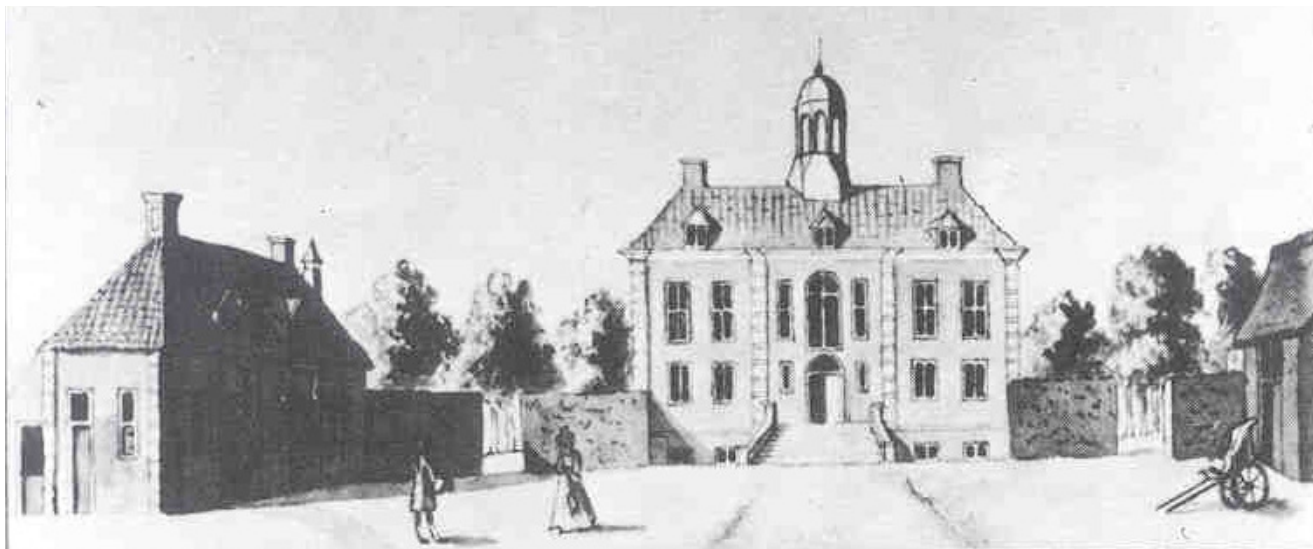

2021 - De dubbele paden worden met aan weerszijden met borders begeleid. In het midden ligt een rozenperk.

2021 - De middenas bevat een eenvoudig rechthoekig rozenperk omkaderd met buxushaagjes.

1729 - Het bouwhuis annex koetshuis op het voorplein. (HA)

ca. 1874 - 't Huis Hoevelaken' met links het nieuwe koetshuis, anonieme tekening (GA, nr. 1551-647).

1900 - Zicht over de voormalige oostelijke omgrachting naar het koetshuis aan de voorzijde.

2021 - Zicht op het koetshuis vanaf het zuiden.

2021 - Zicht op het koetshuis vanaf het noorden.

4. ANALYSE

onbekend - zicht op de trappartij aan de grote vijver

de grote vijver

ongedateerd - Een fraaie natuurstenen balustrade vormde een uitkijkpunt over de grote vijver.

onbekend - zicht op de oostgevel over de kleine slingervijver.

2023 - De trappartij met klinkerpaden.

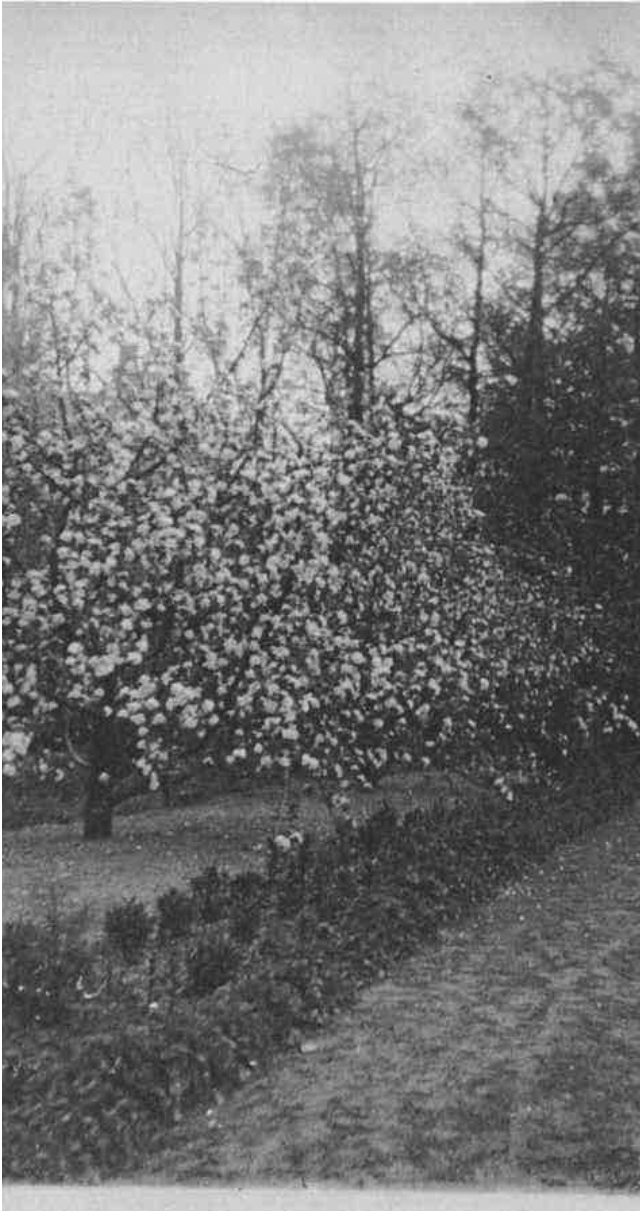

2023 - De Hemelpoort als uitkijkpunt richting het huis over de grote vijver.

2023 - zicht op de oostgevel over de kleine slingervijver.

datering onbekend - De oude boomgaard. (HA)

datering onbekend - Een oude perenberceaux. (HA)

datering onbekend - De oude boomgaard. (HA)

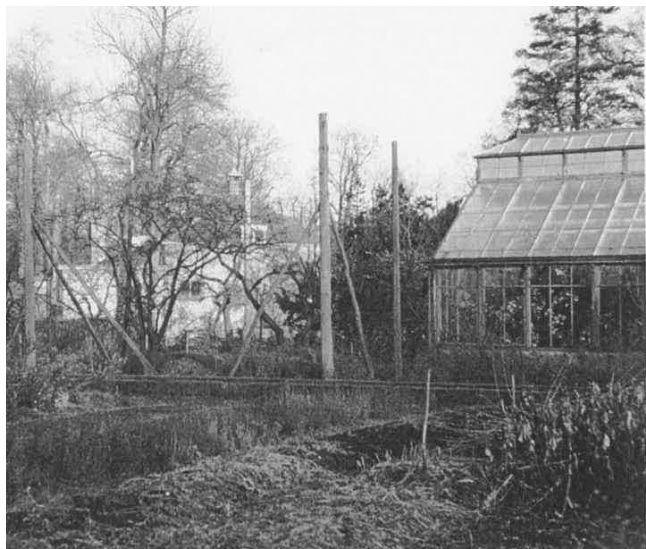
2023 - Zicht op de nieuwe moestuin vanaf het oosten.

2023 - Zicht op de weide met boomgaard vanaf het zuiden.

4. ANALYSE

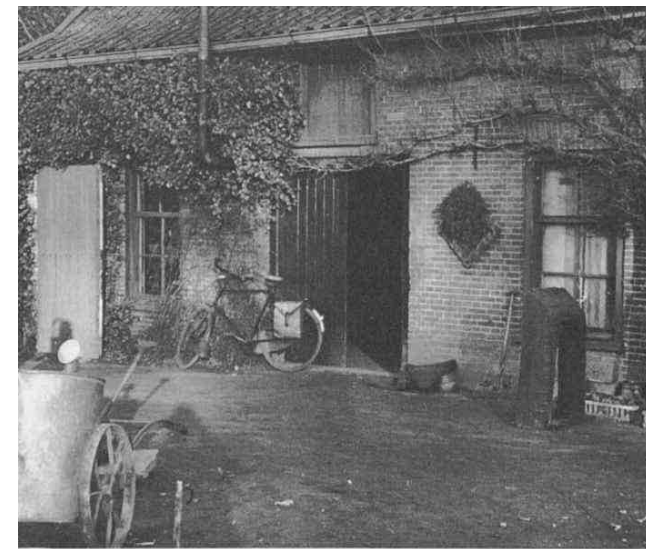

onbekend - moestuin met oranjerie.

de ommuurde moestuin

onbekend - oude druivenkas.

onbekend - De werkschuur in de voormalige moestuin.

ca. 1963 - De aangelegde parkeerplaats in de ommuurde moestuin. (HA nr. 970113)

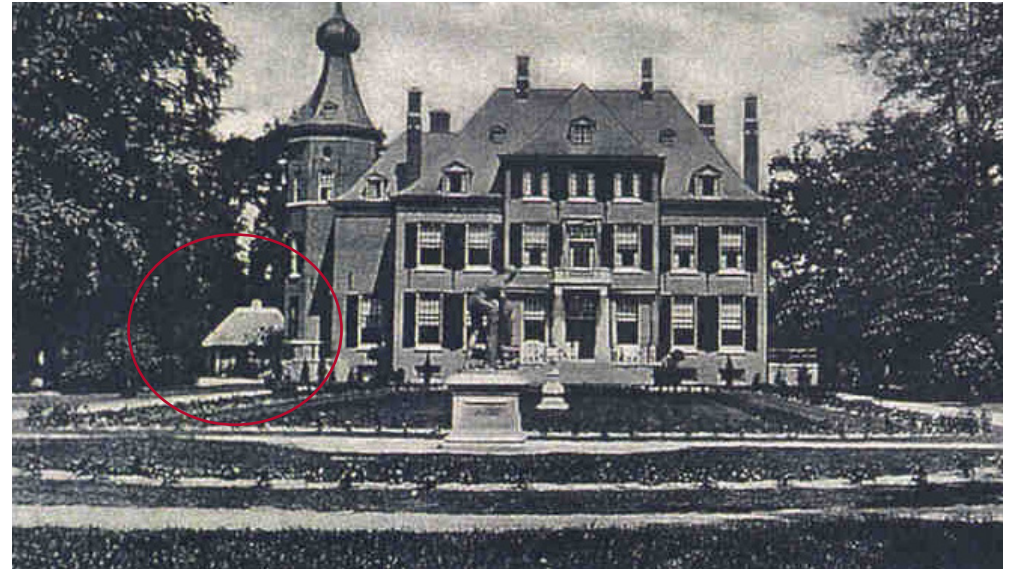
2021 - De ommuurde 'moestuin' met asfaltpaden.

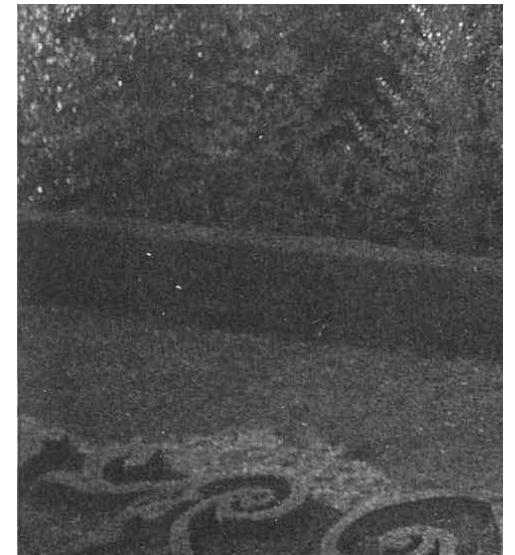
2023 - De heringerichte parkeerplaats, waarbij asfalt is verwijderd.

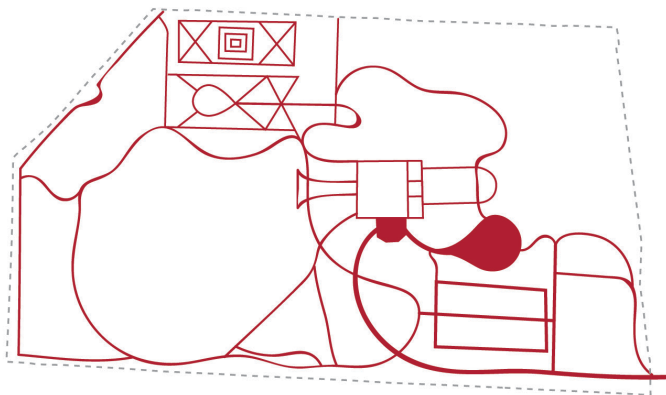
Het houten tuinpaviljoen met rieten kap (rood omcirkeld) is door architectenbureau Van [REDACTED] tussen 1926-1930 gebouwd.

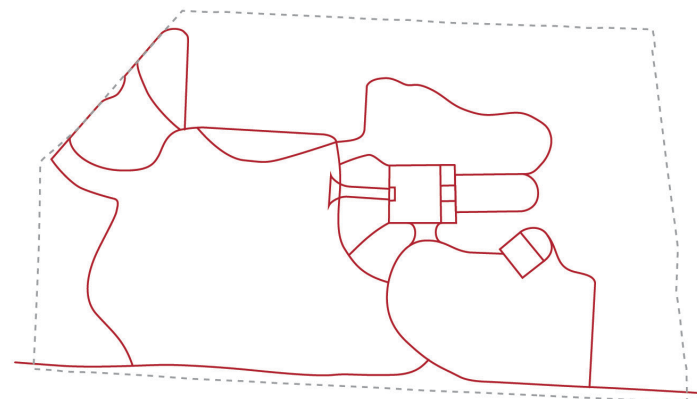
De tuin had rondom het hoofdhuis verschillende parterres in Art Nouveau stijl

routing 1925

huidige routing

4.2 ONTBREKENDE VERFIJNING

Zoals we eerder beschreven en in het beeldoverzicht van paragraaf 3.1 toonden, bevatte het ontwerp van Wattez een zekere rijkdom en finesse die in de volgende tuinonderdelen tot uiting kwamen:

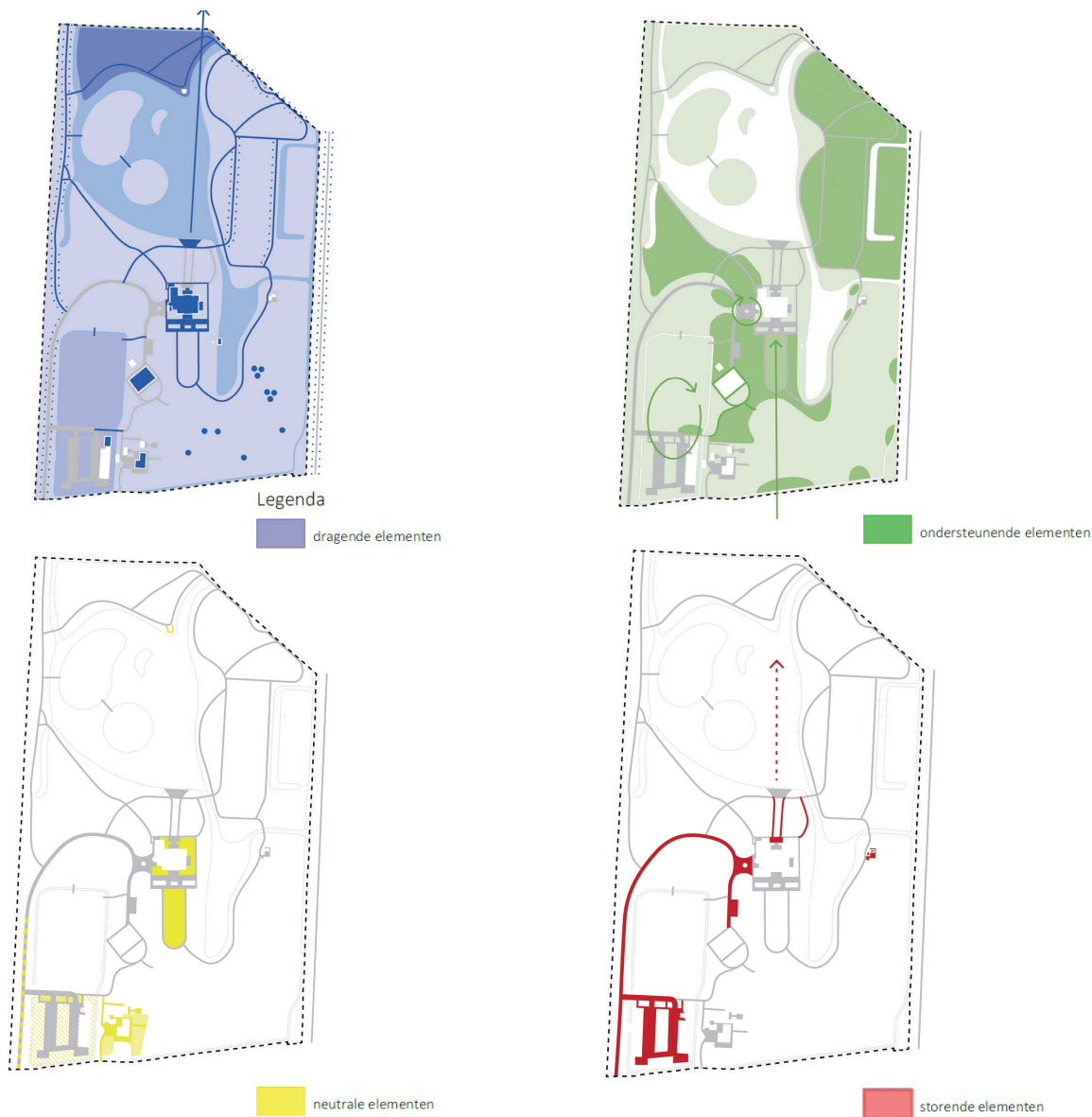
- **De padenstructuur:** Als we de padenstructuur van het parkontwerp van Wattez uit 1925 vergelijken met de aanwezige padenstructuur is in een oogopslag duidelijk dat deze sterk verschaald is. Niet alleen de typerende 'Swung' van de glooiende paden is verdwenen, ook de fijnmazige padenstructuur in het sterrenbos zijn verdwenen.
- **De art nouveau onderdelen:** De ontbrekende verfijning komt tot uiting in de tuinen direct rondom het hoofdhuis. Van de 'Sunken Garden' resteert slechts een verdiept grasveld. Ondanks herstel van de paden rondom ontbreken de begeleidende haagjes en plantvakken. Ook bij de entree en bij de zichtas aan de noordzijde ontbreken de karakteristieke parterres met sierlijke patronen die met haagjes waren aangezet.
- **Tuinsieraden:** De tuin was aangekleed met zogenaamde follies. Er was een theepaviljoen met rieten dak, een met balustraden omkaderd terras aan de andere zijde van de grote vijver, en er waren tuinbeelden die de aanleg verlevendigden.

4.3 METHODIEK

De aanwezige elementen van de parkaanleg op Hoevelaken worden aan de hand van de historische kernwaarden gewaardeerd door middel van een tuinhistorische waardestelling. Normaliter wordt de waardestelling volgens de Richtlijnen tuinhistorisch onderzoek (2012) opgesteld. De waardestelling wordt hierbij uitgesplitst in cultuurhistorische waarde, ensemblewaarde, landschapshistorische waarde en gebruikshistorische waarde. Vervolgens wordt per onderdeel de mate van waardering uitgesproken. Een element kan hoog, positief of indifferent worden gewaardeerd.

Op basis van opgedane ervaringen hanteert [REDACTED] (n.a.v. een opdracht van Rijksvastgoedbedrijf voor fort Crèvecoeur) de waarderingsmethodiek van [REDACTED]. Deze methodiek heeft meer diepgang en doet meer recht aan de van belang zijnde behoudenswaardige elementen. In de toegepaste methodiek wordt eerst gestart met het onderscheid in waardering. Tevens is er een 'extra' waarde toegevoegd aan het bestaande rijtje. Zodoende wordt gewaardeerd op dragende, ondersteunende, neutrale of verstorende waarde. Vervolgens wordt er aan elk element een cultuurhistorische waarde, ensemblewaarde, landschapshistorische waarde en/of gebruikshistorische waarde toegekend.

Waarderingskaarten

4.4 WAARDERING

De waardestelling is opgebouwd uit vier classificaties.

Dragende elementen, in blauw weergegeven, zijn van essentieel belang en hebben een sterke ruimtelijke samenhang met de historie van Bronbeek. Zij benadrukken verhalend de beleving en leesbaarheid van de geschiedenis van het terrein. Deze dragende elementen hebben een hoge waarde.

Ondersteunende elementen, groen gekleurd, dragen bij aan de ruimtelijke of verhalende geschiedenis, maar zijn minder essentieel en hebben positieve waarden.

Neutrale elementen, geel gekleurd, voegen niets toe, zijn derhalve niet storend en hebben een indifferente waarde.

Verstorende elementen, rood gekleurd, doen afbreuk aan de ruimtelijke of verhalende geschiedenis en hebben zodoende een negatieve waarde op het object.

Onderdelen die als dragend element worden beschouwd, zijn:

- van grote betekenis (ruimtelijk, maar ook verhalend) in de ontwikkelings- en gebruiksgeschiedenis van de buitenplaats (cultuurhistorische waarde);

- hebben een sterke, zichtbare samenhang (in tijd en ruimte) met andere structuren of objecten in het park (ensemblewaarde);

- zijn vanwege de typerende vorm of ouderdom van betekenis (bouw- of architectuurhistorische waarde).

Dragende waarde:

- De geografische situering op de grens van Utrecht en Gelderland, in de natte Gelderse Vallei;
- De langgerekte terreinvorm als onderdeel van het slagenlandschap als oude Gelderse ontginning;
- Het park als onderdeel van de open groene bufferzone tussen Amersfoort en Hoevelaken;
- Het bebouwingsensemble in neo-classicisme;
- Het landschappelijke ensemble van slingervijvers, glooiende gazons met sierbeplanting en de weides met boomclumbs;
- De resterende parkonderdelen van Wattez;
- De bomencollectie uit de landschappelijke aanleg;
- De behouden laanstructuren langs de terreingrens;
- De betrokken architecten [ ] en [ ] en [ ]
- De behouden ruimtelijke eenheid van sloot met boomgaard en voormalige ommuurde nutstuin;
- De herinnering aan haar voormalige bewoners en gebruikers.

Ondersteunende waarde:

- Het landschapspark als Wattez ensemble;
- Het voorplein als restant van Wattez;
- De toegangslaan en padenstructuur van Wattez;
- Haar representatieve zichtfunctie voor Hoevelaken;
- De Sunken Garden als stijlkenmerk van de Gemengde stijl;
- De ruimtelijke eenheid van de voormalige moestuin;

Neutrale waarde:

- De voormalige ommuurde nutstuin als functioneel ingerichte parkeerplaats;
- In het parkbos verdwenen
- De scheiding tussen prive en zakelijk deel.

Verstorende waarde:

- De scheve aansluiting van de achtertuin met de rechte paden richting de trappartij;
- Het verdwenen netwerk van slingerpaden als rondwandeling;
- De toegepaste asfaltverharding op de toegangslaan;
- Het asfaltpad tussen boomgaard en ommuurde parkeerplaats (nu verwijderd);
- De ontbrekende karakteristieke aanplant op de eilanden en in de weilanden (zijn nu aangeplant);
- De rechtgetrokken verbinding tussen koetshuis en hoofdhuis (verdwenen ronde weg) met de hoge betonbanden.

DRAGENDE WAARDEN

nieuwe boogbrug naar eiland

nieuwe aanplant op eiland

nieuwe laanaanplant

herstelde boomgaard

herstelde moestuin

hoge onderhoudsstaat

STORENDE WAARDEN

ontbrekende parterre

storende hoge band + rechte weg

te klein voorplein

ontbrekend pad naar vijver

ontbrekende zachte inbedding van huis

ontbrekende karakteristiek sunken garden

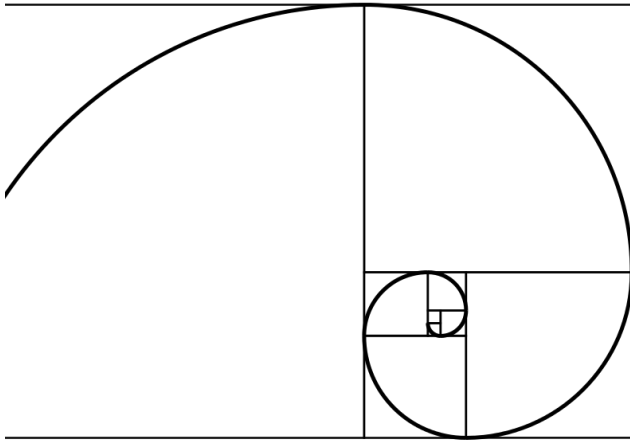

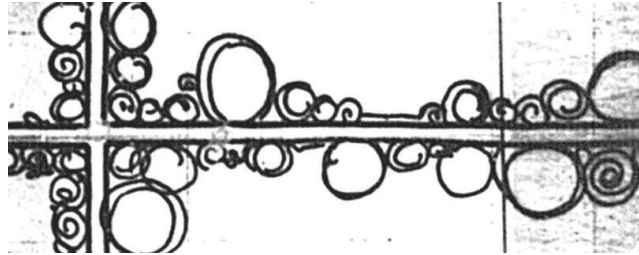
An aerial photograph of a large estate. In the center is a large, multi-story manor with a dark roof and a central tower. A wide, rectangular lawn leads to the manor. A winding river flows through the estate, with a small bridge crossing it. To the right of the manor, there is a cluster of smaller buildings, possibly a village or a farm. The estate is surrounded by dense green trees and fields. In the background, a city skyline is visible under a clear sky.

5. ONTWERP

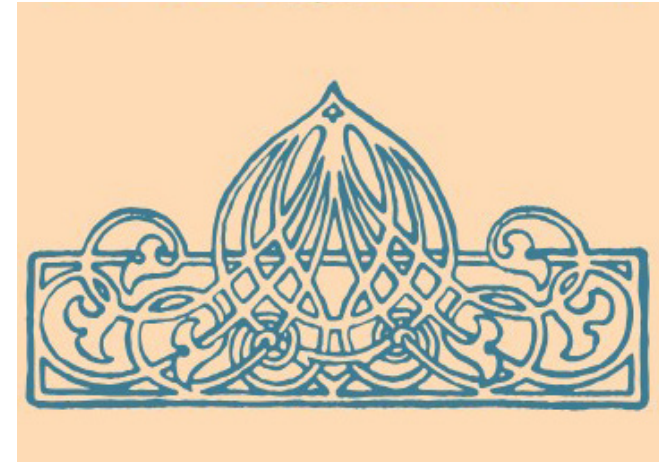

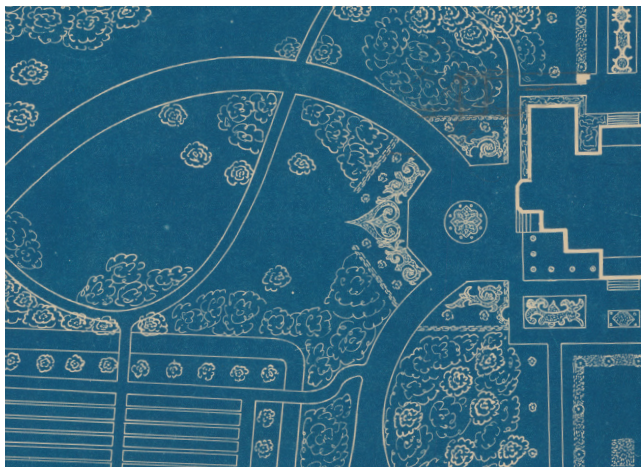
gouden snede

art nouveau

art nouveau

hoofdstructuur p.w. watter

parterre bij entree

gerealiseerde parterre

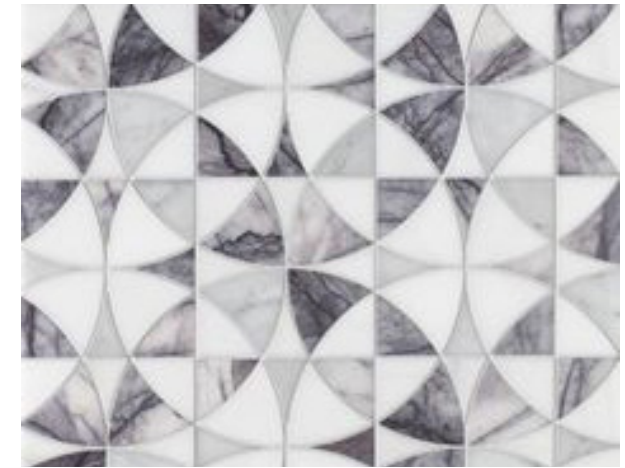

gustaf klimt - tree of life

art deco

patronen

4.1 VISIE

Het ontwerp van Wattez bevat enkele kenmerkende karakteristieken. Enerzijds zien we heldere gebaren en sprekende ruimtes die gebaseerd zijn op de architectonische basisprincipes van de Gulden Snede. Deze komen tot uiting in de sterke vormtaal van twee gebogen lanen; de entreelaan en verbinding naar het koesthuis. Anderzijds zien we duidelijk het tijdsbeeld van 1925 terugkomen in de toegepaste ontwerpstyl van de Art Nouveau + Art Deco. De vormtaal van het voorplein, de parterres en de Sunken Garden zijn karakteristiek voor deze periode. Het ontwerp van Wattez, waarin de vijfverpartijen, de paden en het groen in samenhang zijn, vormt dan ook het uitgangspunt voor de landschappelijke inpassing van de drie bijgebouwen (paviljoen, garage en tuinkas).

Als uitgangspunt zijn drie principes voor deze inpassing genomen;

- **identiteit**

De toegepaste Art Nouveau + Art Decostijl biedt inspiratie als verbindende karakteristiek. De geometrische patronen worden ingezet als herkenbaar raster op het entreeplein en komen in de achtertuin en de Sunken Garden terug.

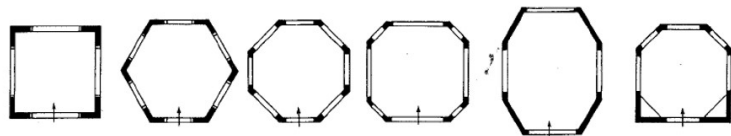
- **samenhang**

Het hoofdhuis vormt het middelpunt van de buitenplaats. Een subtiele correctie en inpassing van de centrale as is noodzakelijk zodat samenhang tussen de verschillende parkonderdelen (Sunken Garden, achtertuin en entreeplein) ontstaat.

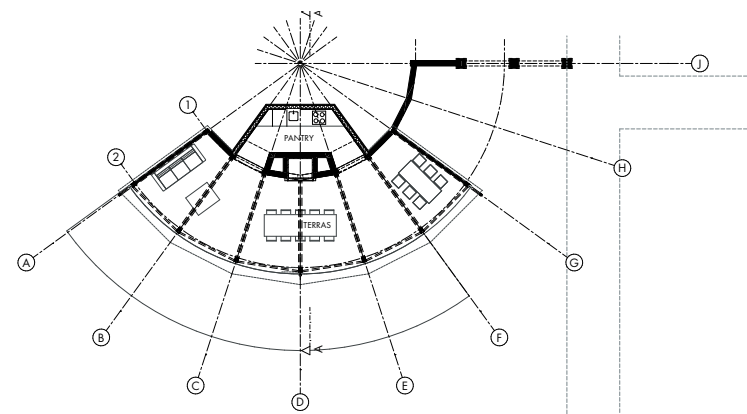
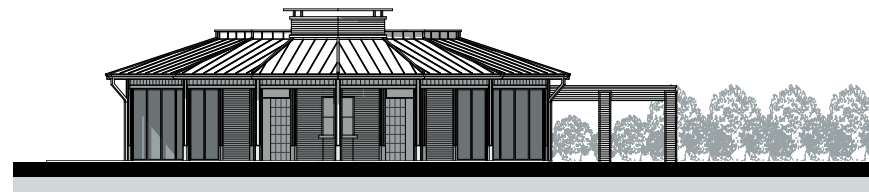
- **routing**

Herstel van de historische hoofdstructuren zorgen voor een verankering van Huis Hoevelaken met het parklandschap. Allereerst wordt de krachtige gebogen belijning van de hoofdstructuur van Wattez herstelt. Daarnaast wordt de vloeiende belijning van de informele slingerpaden herstelt die leiden tot afwisselende wandelroutes door het park.

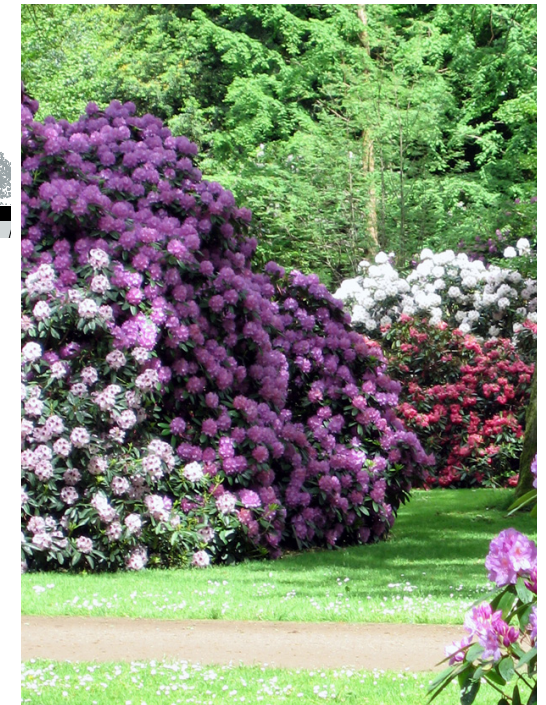

Hoofdvormen van koepels

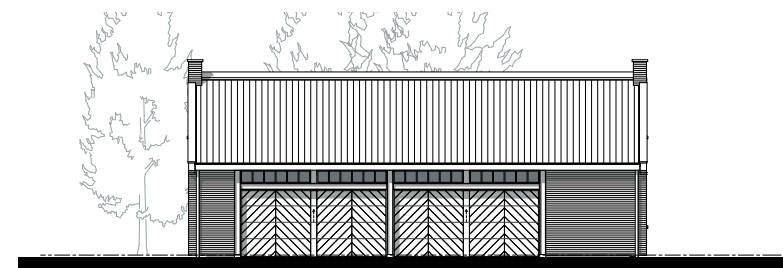
theekoepel

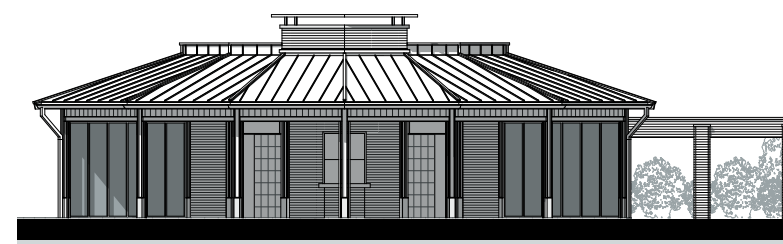

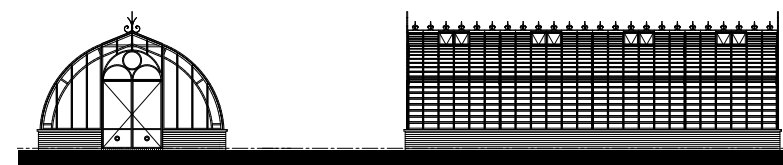
hoofdhuis [noord]

garage

theekoepe

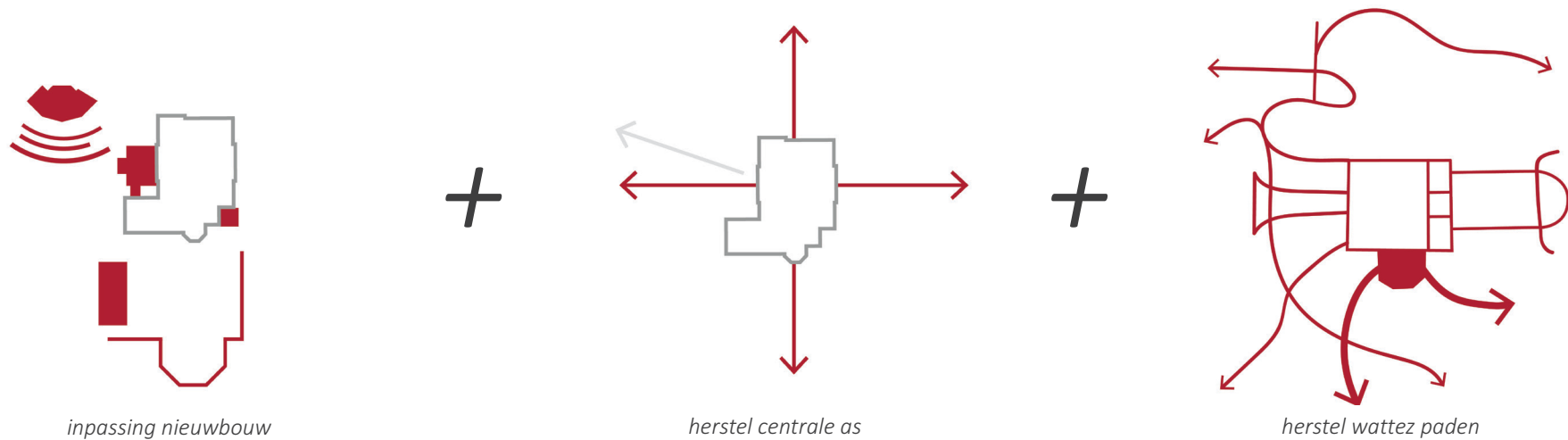

tuinkas

4.2 ONTWERPINGREPEN

Om het complex geschikt te maken voor het hedendaagse gebruik zijn drie ingrepen noodzakelijk:

- **Inpassing nieuwbouw** Drie nieuwe bijgebouwen worden zorgvuldig landschappelijk ingepast met een heldere vormtaal. Het Wattez ontwerp is hiervoor leidend. Het betreft een tuinpaviljoen tussen hoofdhuis en grote vijver, een garage op het entreeplein en een tuinkas op de voormalige moestuin. Het huis wordt uitgebreid met een veranda aan de noordzijde en een nieuwe liftschacht in de zuidwesthoek.

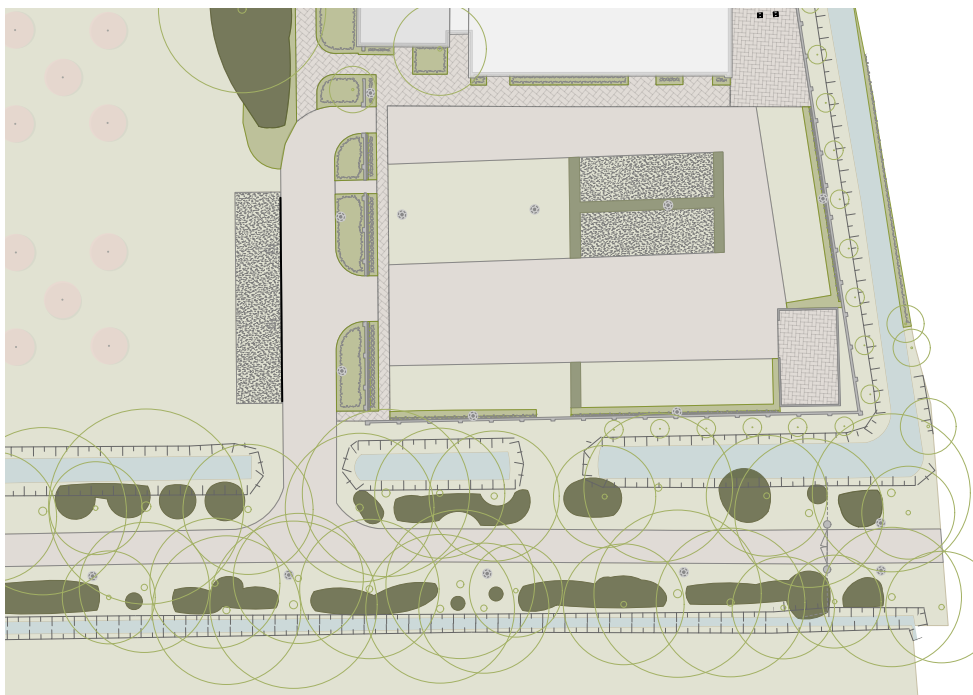
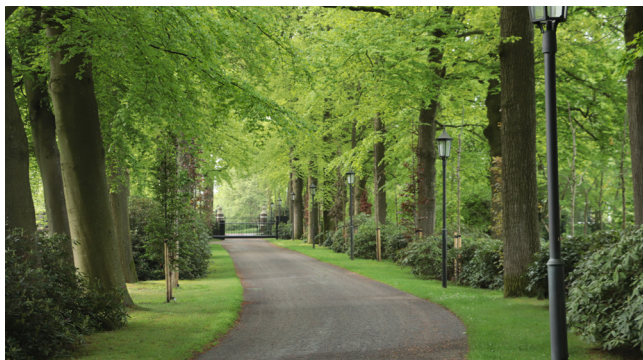
- **Herstel centrale as** Zoals we geconstateerd hebben staat het huidige huis iets gedraaid ten opzicht van de historische middenas. De huidige kaarsrechte paden benadrukken op storende wijze deze scheve aansluiting.

Om de historische middenas meer betekenis te geven wordt een eigentijdse Art Nouveau element toegevoegd. Een vijver in een zandlopervorm maakt een architectonische verbinding van het huis naar de monumentale trap aan de Grote vijver. De vijver wordt net als de monumentale trap uitgevoerd in gemetselde baksteen.

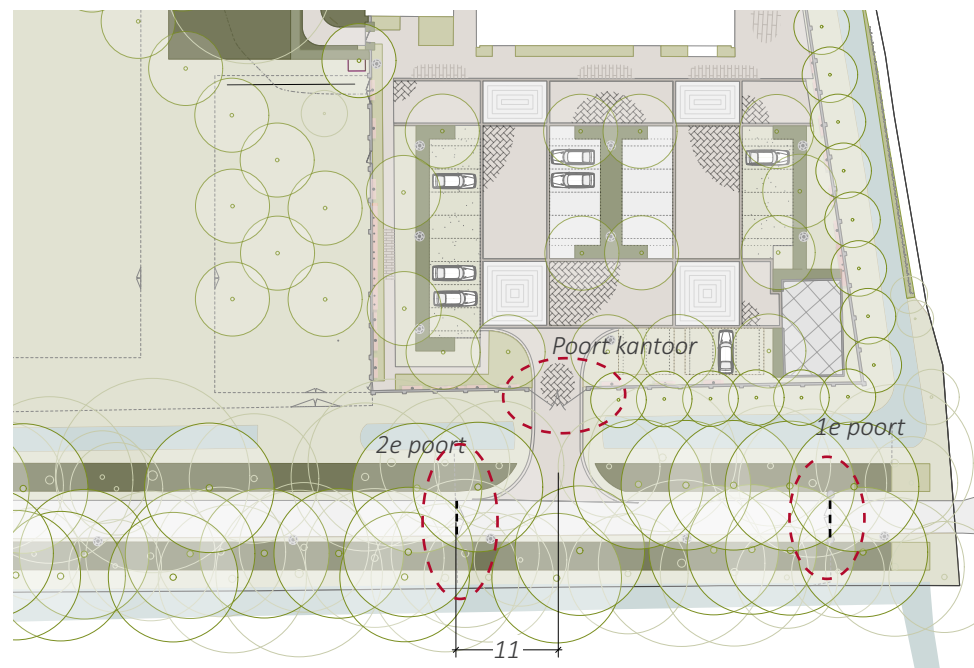
- **Herstel Wattez paden** Rondom het hoofdhuis zijn de wandelpaden in de loop der tijd sterk versoberd. De twee gebogen entreepad en het heldere rechtlijnige assenstelsel rondom het huis worden volgens het oude ontwerp van Wattez hersteld. Door deze rondgaande routes opnieuw vorm te geven ontstaat er weer één samenhangend geheel met de hoofdopzet van Wattez.

In de hiernavolgende paragrafen wordt elk onderdeel nader toegelicht.

Detailuitsnede Entree en poorten INV 2021.

Detailuitsnede Entree en poorten DO-02 (gerealiseerd).

entreepoort

poort privédeel

poort naar kantoor + parking

4.2.1 ENTREE + POORTEN

Huize Hoevelaken heeft een privéfunctie als woonhuis én vormt tevens de kantoorlocatie van het familiebedrijf Bouwbedrijf van de Mheen. Twee poorten zorgen voor een heldere routing en doorgang.

De eerste poort wordt gemarkeerd door twee gemetselde kolommen met witte natuurstenen sierbollen waartussen een smeedijzeren hekwerk hangt. Via een intercom wordt de aankomst gemeld. De pilasters worden geflankeerd door rhododenrongroepen.

Een tweede poort vormt de toegang voor privébezoek. Deze poort is ondergeschikt en lager als de entreepoort en als metalen spijlenpoort uitgevoerd. Transparant doorzicht naar de oprijlaan is het uitgangspunt.

Privebezoek rijdt rechtdoor de oprijlaan af die geflankeerd wordt door nieuwe aanplant van rhododendrons en 41 st nieuwe laanbomen. De oude toegangslaen vormt zodoende weer één samenhangend structurerend element. (zie foto's links)

Met een bewegwijzeringsbord worden personeel en kantoorbezoekers op een subtiel wijze naar de rechts gelegen toegang naar de ommuurde parkeerplaats geleid. De houten poort met het logo van Bouwbedrijf van de Mheen wordt elektrisch geopend. De dichte poort sluit naadloos aan op de ommuring en compleet de parkeerplaats als een ruimtelijk gesloten geheel.

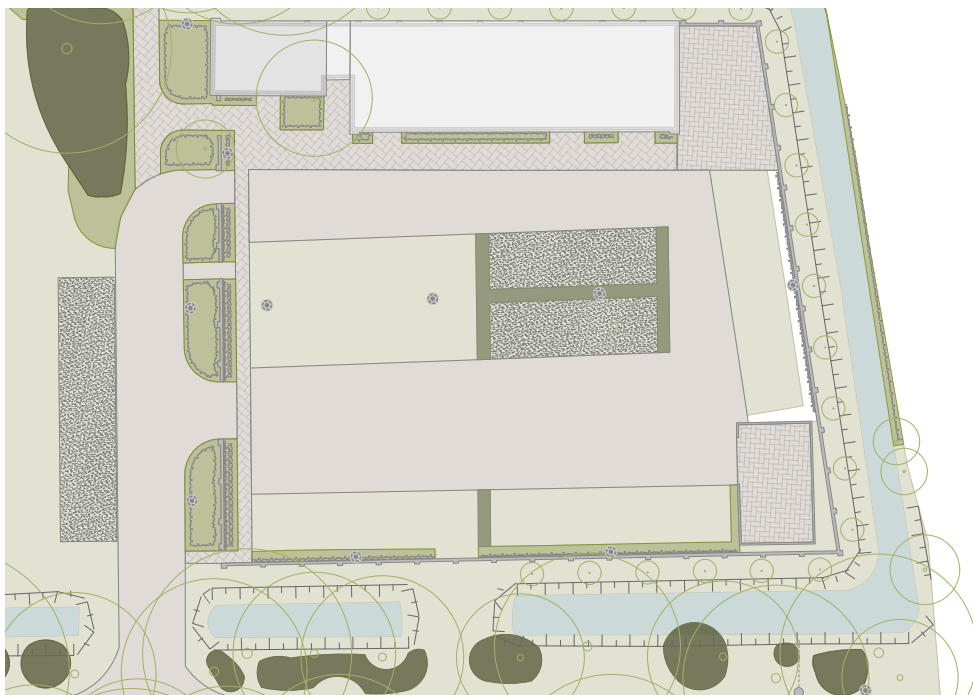
2020 - Een asfaltweg en opening in de tuinmuur.

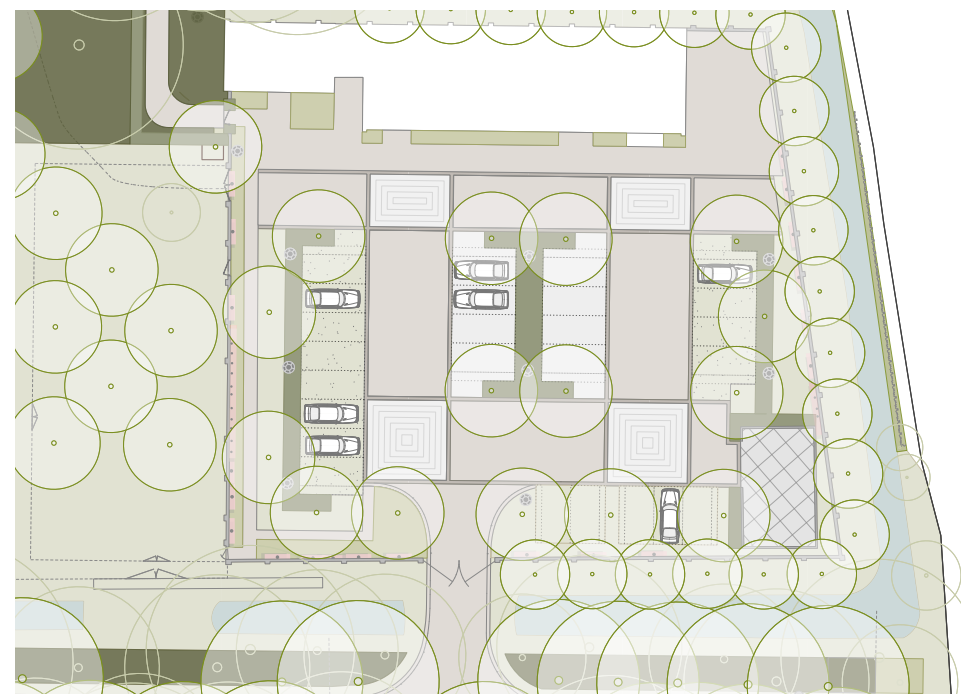
2023 - Gesloten + gestucte tuinmuur met nieuw leifruit.

2023 - Zicht op gesloten houten entreepoort van binnenuit.

Detailuitsnede Parkeerplaats INV 2021.

Detailuitsnede Parkeerplaats DO-02 (gerealiseerd).

vergroende binnenruimte

4.2.2 OMMUURDE PARKEERPLAATS

Zoals we eerder beschreven heeft het Bouwfonds in 1963, bij de ingebruikname van Huis Hoevelaken als hoofdkantoor, de voormalige ommuurde moestuin omgevormd tot een parkeerplaats. Na verloop van tijd werd de ruimte voor praktischer gebruik geasfalteerd. Aan de noordzijde was in het midden een brede doorgang gemaakt die via een brede asfaltweg naar de toegangslaan liep en tevens de voormalige moestuin/boomgaard van de ommuurde moestuin scheidde. De tuinmuur had zodoende drie openingen aan de noordzijde; een smalle boogvormige poort, een brede opening voor vrachtverkeer en een boogvormige poort die leidde naar het koetshuis.

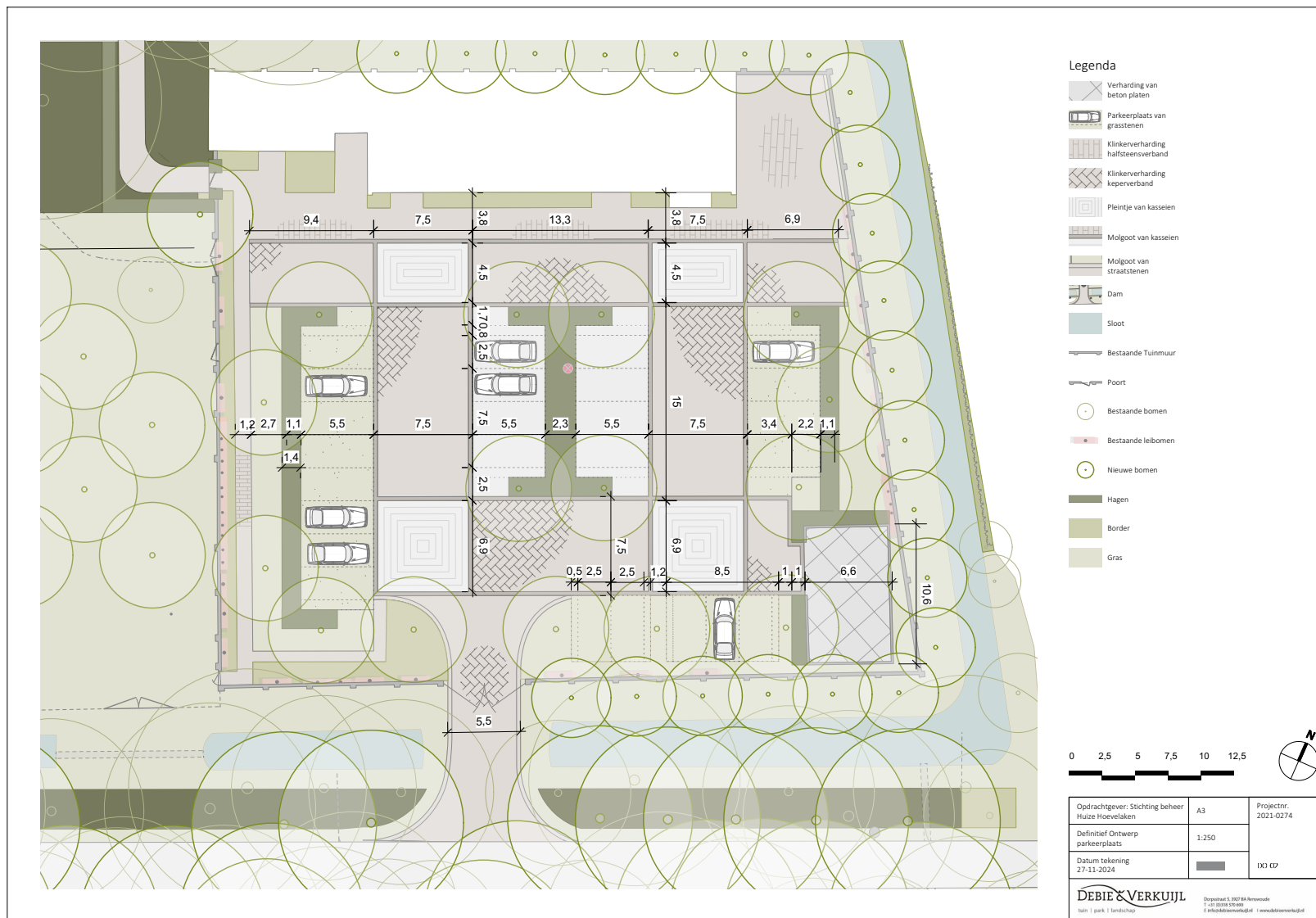
Vanaf januari 2022 is het koetshuis als kantoor door Bouwbedrijf van de Mheen in gebruik genomen en is de ommuurde parkeerplaats opnieuw heringericht.

Allereerst is de ommuring aan de noordzijde herstelt. De grote opening aan de noordzijde is dichtgemetseld en de muur is aan de binnenzijde opnieuw gestuct en met trellis en leifruit bekleed. Aan de westzijde, direct vanaf de entreelaan, is een nieuwe toegang naar het binnenterrein gemaakt en kon het brede asfaltpad tussen ommuurd binnenterrein en weiland worden verwijderd. De boomgaard loopt nu tot aan de ommuring door en vormt opnieuw weer één ruimtelijk geheel zoals vroeger.

De binnentuin is in een helder rechthoekig raster ingedeeld. Vier pleintjes met basaltkeien onderbreken de rijwegen van gebakken klinkers. 15 Nieuwe hoogstamfruitbomen en hagen omkaderen de parkeervakken in grastegels uitgevoerd. De werkschuur is met een plantstrook verzacht.

Aan de buitenzijde van de ommuurde parkeerplaats, langs de Westerdorpsstraat, zijn grote beukenbomen geplant. De ommuurde parkeerplaats heeft als geheel een fraai verzorgd en passend uiterlijk gekregen.

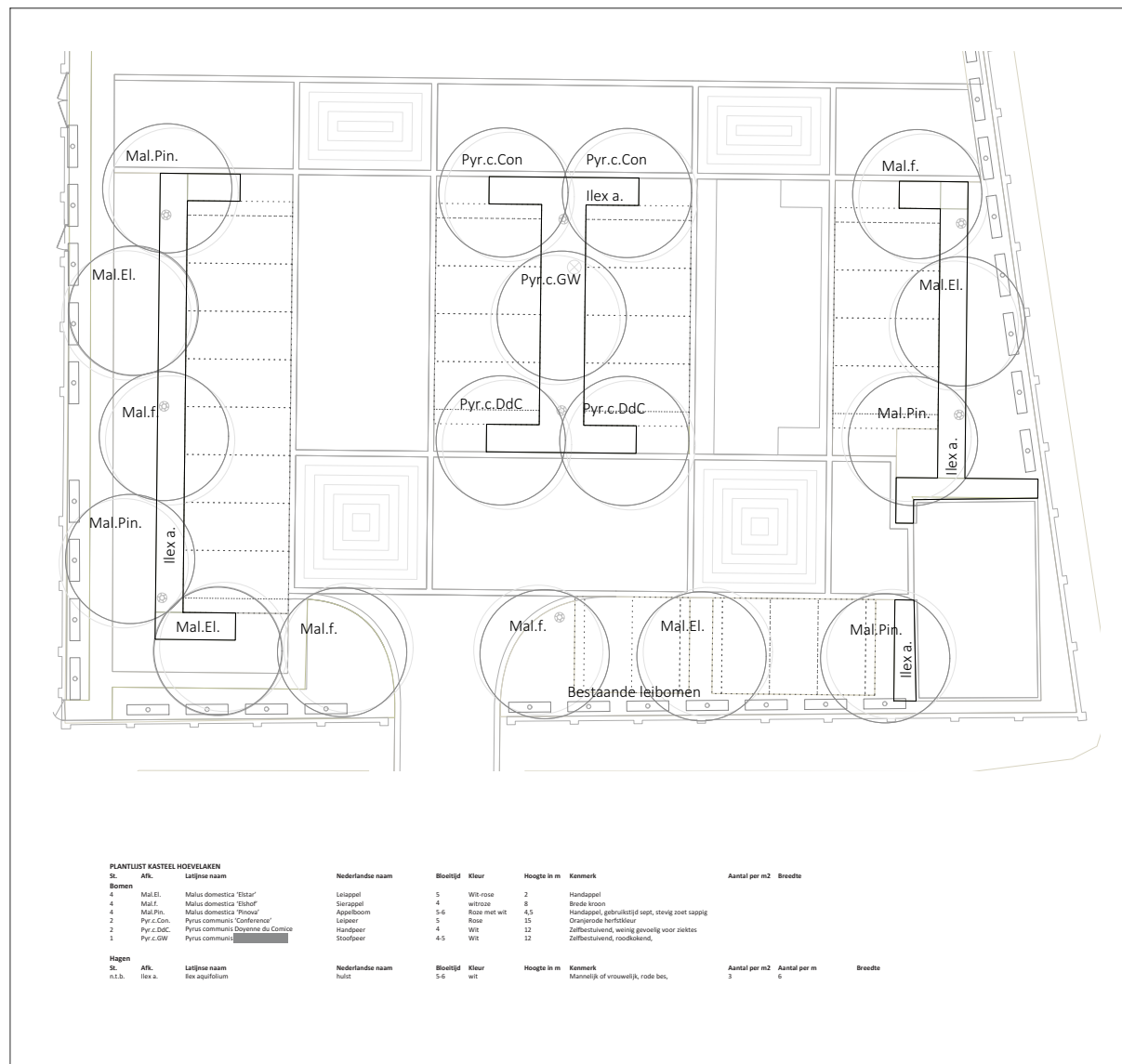

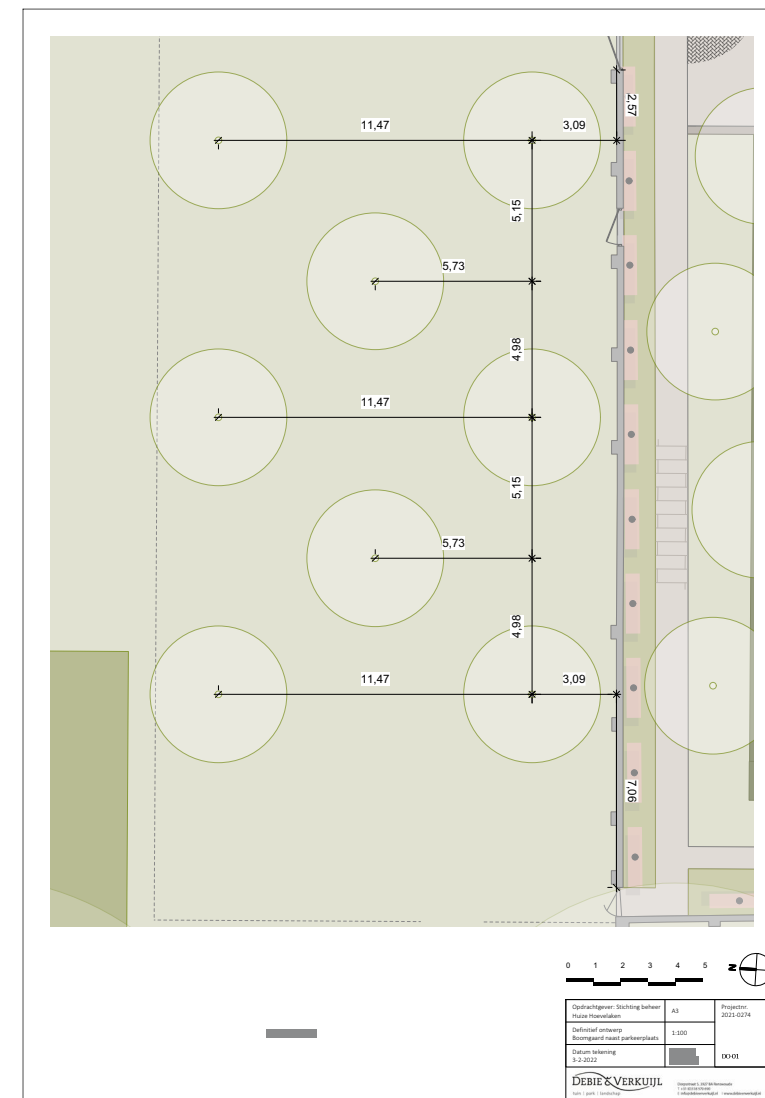
Ontwerptekening met materialisering (D&V), aanleg uitgevoerd najaar 2021.

5. ONTWERP

Beplantingsplan (D&V), aanleg najaar 2021.

Matenplan nieuwe boomgaard(D&V), aanleg najaar 2021.

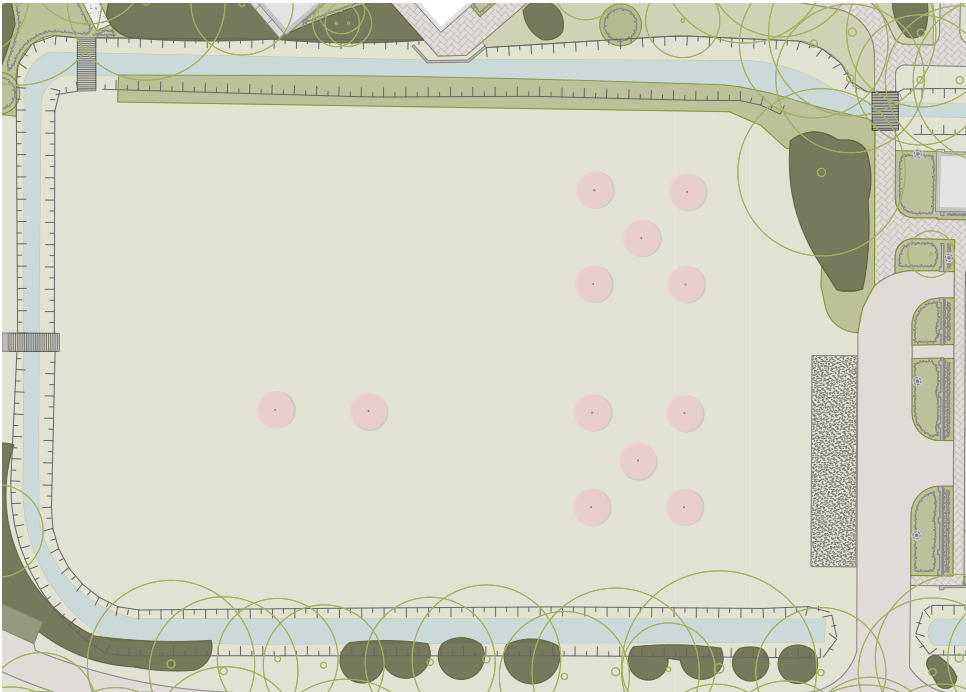
2010 - De asfaltweg aan de noordzijde van de tuinmuur.

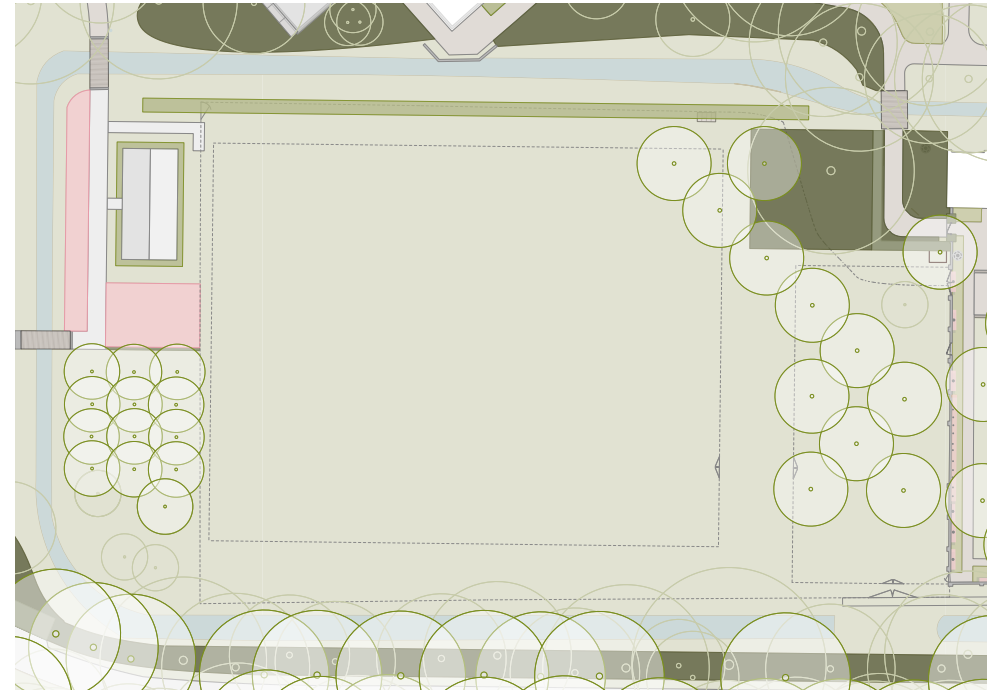
2010 - zicht naar het zuidoosten over grasland.

Herstelplan SB4 (2019) met nieuwe invulling boomgaard.

Detailuitsnede weiland + boomgaard INV 2021.

Detailuitsnede Weiland + boomgaard DO-02 (gerealiseerd).

2023 - Verplante boomgaard t.p.v. geamoveerde asfaltweg.

2023 - weiland met hekwerk.

2023 - zicht richting zuidoosten op weiland met hekwerk.

4.2.3 WEILAND + BOOMGAARD

Tot circa 1963 was dit deel in gebruik als moestuin. Bij de ingebruikname door het Bouwfonds is dit deelgebied omgevormd tot grasland. In 2019 tekent SB4 een nieuw ontwerp waarin een verhard pad en sloot deze deeltuin omkaderen. Daarbinnen is een zwembad met poolhouse ingepast in een boomgaard die doorsneden wordt door een kruisvormig pad. Enkel de aanplant van enkele fruitbomen van dit plan zijn uitgevoerd.

In 2022 is de storende asfaltweg ten noorden van de ommuurde parkeerplaats verwijderd zodat de tuinstructuur wederom tot aan de tuinmuur aangeheeld worden. Dit deel wordt als 'pronkweide' gebruikt voor een paard met veulen, schapen met lammeren en soms een koe met kalf.

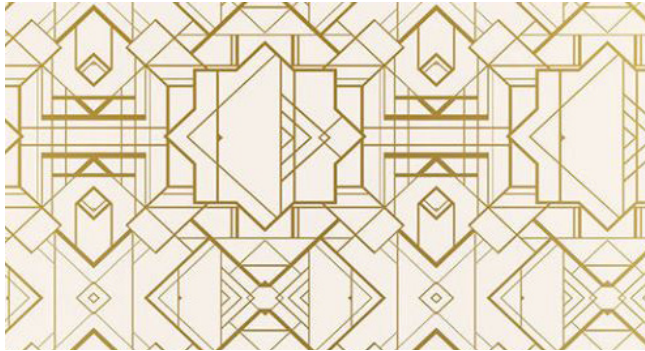
Heden ten dage strekt deze deeltuin zich weer in de volle lengte uit binnen de omkaderende sloot tot aan de tuinmuur. De noord- en zuidzijde van deze deeltuin zijn met fruitbomen aangevuld. Aan de noordzijde is tevens een kleinschalige moestuin ingepast als reminiscentie aan de historische moestuin op deze plek.

Tussen beide boomgaarden is een omheind weiland ingepast, dat met een houten hekwerk wordt omkaderd. Het hekwerk bestaat uit een eenvoudig transparant eiken 'post en rail'. De onderzijde is met gaas afgewerkt om schapen geen ontsnapingsgelegenheid te geven. Het hekwerk is 1,10m hoog.

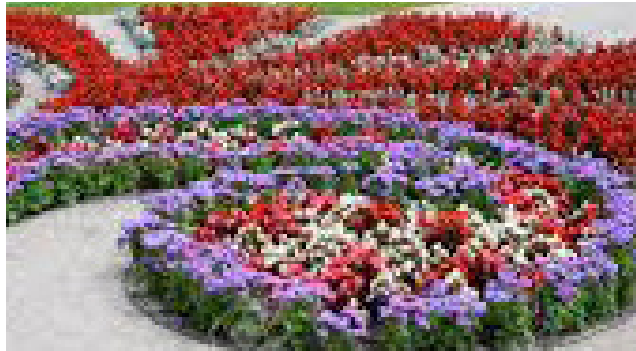

2023 - nieuwe boomgaard en omkaderende sloot.

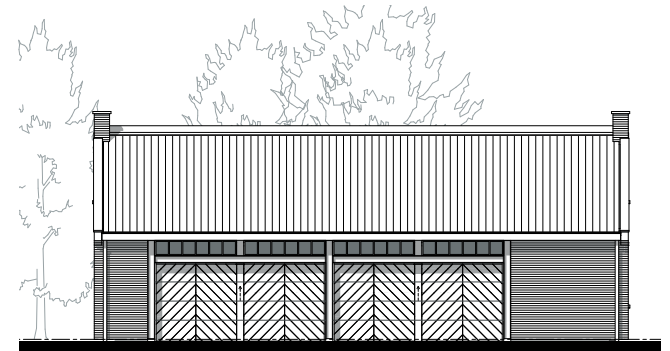

Art Deco patroon

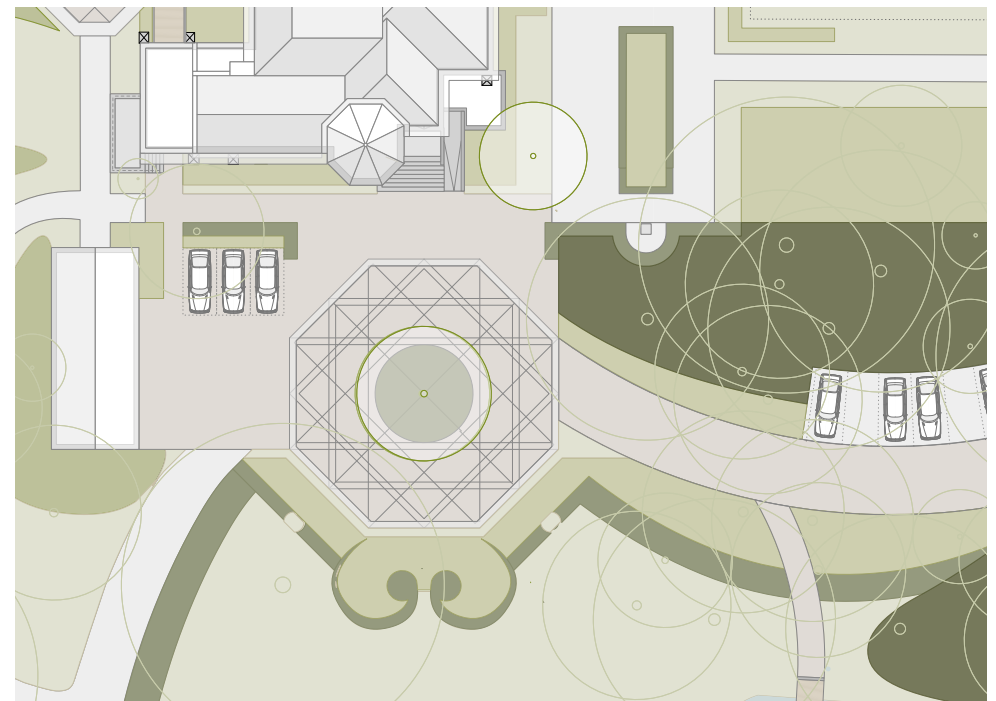
referentiebeeld eenjarige parterre

ontwerp nieuwe garage

Detailuitsnede Voorplein INV 2021.

Detailuitsnede Voorplein DO-02.

belijning

patroon

afwerking

4.2.4 VOORPLEIN

Het krachtige gebaar dat de gebogen entreelaan maakt komt in de huidige situatie uit op een klein voorplein. Vanaf dit voorplein leidt een kaarsrechte weg naar het koetshuis, dat tevens dienst doet als privéparkeerplaats en 6 opstelplekken bevat. Deze parkeerzone heeft door de huidige materialisering met erg hoge betonbanden een storende niet passende uitstraling op de buitenplaats.

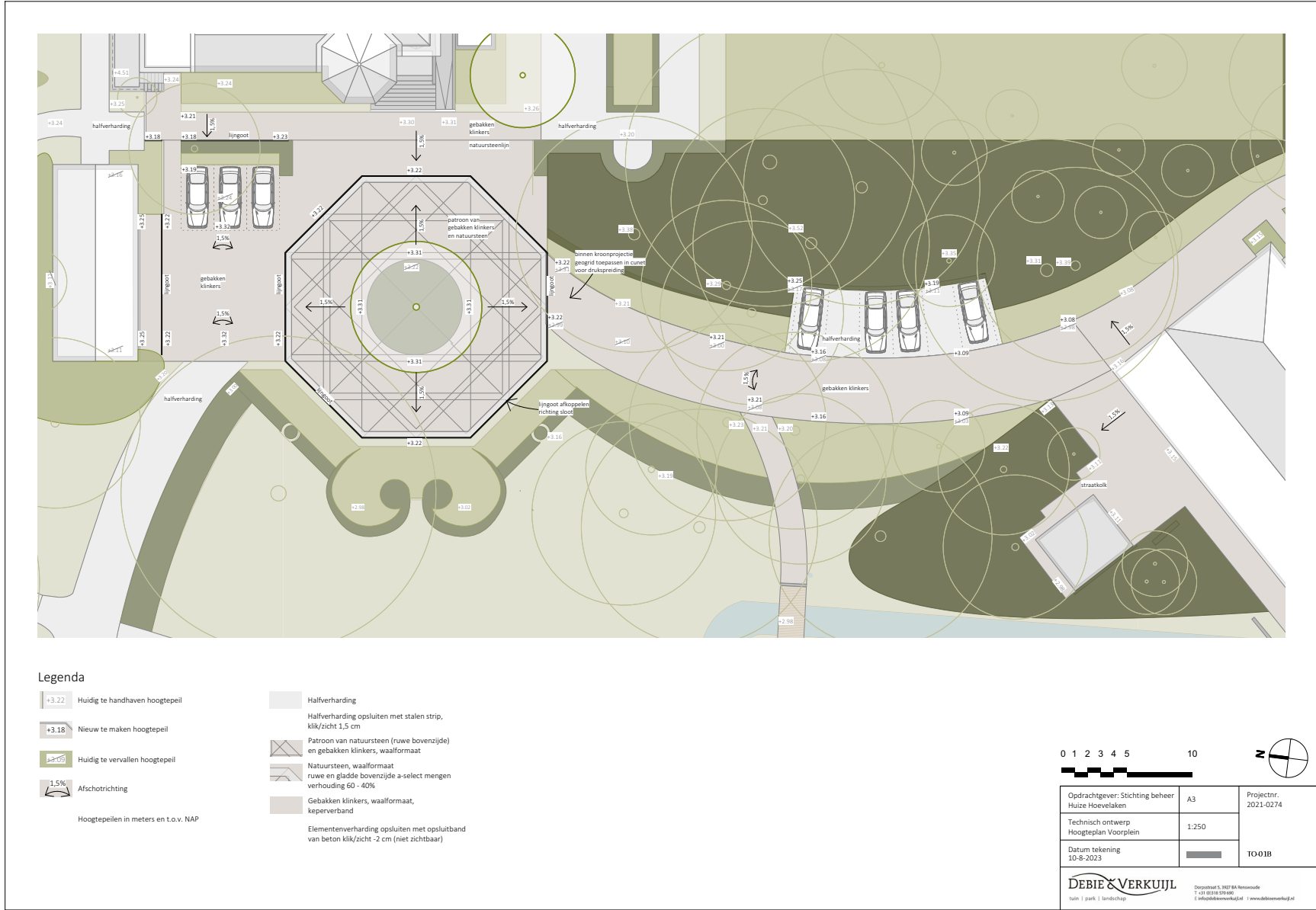
Om de nieuwe garage ruimtelijk in te passen wordt het ontwerp van Wattez herstelt. Het voorplein vormt een scharnierpunt tussen de omliggende deelgebieden.

De Art Nouveau parterre wordt herstelt zodat ruimte ontstaat voor een nieuw royaal voorplein dat recht doet aan de entreegevel van het huis. De geïntroduceerde belijning in Art Deco verbindt op een vanzelfsprekende wijze de omliggende routes en objecten.

Het voorplein wordt uitgevoerd in een gebakken klinker met een belijning in natuursteen. De natuursteen contrasteert in kleur, breedte en materiaalafwerking door een gevarieerd afgewerkte toplaag (ruw en glad). De belijning wordt tevens ingezet om een subtiele afwatering met lijngoten in te passen.

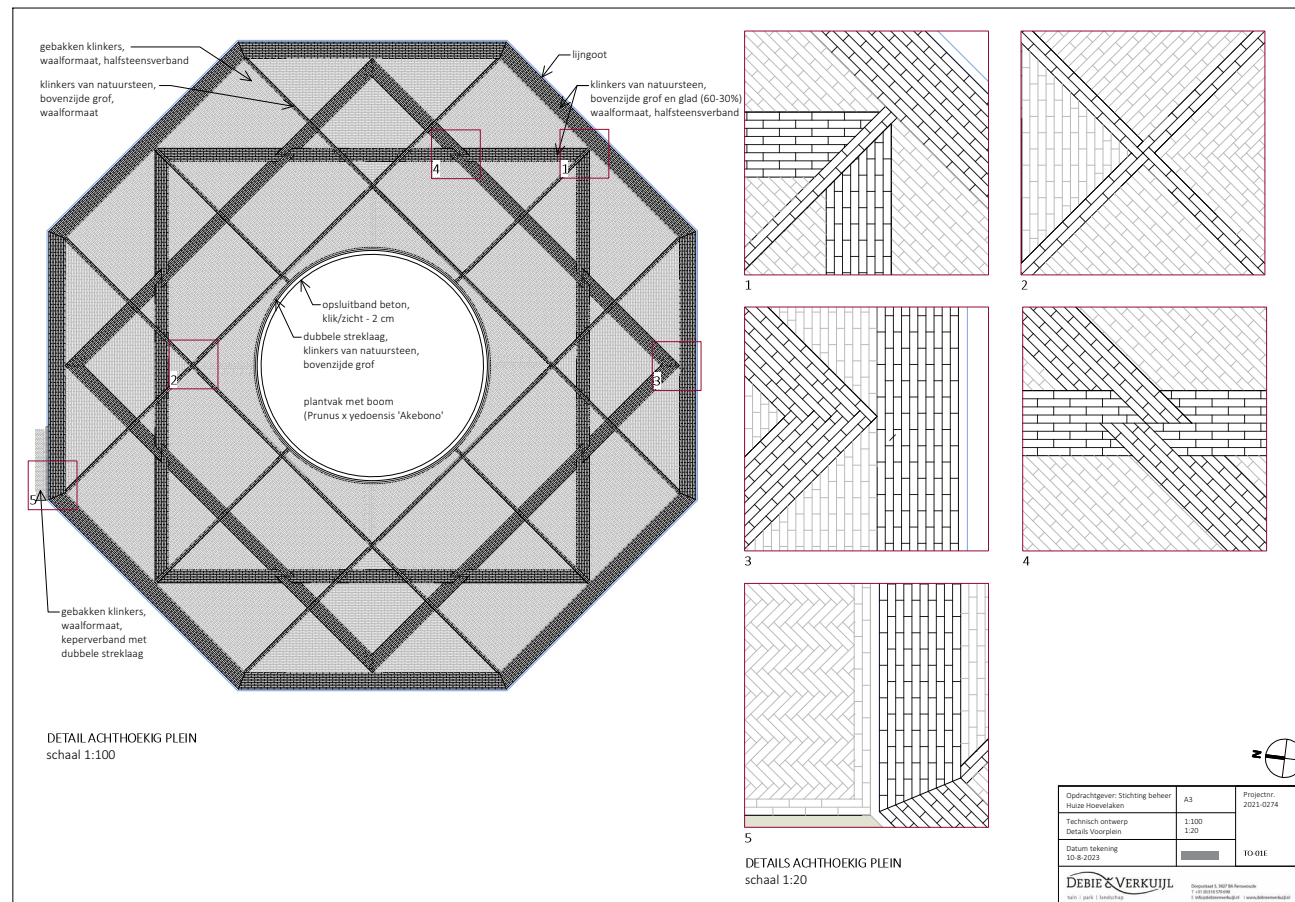
De tweede belangrijke ingreep is herstel van de gebogen verbinding naar het koetshuis. Zowel de toegangslaan als deze weg, vormen een hoofdstructuur die naar de Gulden Snede principes ontworpen zijn door Wattez. Reconstructie van het gebogen pad betekent dat het parkeren beter landschappelijk ingepast kunnen worden, waarbij de storende betonnen materialisering verwijderd kan worden. Duurzame materialen zoals gebakken klinkers en natuursteen zorgen voor eenheid op het hele landgoed. De nieuwe parkeerplaats biedt ruimte aan 6 opstelplekken. Ten behoeve van de reconstructie dienen 4 bomen gekapt te worden. (zie kapplan)

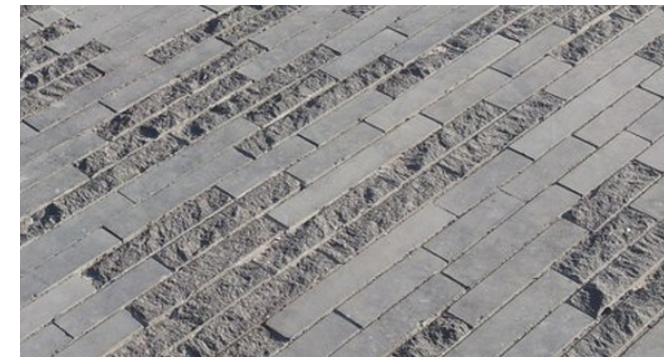

Technisch Ontwerp: hoogteplan voorplein + ronding parkeren TO-01b (D&V).

5. ONTWERP

rode gebakken klinker

natuursteen klinkers (grof en glad)

lijngoot

Detail bestratingspatroon Voorplein TO-01e en materialsiering.

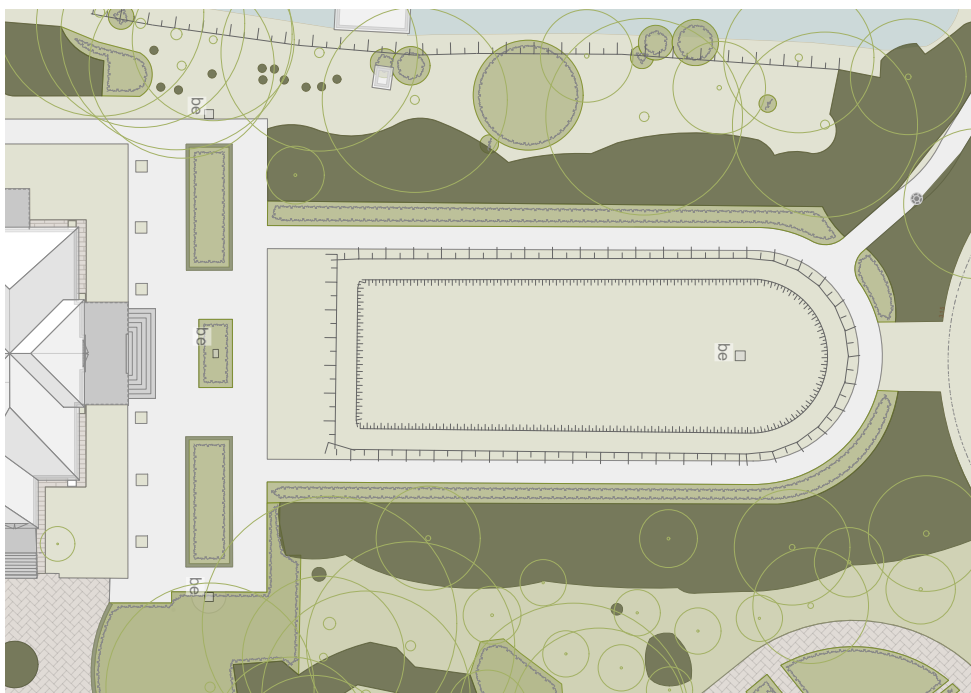
referentiebeeld gesnoeide wolkenhagen.

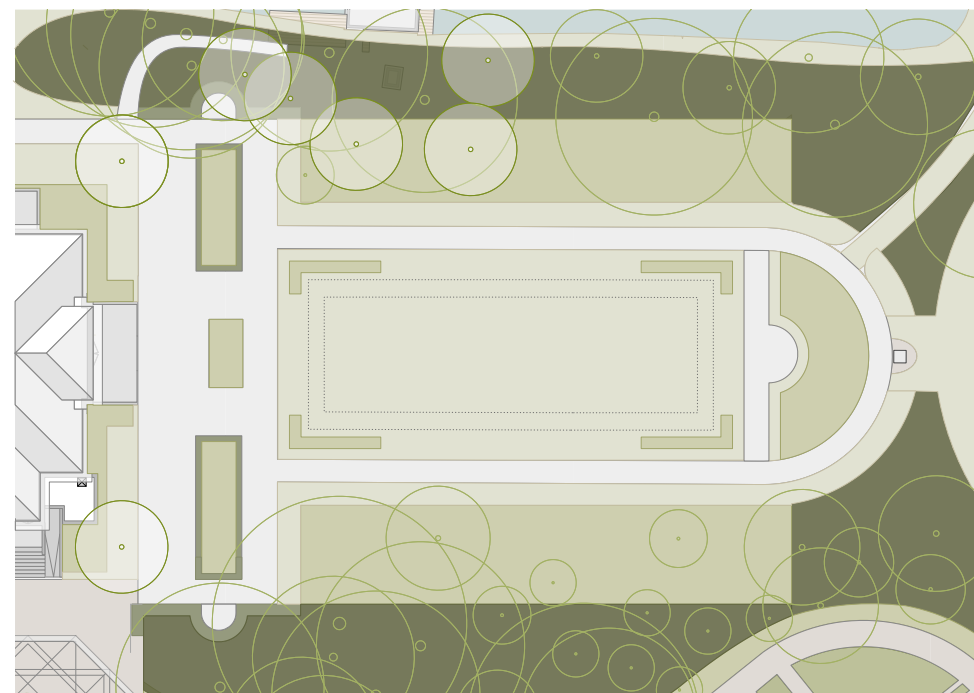
referentiebeeld rozen met vaste planten

tuinbeeld

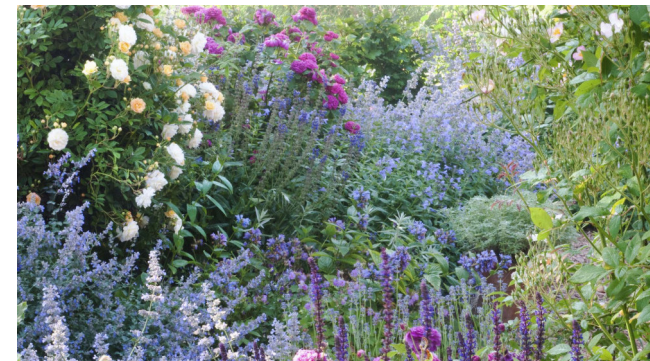

Detailuitsnede Sunken Garden INV 2021.

Detailuitsnede Sunken Garden DO-02.

uitbundige vaste plantenborders

4.2.5 SUNKEN GARDEN

De voormalige grandeur van de Sunken Garden is op historische foto's getoond. De huidige sterk versoberde versie wordt herstelt zodat het padenraster weer logisch aangeheeld is en nieuwe borders meer kleur en variatie bieden.

De buitenzijde van de paden wordt omkaderd met uitbundig bloeiende vaste plantenborders die verrijkt worden met parkrozen. Een grasrand oftewel 'platte bande' rondom biest de border af en zorgt voor een nette overgang naar het wandelpad.

In het lager gelegen rechthoekige middenvak wordt opnieuw structuur aangebracht en het hoogteverschil geaccentueerd met omhaagde rozenperken.

Een half rond plantvak met tuinbeeld aan de zuidzijde markeert de overgang naar het erachter gelegen weiland.

Het kasteel krijgt een zachte inbedding met wolkenhagen rondom. Twee grote rode beuken markeren de hoeken van het pand. De te sterk uitgegroeide conifeer in de zuidwesthoek concurreert met de toren en wordt gerooid zodat er meer ruimte ontstaat voor de inpassing van de nieuwe souterrain-ingang.

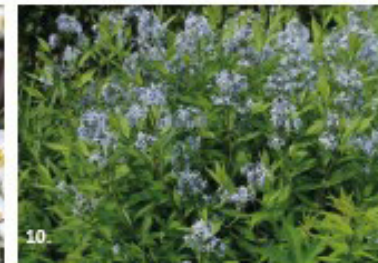
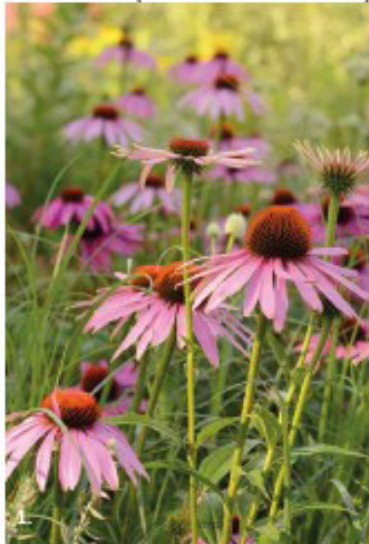
De te kappen conifeer naast de ingang en toren.

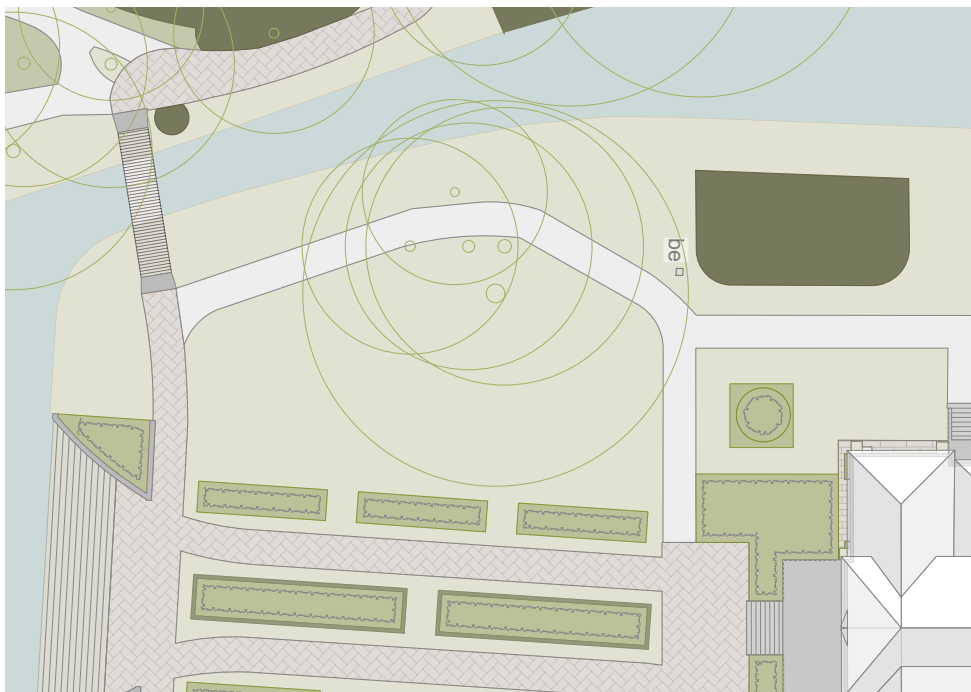
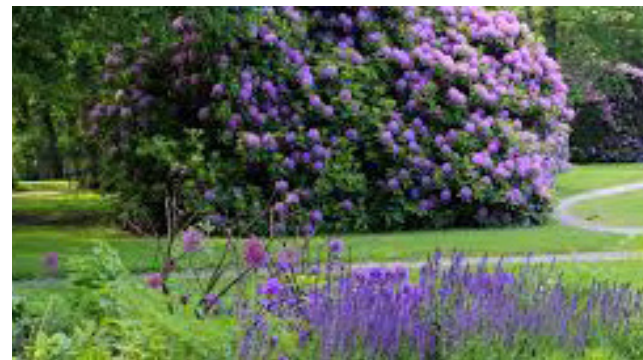
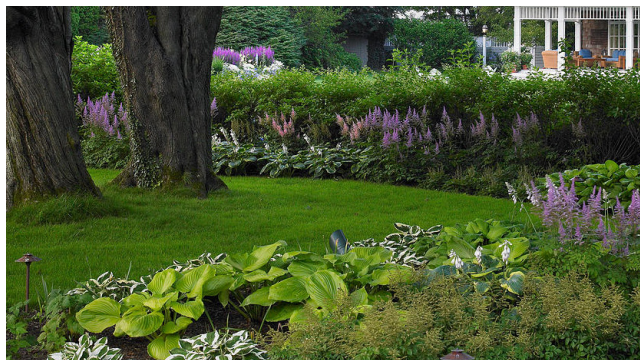
Vaste planten met rozen

1. Zonnehoed (Echinacea purpurea)
2. Schoenlappersplant (Bergenia cordifolia)
3. Vlambloem (Phlox paniculata 'Blue Paradise')
4. Pimpernel (Sanguisorba officinalis 'Lum')
5. Pioenroos (Paeonia 'Sarah Bernhardt')
6. Baardiris (Iris germanica 'Empress of India')
7. Anemoon (Anemone hybrida 'Whirlwind')
8. Geranium Ooievaarsbek ('Orion')
9. Kogelbloem (Trollius 'Orange Princess')
10. Blauwe ster (Amsonia tabernaemontana)

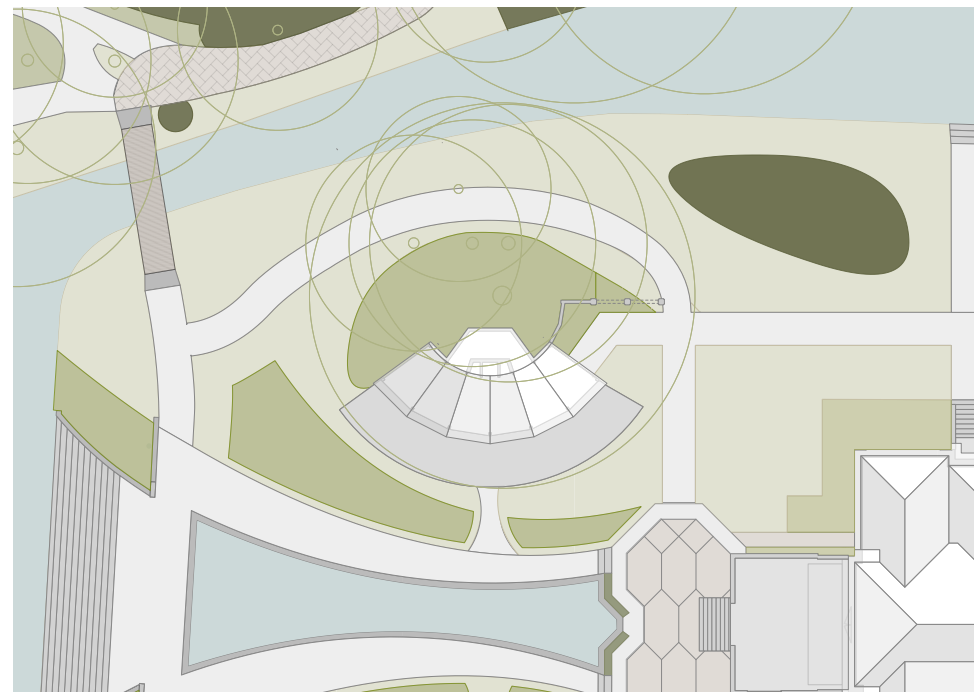

Impressie soortkeuze Beplantingsplan Sunken Garden (D&V)

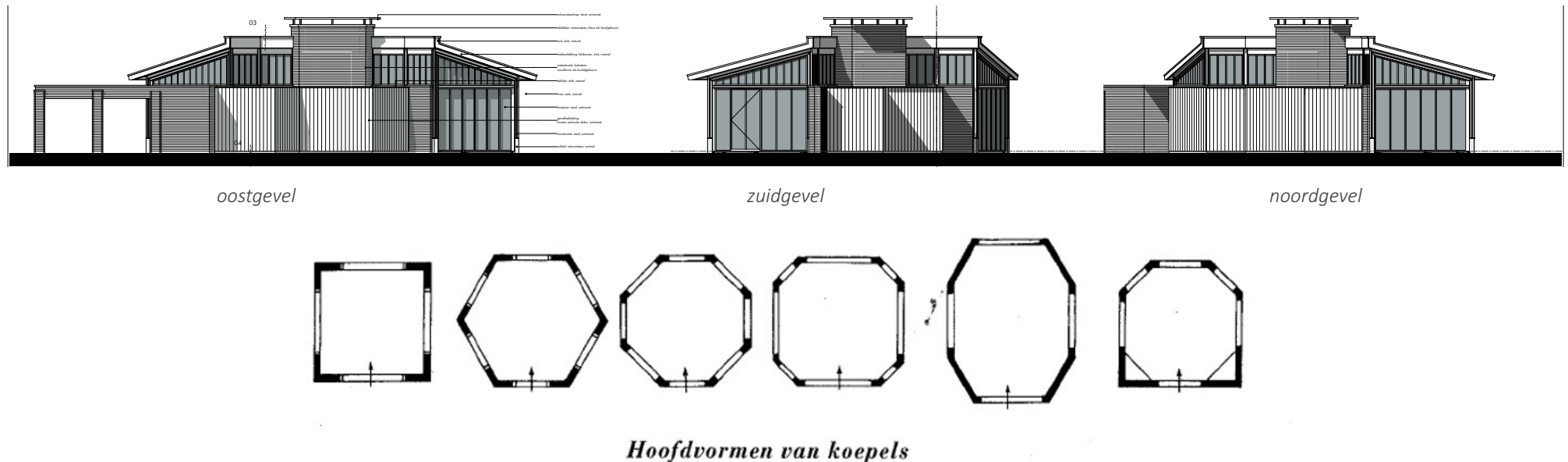

Detailuitsnede Tuinpaviljoen INV 2021.

Detailuitsnede Tuinpaviljoen DO-02.

4.2.6 TUINPAVILJOEN

Een tuinpaviljoen is al eeuwen een traditioneel onderdeel op een buitenplaats. Ook op Hoevelaken was in 1926 een dergelijk paviljoen aanwezig. (zie pag. 50)

Het paviljoen wordt op een logische manier met de padenstructuur verankerd, waarbij haar zichtfunctie optimaal benut wordt. Met haar half octagonale grondvlak refereert zij aan de historische hoofdvormen die hierboven afgebeeld zijn. Enerzijds is haar blik op de Grote vijver en de westelijke parktuin gericht, anderzijds vormt zij een focuspunt van het rechte padenstelsel naar de beukengroep.

Een pergola maakt een verbinding met het wandelpad, die met rhododendrongroepen wordt begeleidt richting de zuidelijke Sunken Garden. Subtiële doorkijkjes bieden een blik op de oostelijke slingerivier.

Rondom het prieel wordt een bodembedekkende beplanting aangebracht zodat een zachte overgang wordt gecreëerd naar de omliggende gazons.

Het prieel wordt iets verhoogd ten opzichte van het maaiveld aangelegd, waardoor er een minimale belasting op de boomwortels plaatsvindt.

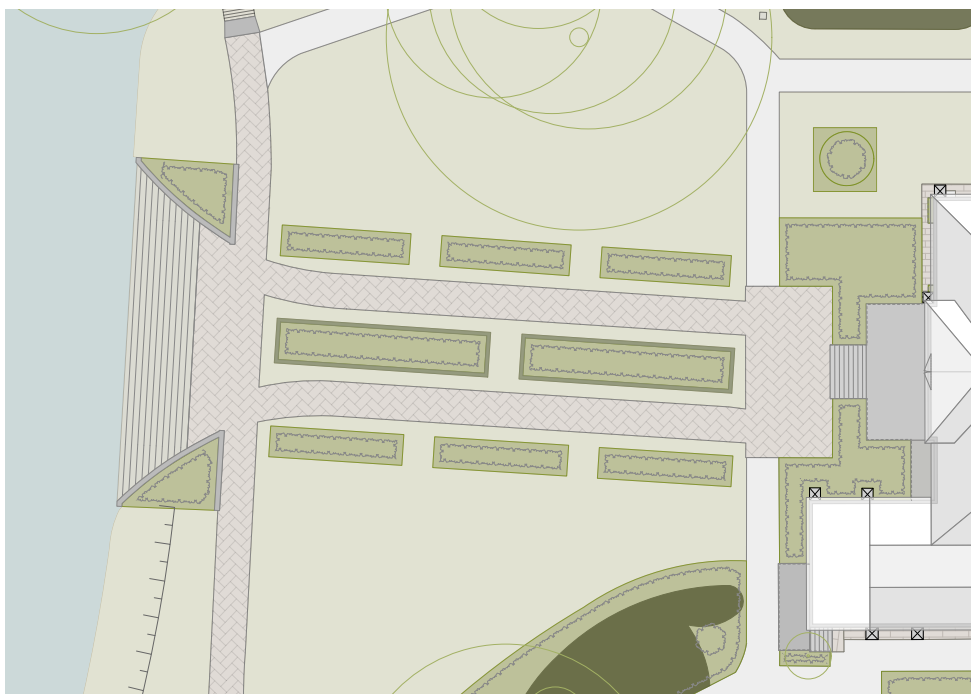
Referentie gemetselde vijvers rond 1925 (Vijverhof)

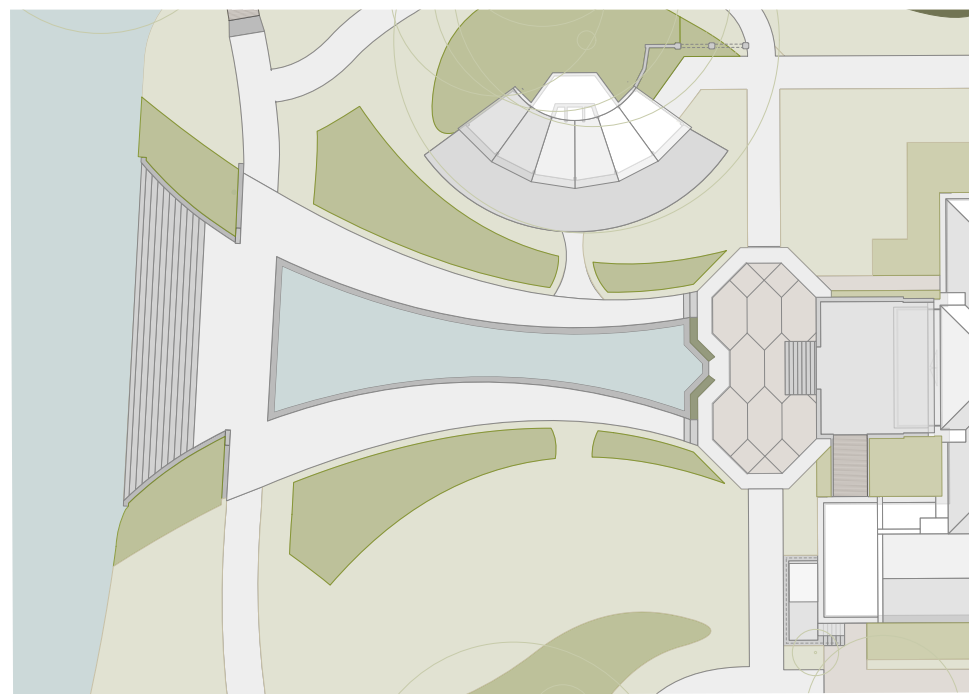
Bestaande gemetselde muurtjes en trap bij Grote vijver.

Referentiebeeld gemetselde vijverrand.

Detailuitsnede Art Deco vijver INV 2021.

Detailuitsnede Art Deco vijver DO-02.

4.2.7 ART DECO VIJVER

Zoals we eerder beschreven was de 17e eeuwse Boslaan als middenas op de oudere havezate uitgelijnd. Het huidige huis is in 1925 circa 60 meter noordelijker gebouwd én staat iets gedraaid ten opzichte van deze middenas. De huidige tuininrichting aan de noordzijde benadrukt op een storende wijze deze scheve aantakking. Om een architectonische verbinding tussen huis en de trap aan de Grote vijver te maken is een zandlopervormige vijver geïntroduceerd die met een knipoog naar de Art Nouveaustijl de scheefstand maskeert.

De vijver wordt uitgevoerd in een 'zwevende' gemetselde rollaag, in aansluiting op gemetselde randen van de trap bij de Grote vijver, zodat er een samenhangend geheel ontstaat.

Achter het huis loopt een dwarsas, waartussen een rechthoekig terras met afgeschuinde hoeken in Art Decostijl is opgespannen. Het terras vormt de verbinding tussen de trap van het huis met de vijver. Het hoofdhuis is indertijd op een verhoogd maaiveld geplaatst vanwege de natte ondergrond. Dit hoogteverschil wordt met twee treden opgevangen aan weerszijden van de vijver, waardoor de waterpas gelegen rollaag op één niveau fraai richting de Grote vijver doorloopt.

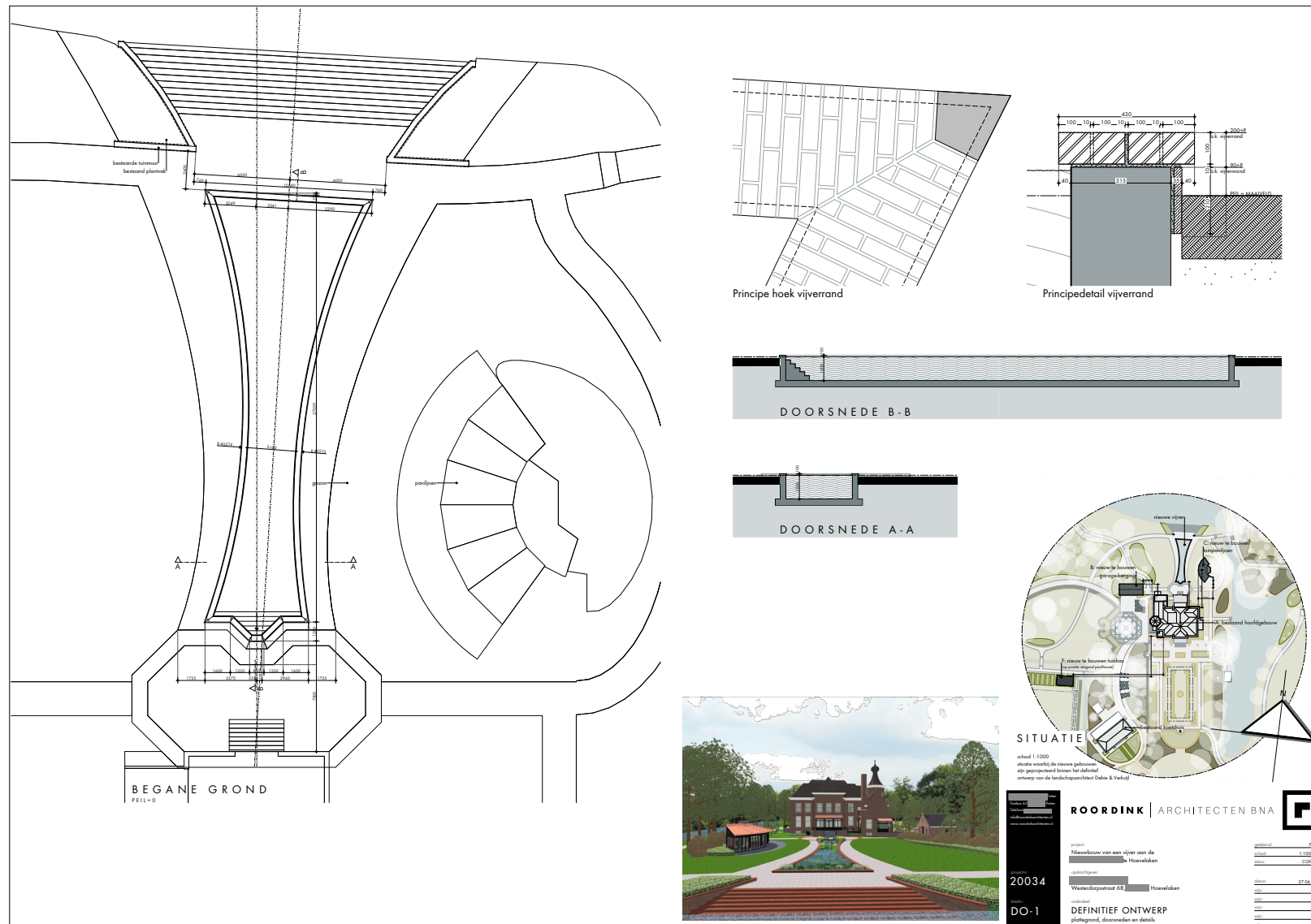
Aan weerszijden parallel met de vijver buigen twee wandelpaden mee die geflankeerd worden door plantenborders. Een pad ontsluit tevens het paviljoen. Ook de kop van de vijver wordt met lage beplanting aangekleed.

Visual door Roordink Architecten.

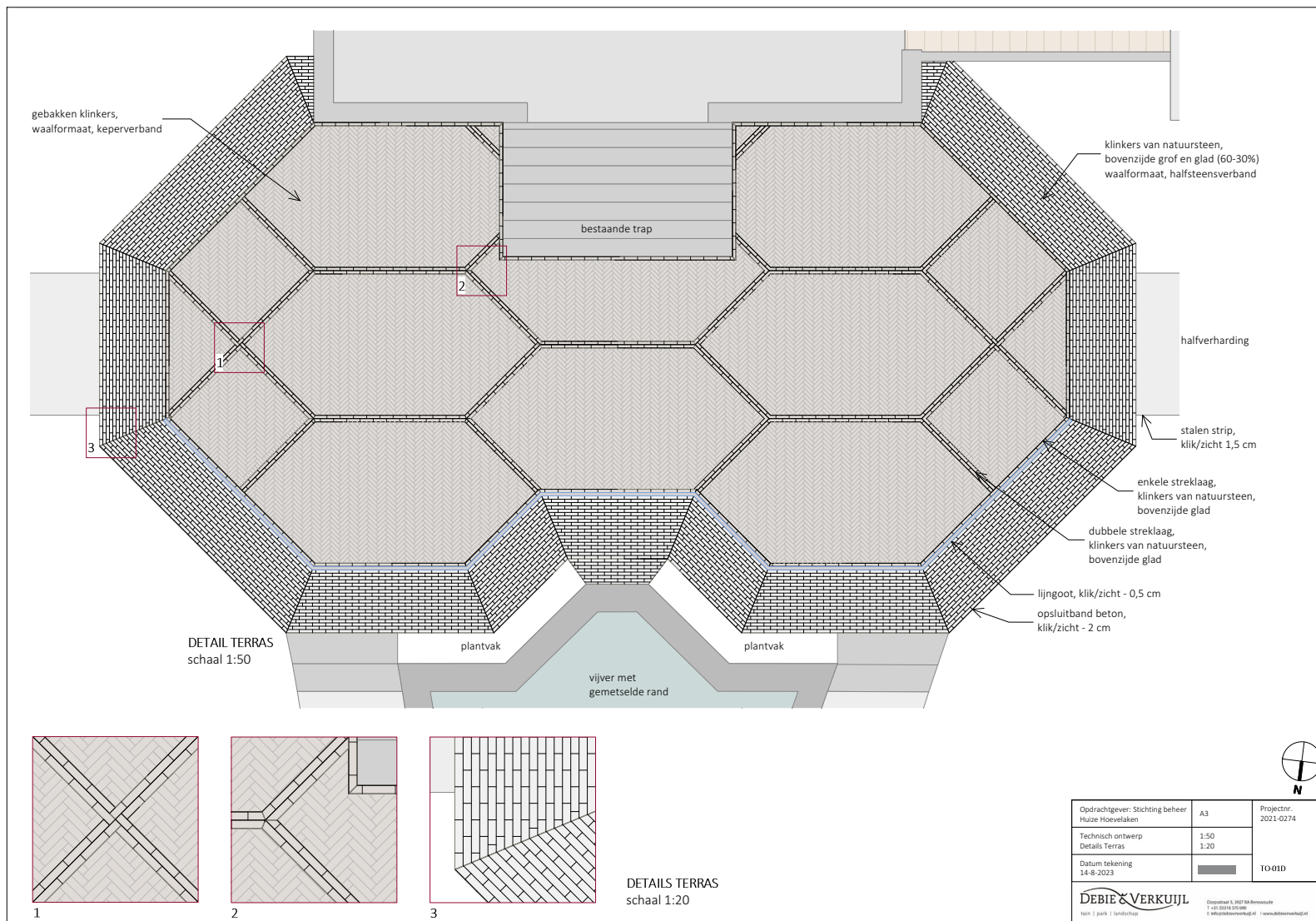

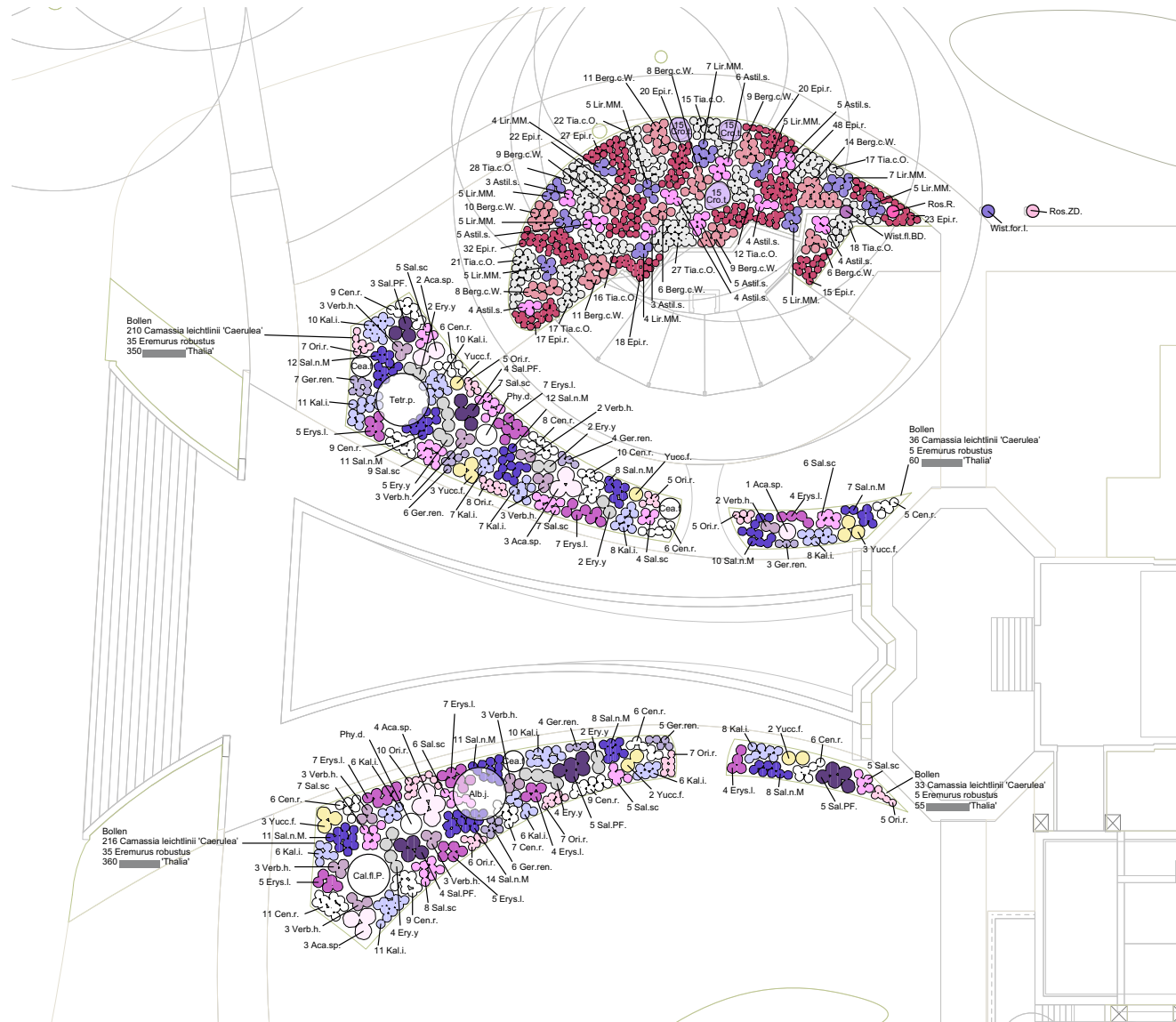

Technische uitwerking gemetselde vijver (Roordink Architecten ism D&V).

Technisch Ontwerp: detailering bestrating terras achtertuin TO-01d (D&V).

Beplantingsplan achtertuin (D&V).

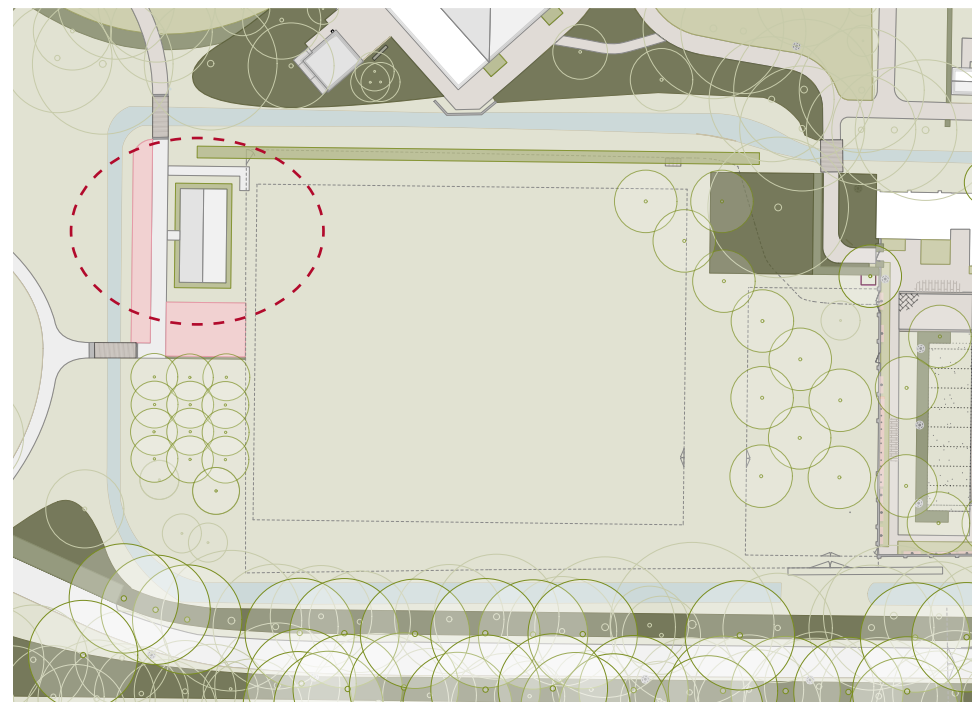

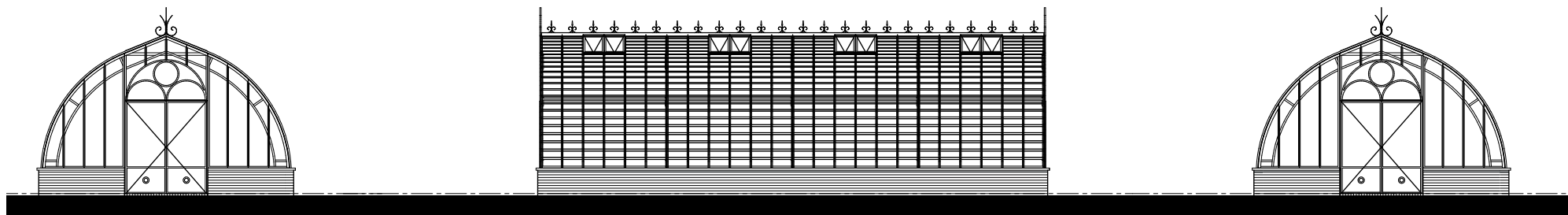
Boomgaard ter plaatse van verwijderde asfaltweg.

Detailuitsnede Boomgaard en moestuin INV 2021.

Detailuitsnede Boomgaard en moestuin DO-02.

aanzicht

4.2.8 TUINKAS

Op de historische kaarten is zichtbaar dat het westelijk gelegen omgrachte rechthoekige perceel al eeuwen als moes- en nutstuin in gebruik was. Na aankoop door het Bouwfonds verliest zij in de tweede helft van de twintigste eeuw haar moestuinfunctie.

De huidige eigenaar wil de moestuin nieuw leven inblazen en heeft een deel van dit voormalig perceel als moestuin in gebruik genomen. Daarnaast heeft hij aan de kopse zijden van het weiland hoogstamfruitbomen aangeplant. Hiervoor is zelfs een brede asfaltweg tussen de ommuurde parkeerplaats verwijderd en opnieuw teruggebracht als boomgaard. De paardenweide ligt zodoende centraal in de boomgaard ingebed.

Zoals we eerder beschreven waren er in 1871 een oranje- en later in 1925 een tuinkas en kweekkas aanwezig. In 2019 heeft de vorige eigenaar een vergunning verleend gekregen om op deze locatie een nieuwe poolhouse met zwembad aan te leggen.

Net als bij de vorige bewoners leeft bij de huidige eigenaar de wens om op deze locatie een bouwwerk te plaatsen. Om recht te doen aan deze specifieke plek wil de eigenaar een tuinkas in passende stijl als stalen boogkas te plaatsen. De moestuin en tuinkas zijn vanaf twee zijden toegankelijk; vanaf de noordzijde via het bestaande boogbruggetje midden over de sloot wordt een slingerpad van Watez hersteld, en aan de oostzijde sluit een oversteek met een kaarsrecht pad aan op een bestaand bruggetje.

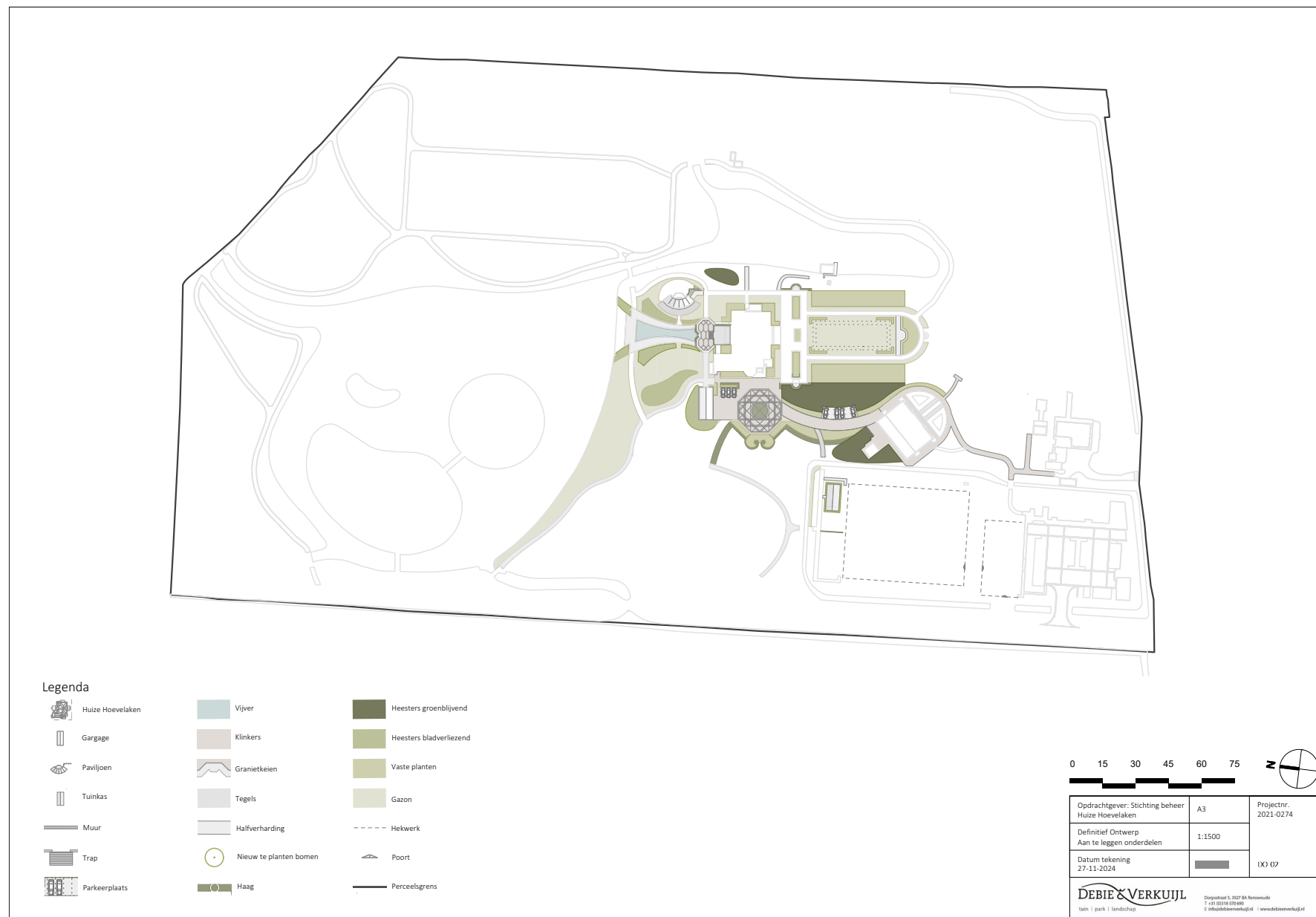

6. REALISATIE

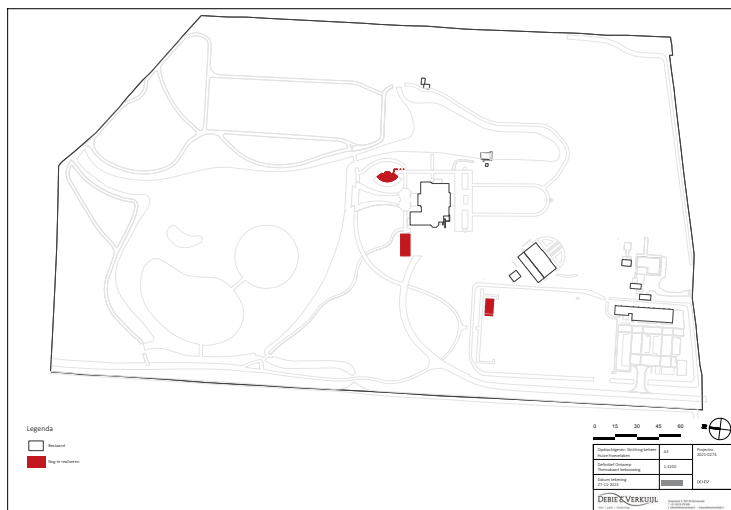

Tekening uitgevoerd DO-01

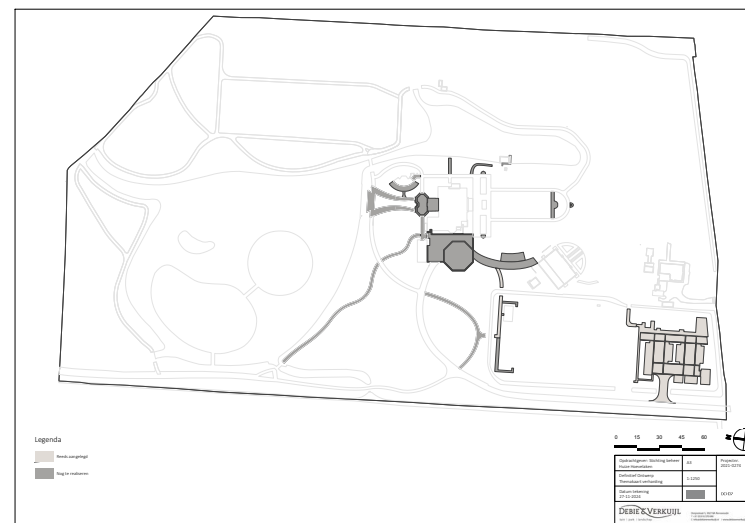

tekening nog uit te voeren. DO-02

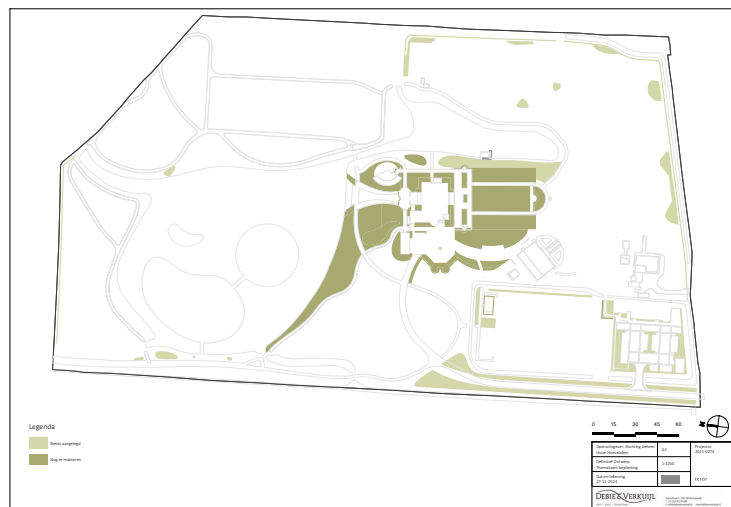

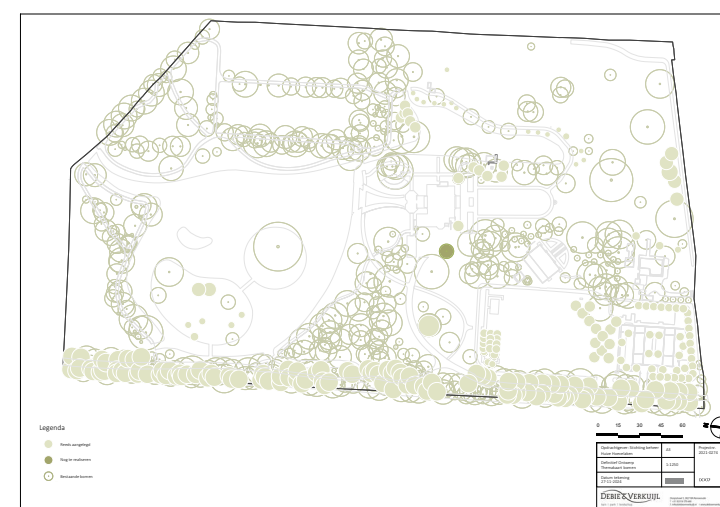
bijgebouwen

verharding

groen

bomen

afrastering + boomclumps

rode beuken en rhodoendrons

boomclumps

6.1 REEDS UITGEVOERD HERSTEL

Sinds de aankoop in 2021 heeft de eigenaar al vele herstelwerkzaamheden en verbeteringen doorgevoerd. De gazons en weilanden zijn opnieuw ingezaaid, laanbomen en hagen en heesterbeplanting zijn ingeboet en aangeplant. Tevens zijn de paden opnieuw van halfverharding voorzien, en is storende asfaltverharding grotendeels verwijderd en rotte bruggedelen vervangen en hersteld. Het botenhuis, de dierenweides en het dierenverblijf is opgeknapt. De voormalige ommuurde moestuin is gerestaureerd en fruitbomen zijn ingeboet en aangeplant. Op de hiernaast afgebeelde themakaarten zijn de onderdelen uitgesplitst in reeds uitgevoerd en nog uit te voeren. De werkzaamheden volgen het ontwerp dat op 13 juli 2021 gepresenteerd is aan de welstand.

In totaal zijn er **210 nieuwe bomen aangeplant** in lanen, als hoogstam fruitbomen, in boomclumps en als solitair.

Met deze aanvraag is voor de meerdere onderdelen de ruimtelijke onderbouwing aangeleverd. Nog uit te voeren zijn:

- de zandlopervijver met omliggende aanplant;
- het voorplein met ronde verbindingsweg naar het koetshuis;
- aanplant van de Sunken Garden;
- kapvergunning voor circa 10st bomen;
- plaatsing van de tuinkas;
- bouw van het paviljoen;
- bouw van de garage.

situatie 2023

situatie 2023

7. BIJLAGE

7.1 BRONNEN

Archief

- Gelders Archief (GA)
- Huisarchief stichting Beheer Huize Hoevelaken

Websites

- www.topotijdreis.nl

Bibliografie

- [REDACTED], *Monumenten in Nederland, Gelderland, Zwolle 2000*, p. 204.
- SB4, *Cultuurhistorische analyse, waardestelling park Hoevelaken*, Wageningen 2018.

7.2 BIJLAGEN

Tekeningen:

- 20210622 INV-01 HUIZE HOEVELAKEN
- 20221115 VO-01 HUIZE HOEVELAKEN te kappen bomen
- 20210419 VO-01 KASTEEL HOEVELAKEN PARKING
- 20230810 DO-02 HUIZE HOEVELAKEN
- 20230810 DO-02 HUIZE HOEVELAKEN Aan te leggen
- 20230810 DO-02 HUIZE HOEVELAKEN Uitgevoerd
- 20220203 TO-01 HUIZE HOEVELAKEN boomgaard bemating
- 20230616 TO-01 Hoogteplan voorblad HH
- 20230616 TO-01a Hoogteplan vijver HH
- 20230616 TO-01e Details voorplein HH
- 20230810 TO-01b Hoogteplan voorplein HH
- 20230616 TO-01d Details terras HH

Beplantingsdocumenten:

- 20230817 BPL SUNKEN GARDEN
- 20230817 BPL VOORPLEIN+HUIS
- 20230817 BPL ACHTERTUIN
- 20230817 BOEKJE BPL VOORPLEIN+HUIS HUIZE HOEVELAKEN
- 20230817 Boekje BPL ACHTERTUIN HUIZE HOEVELAKEN
- 20230817 BOEKJE BPL SUNKEN GARDEN HUIZE HOEVELAKEN

DEBIE & VERKUIJL

